

**GÜMÜŞHANE İLİ TORUL İLÇESİNDEKİ
ÇİFTÇİLERİN TARIM SİGORTASINA OLAN
YAKLAŞIMLARI VE GELECEĞE YÖNELİK
TUTUMLARININ BELİRLENMESİ**

Yusuf RAKAN

Danışman: Prof. Dr. Avni BİRİNCİ

Yüksek Lisans Tezi

Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı

2024

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI

**GÜMÜŞHANE İLİ TORUL İLÇESİNDEKİ ÇİFTÇİLERİN TARIM SİGORTASINA
OLAN YAKLAŞIMLARI VE GELECEĞE YÖNELİK TUTUMLARININ
BELİRLENMESİ**

(Determining the Approaches of Farmers in Torul District of Gumushane Province to
Agricultural Insurance and Their Attitudes towards the Future)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yusuf RAKAN

Danışman: Prof. Dr. Avni BİRİNCİ

Erzurum
Eylül, 2024

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Yusuf RAKAN tarafından hazırlanan “Gümüşhane İli Torul İlçesindeki Çiftçilerin Tarım Sigortasına Olan Yaklaşımları ve Geleceğe Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi” başlıklı çalışması 21/08/2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Tarım Ekonomisi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Prof. Dr. Ahmet Semih UZUNDUMLU <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Danışman:	Prof. Dr. Avni BİRİNCİ <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Mustafa TERİN <i>Yüzüncü Yıl Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Saltuk Buğrahan CEYHUN
Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaklardan yapılan bildiriş, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak olarak kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU

Yüksek Lisans Tezi olarak Prof. Dr. Avni BİRİNCİ danışmanlığında sunulan “Gümüşhane İli Torul İlçesindeki Çiftçilerin Tarım Sigortasına olan Yaklaşımları ve Geleceğe Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımızdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını, yararlanılan eserlerin kaynakçada gösterildiğini, Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından belirlenmiş olan Turnitin Programı benzerlik oranlarının aşılmadığını ve aşağıdaki oranlarda olduğunu beyan ederiz.

Tez Bölümleri	Tezin Benzerlik Oranı (%)	Maksimum Oran (%)
Giriş	9	30
Kuramsal Temeller	13	30
Materyal ve Metot	11	35
Araştırma Bulguları ve Tartışma	5	20
Sonuçlar	1	20
Tezin Geneli	7	25

Not: Yedi kelimeye kadar benzerlikler ile Başlık, Kaynakça, İçindekiler, Teşekkür, Dizin ve Ekler kısımları tarama dışı bırakılabilir. Yukarıdaki azami benzerlik oranları yanında tek bir kaynaktan olan benzerlik oranlarının %5'den büyük olmaması gerekir.

Beyan edilen bilgilerin doğru olduğunu, aksi halde doğacak hukuki sorumlulukları kabul ve beyan ederiz.

Tez Yazarı (Öğrenci)	Tez Danışmanı
Yusuf RAKAN	Prof. Dr. Avni BİRİNCİ
04.09.2024	04.09.2024
İmza: Aslı Islak İmzalıdır	İmza: Aslı Islak İmzalıdır

* Tez ile ilgili YÖKTEZ’de yayınlamasına ilişkin bir engelleme var ise aşağıdaki alanı doldurunuz.

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma kapsamında elde edilen veriler ile çiftçilerin tarım sigortasına olan yaklaşımları ve tarım sigortasına karşı geleceğe yönelik tutumlarını ortaya çıkararak, bu verilerin gelecekteki çalışmalara ve hazırlanacak politikalara kaynak teşkil etmesini, tarım sektöründe sigorta konusundaki eksikliklerin giderilmesi ve tarım sigortaları uygulamasında artışların sağlanması hususunda yardımcı olmasını ümit ederim.

Tez çalışmasının her aşamasında beni destekleyen Atatürk Üniversitesi Tarım Ekonomisi Bölümünden; değerli danışmanım Sayın Prof. Dr. Avni BİRİNCİ' ye ve hiçbir zaman desteğini esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Ahmet Semih UZUNDUMLU hocama, anket çalışmaları sırasındaki katkılarından dolayı bilgi ve düşüncelerini benimle paylaşan tüm Torul çiftçilerine ve tarım sigortası havuz işletmesi A.Ş. çalışanlarına, çalışmalarım sırasında her zaman yanımda olarak bilgilerini esirgemeyen değerli dostlarıma ve özellikle tüm süreçlerde yanımda olan kıymetli eşim, oğlum ve kızıma sonsuz sevgi ve şükranlarımı arz ederim.

Yusuf RAKAN

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜMÜŞHANE İLİ TORUL İLÇESİNDEKİ ÇİFTÇİLERİN TARIM SİGORTASINA OLAN YAKLAŞIMLARI VE GELECEĞE YÖNELİK TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

Yusuf RAKAN

Danışman: Prof. Dr. Avni BİRİNCİ

Amaç: Bu çalışmada, Gümüşhane İli Torul İlçesinde, tarımsal üretimde bulunan çiftçilerin tarım sigortasına (TARSİM) olan yaklaşımları ve geleceğe yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Torul İlçesinde üretimde bulunan Tarım ve Orman Bakanlığı sistemlerinde kayıtlı çiftçilerin, tarım sigortaları hakkındaki görüşleri, yaklaşımları, geleceğe yönelik düşünce, tutumlarını ortaya çıkarabilmek için oransal örnekleme yöntemi kullanılarak örnek hacmi 295 olarak belirlenmiştir. Kayıtlı işletmeler içerisinde tesadüfi şekilde seçilen işletmeler ile yüz yüze anket çalışması yapılarak birincil veriler elde edilmiştir. Bunun yanında ikincil veriler olarak kurumların düzenledikleri faaliyet raporu, istatistik bilgileri vb. kullanılmıştır. Elde edilen veriler, Microsoft Excel programı yardımıyla tablolara dönüştürülmüş ve yorumlanmıştır. İlave olarak elde edilen sonuçlar Nlogit programı yardımıyla Probit model kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Ankete katılan çiftçilerin ortalama yaşı, 53,21 yıl olarak tespit edilmiştir. Bu üreticilerin %87,80'inin köyde ikamet ettiği, %64,75'inin ilkokul mezunu olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %13,90'ının tarım sigortası yaptırdığı, %86,10'unun ise tarım sigortası yaptırmadığı ortaya konulmuştur. Ayrıca tarım sigortası yaptırma eğiliminin ortaokul eğitimi olanlarda, ilkokul eğitim düzeyinde bulunanlara göre %44,75 daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sosyal güvencesi bulunanların, sosyal güvencesi olmayanlara göre tarım sigortasına müracaat etme eğilimlerinin %8,84 oranında daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Çalışmada tarım sigortası yaptırma eğilimi ile yaş arasında negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yaşın artması durumunda sigorta yaptırma eğiliminin %0,48 oranında azaldığı belirlenmiştir. Bu nedenle başta çalışma bölgesi olmak üzere Türkiye'de çiftçilik mesleğini özendirerek gençlerin sisteme dahil edilebilmesi için hazine arazilerinin genç çiftçilere kiralanması bir yol olarak düşünülebilir. Bunun yanında aynı olarak girdi (tohum, gübre vb. gibi) temini gibi özendirici uygulamalarla gençlere çiftçiliğin özendirilmesi, bu sayede de tarım sigortasındaki kayıt sayılarının artırılması sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Sigortalanmaya karşı tutumlar, tarım sigortası, TARSİM, Torul

Eylül 2024, 100 Sayfa

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

DETERMINING THE APPROACHES OF FARMERS IN TORUL DISTRICT OF GUMUSHANE PROVINCE TO AGRICULTURAL INSURANCE AND THEIR ATTITUDES TOWARDS THE FUTURE

Yusuf RAKAN

Supervisor: Prof. Dr. Avni BİRNCİ

Purpose: In this study, it was aimed to determine the approaches to agricultural insurance (TARSİM) and future attitudes of farmers engaged in agricultural production in Torul District of Gümüşhane Province.

Method: In order to reveal the opinions, approaches, future thoughts and attitudes of farmers registered in the Ministry of Agriculture and Forestry systems producing in Torul District, about agricultural insurance, the sample size was determined as 295 by using the proportional sampling method. Primary data was obtained by conducting a face-to-face survey with randomly selected businesses among registered businesses. In addition, as secondary data, activity reports prepared by institutions, statistical information, etc. has been used. The obtained data were converted into tables and interpreted with the help of Microsoft Excel program. Additionally, the results obtained were analyzed using the Probit model with the help of the Nlogit program.

Findings: The average age of the farmers participating in the survey was found to be 53.21 years. It was determined that 87.80% of these producers reside in the village and 64.75% are primary school graduates. It was revealed that 13.90% of the participants had agricultural insurance, while 86.10% did not have agricultural insurance. In addition, it was determined that the tendency to purchase agricultural insurance was 44.75% higher in those with secondary school education than in those with primary school education. Additionally, it has been determined that those with social security are 8.84% more likely to apply for agricultural insurance than those without social security.

Result: The study found that there is a negative relationship between the tendency to purchase agricultural insurance and age. It has been determined that as age increases, the tendency to purchase insurance decreases by 0.48%. For this reason, renting treasury lands to young farmers can be considered as a way to encourage the farming profession in Turkey, especially in the study region, and to include young people in the system. In addition, young people can be encouraged to engage in farming through encouraging practices such as providing in-kind input (such as seeds, fertilizer, etc.), thus increasing the number of registrations in agricultural insurance.

Keywords: attitudes towards insurance, agricultural insurance, TARSİM, Torul

September 2024, 100 Pages

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR ve SİMGELER DİZİNİ	xiii
GİRİŞ.....	1
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	2
Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	2
KAYNAK ÖZETLERİ.....	4
MATERYAL ve YÖNTEM.....	14
Materyal	14
Yöntem.....	14
Örnekleme aşamasında uygulanan yöntem.....	14
Anket aşamasında uygulanan yöntem.....	15
Analiz aşamasında uygulanan yöntem	16
ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA	17
Sigorta ve Tarım Sigortasının Genel Tanımı	17
Sigortanın genel tanımı	17
Tarım sigortasının tanımı	17
Dünyada Tarım Sigortası Uygulamalarının Tarihsel Gelişimi	18
Ülkeler Bazında Tarım Sigortası Uygulamaları.....	20
Amerika Birleşik Devletleri (ABD).....	20
Çin.....	21
Japonya.....	21
Avrupa Birliği (AB).....	22
İtalya.....	22
Almanya	22
İspanya	23

Fransa	24
İrlanda	24
Türkiye’de Tarım Sigortalarının Tarihsel Süreci ve Gelişimi	25
Tarım Sigortaları Havuz Sistemi (TARSİM).....	27
Tarım sigortası yaptırma koşulları	29
Devlet destekli tarım sigortalarında devletin prim desteği	30
Türkiye’de Tarım Sigortası Uygulaması Hakkında Genel Bilgiler	30
Tarım sigortası poliçe sayısı.....	30
Tarım sigortasında branş bazında üretim verileri ve hasar ödemeleri	30
Tarım sigortası prim üretim miktarları (Bin TL)	31
Risk inceleme ve hasar tespitlerinin dağılımı	31
Türkiye’de tarım sigortalarında ödenen tazminat tutarları (Bin TL)	32
Araştırma Bölgesi Hakkında Genel Bilgiler	32
Torul ilçesi tarihçesi	32
İlçenin coğrafi ve kültürel yapısı	33
İlçenin Tarımsal Yapısı	34
Tarımsal faaliyet durumu ve arazi varlığı	34
Tarımsal işletmelerin durumu	35
Hayvancılık durumu ve hayvan varlığı	35
Hayvansal üretim miktarı	36
Su ürünleri üretimi	37
Torul İlçesi Tarım Sigortası Kayıtlılık Durumu	37
İşletmelerin Sosyo - Ekonomik Durumu	38
Cinsiyet durumu	38
Medeni durumu	38
Yaş	39
Eğitim durumu	39
Hane halkı sayısı	40
Sosyal güvence durumu	40
Sosyal güvence türü	41
Meslek türü	41
Tarımsal tecrübe süresi durumu (Yıl)	42
Aylık gelir durumu	42
Tarım dışı gelire sahip olma durumu	43
Tarım dışı gelir durumu	43

Tarım dışı gelir kaynağı durumu.....	44
İkamet yeri	44
İşletmelerin Mevcut Durumu	44
İşletmenin hangi tarımsal faaliyet kolunda üretimde bulunduğu durumu	45
İşletmelerin arazi büyüklüğü.....	45
İşletmelerin hayvan varlığı.....	46
Yetiştiriciliği yapılan hayvanların tarım sigortalılık durumu.....	46
Makine-ekipman varlığı durumu.....	47
Su ürünleri yetiştiricilik türü ve kapasiteleri	47
İşletmelerin Bakanlık, Yetiştirici Örgütlerine, Kurumsal Kayıtlılık Durumu	48
Tarım bakanlığı sistemlerinde kayıtlılık durumu	48
Bakanlığın hangi sisteminde kayıtlı olduğu durumu	49
Kuruluş, kooperatif, birlik üyelik kaydı bulunma durumu	49
Üyeliği bulunulan kuruluş, kooperatif, birlik çeşidi durumu.....	50
Tarım ve orman bakanlığı desteklerine müracaat durumu.....	50
Faydalanılan destekleme türü.....	51
Tarımsal kredi kullanım durumu.....	51
Tarımsal kredi kullanılan kaynak durumu	52
İşletmelerin Tarım Sigortasına Olan Yaklaşım ve Geleceğe Yönelik Tutumları	52
Doğal afet ile karşılaşma durumu	52
Yaşanan doğal afet türü.....	53
Tarım sigortası hakkında bilgi durumu	53
Tarım sigortası ile ilgili bilgi kaynağı.....	54
Tarım sigortası yaptıran çiftçi sayısı	55
Tarım sigortası yaptıranların poliçeye müracaat etme durumu.....	55
Tarım sigortası yaptırmama durumu.....	55
Tarım sigorta primine devlet desteği katkısının bilinme durumu	56
Tarımsal destek alanların sigorta primini karşılama durumu.....	57
Tarım sigortası yaptırmama durumu	57
Gelecekte tarım sigortası yaptırmama durumu	58
Gelecekte zarar oluşması durumunda maddi destek beklenti durumu.....	59
Tarım sigortası havuz sisteminden beklenti durumu	60
Gelir beklentisine göre müracaat durumu	60
Tarım sigortası primi için ödenebilecek tutar durumu	61
Gelecekte oluşabilecek risklere karşı önlem durumu.....	61

Tarım sigorta havuzu sistemi için veya başka bir öneri durumu	62
Probit Analizi Sonuçları	62
SONUÇ ve ÖNERİLER	66
KAYNAKLAR	74
EKLER	79
EK-1. ANKET FORMU	79
ÖZGEÇMİŞ	84

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Torul İlçesi Tarımsal ve Hayvancılık İşletme Sayıları	14
Tablo 1. İlçenin Arazi Varlığı	34
Tablo 2. İlçenin Bitkisel Üretim Miktarları	35
Tablo 3. Tarımsal İşletmelerin Durumu	35
Tablo 4. İlçenin Hayvan Varlığı	36
Tablo 5. Hayvansal Üretim Miktarları	36
Tablo 6. Su Ürünleri Üretim Miktarı	37
Tablo 7. Yıllar İtibari İle Poliçe Sayıları	37
Tablo 8. Torul İlçesinde Tarım Sigorta Poliçelerinin Toplam Tutarı	38
Tablo 9. Cinsiyet durumu	38
Tablo 10. Medeni durumu	39
Tablo 11. Ankete Katılım Sağlayanların Yaş Durumu	39
Tablo 12. Eğitim durumu	40
Tablo 13. Hane Halkı Sayısı Dağılımı	40
Tablo 14. Sosyal Güvence Durumu	41
Tablo 15. Sosyal güvence türü	41
Tablo 16. Meslek türü	42
Tablo 17. Tarımsal Tecrübe Süresi Durumu	42
Tablo 18. Aylık Gelir Durumu	43
Tablo 19. Tarım Dışı Gelire Sahip Olma Durumu	43
Tablo 20. Tarım Dışı Gelir Durumu	43
Tablo 21. Tarım Dışı Gelir Kaynağı	44
Tablo 22. İkamet Yeri	44
Tablo 23. İşletmenin Hangi Tarımsal Faaliyet Kolunda Üretimde Bulunduğu Durumu	45
Tablo 24. İşletmelerin Arazi Varlığı	46
Tablo 25. İşletmelerin Hayvan Varlığı (Adet)	46
Tablo 26. İşletmelerde Bulunan Hayvanların Sigortalanma Oranı	47
Tablo 27. Makine Ekipman Sayıları	47
Tablo 28. Ankete Katılanların Su Ürünleri Yetiştiriciliği Türü ve Kapasiteleri	48
Tablo 29. Tarım Bakanlığı Sistemlerine Kayıt Durumu	49
Tablo 30. Tarım Bakanlığı Sistem Kayıt Türü	49
Tablo 31. Kuruluş/Birlik/Kooperatif Üyelik Bulunma Durumu	49

Tablo 32. Kuruluş, Kooperatif, Birlik Çeşidi Durumu	50
Tablo 33. Desteklemeye Müracaat Durumu	50
Tablo 34. Faydalanılan Destekleme Türü	51
Tablo 35. Tarımsal Kredi Kullanım Durumu	52
Tablo 36. Tarımsal Kredi Kullanılan Kaynak Durumu	52
Tablo 37. Ankete Katılanların Doğal Afet Yaşama Durumları	53
Tablo 38. Doğal Afet Türü.....	53
Tablo 39. Tarım Sigortası Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu	54
Tablo 40. Tarım Sigortası Bilgi Kaynağı.....	54
Tablo 41. Tarım Sigortası Yaptırma Durumu.....	55
Tablo 42. Müracaat Edilen Poliçe Türü.....	55
Tablo 43. Tarım Sigortası Yaptırma Nedenleri	56
Tablo 44. Tarım Sigortasında Devlet Desteği Bilinme Durumu	56
Tablo 45. Tarımsal Destekler İle Sigorta Primini Karşılama Durumu	57
Tablo 46. Tarım Sigortası Yaptırmama Nedenleri	58
Tablo 47. Gelecekte Tarım Sigortası Yaptırma Durumu.....	59
Tablo 48. Gelecekte Zarar Oluşması Durumunda Maddi Destek Beklenti Durumu.....	59
Tablo 49. Tarım Sigortası Havuz Sisteminden Beklenti Durumu	60
Tablo 50. Tarım Sigortasına Müracaat İçin Gelir Beklenti Düzeyi Durumu	61
Tablo 51. Ödenebilecek Tarım Sigortası Prim Tutarı Durumu	61
Tablo 52. Gelecekte Oluşabilecek Risklere Karşı Önlem Durumu	62
Tablo 53. Probit Modeli Analizi Sonuçları.....	63
Tablo 54. Probit Modelin Marjinal Etkileri	64

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Dünya’da tarım sigortaları uygulanan destek şekilleri.....	19
Şekil 2. Devlet destekli tarım sigortaları sisteminin paydaşları	28
Şekil 3. Tarım sigortaları havuzu yönetim kurulu.....	29
Şekil 4. Tarım sigortası yapmaya yetkili şirketler.....	29
Şekil 5. Yıllar itibariyle tarım sigortası poliçe sayısı	30
Şekil 6. Tarım sigortası poliçe üretim ve hasar ödeme verileri.....	31
Şekil 7. Tarım sigortası prim üretim miktarları	31
Şekil 8. Risk inceleme ve hasar tespitlerinin branş bazında dağılımı	32
Şekil 9. Ödenen hasar tutarları	32
Şekil 10. Torul ilçe haritası	34

KISALTMALAR ve SİMGELER DİZİNİ

Kısaltmalar

A.Ş.	: Anonim Şirket
AACI	: Amerikan Tarım Sigortaları Birliği
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AHP	: Analitik Hiyerarşi Prosesi
AKS	: Arıcılık Kayıt Sistemi
BM	: Birleşmiş Milletler
CSS	: Sigorta Tazminat Konsorsiyumu
ÇKS	: Çiftçi Kayıt Sistemi
DHAN	: İnsani Eylemin Geliştirilmesi Vakfı
ENESA	: Tarım Sigortaları Devlet Kurumu
FCIC	: Federal Tarım Sigortaları Kurumu
FNGCA	: Ulusal Güvence Fonu
HES	: Hidro Elektrik Santrali
MPCI	: Çoklu Risk Ürün Sigortası
SEDDK	: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
SKS	: Su Ürünleri Kayıt Sistemi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TARSİM	: Tarım Sigortaları Havuzu
TOB	: Tarım ve Orman Bakanlığı
TOPSİS	: İdeal Çözüme Benzerliğe Göre Tercih Sıralama Tekniği
TSV	: Tarım Sigorta Vakfı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRKVET	: Hayvan Bilgi Sistemi
TZOB	: Türkiye Ziraat Odalar Birliği

Simgeler

€	: Euro
₺	: Türk Lirası
da	: Dekar

gr : Gram
ha : Hektar
m : Metre

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin en eski üretim faaliyeti tarımsal üretimdir. Dünya tarihindeki en eski ve köklü politikalar da tarımsal üretimde ortaya koyulmuş ve stratejik önemini, gıda temin kaynağı olması nedeniyle her dönemde korumuştur. Ülkeler, dışa bağımlılıktan kurtulma, kendine yeterliliği sağlama hedefi ile tarih boyunca tarım konusunda çeşitli politikalar oluşturmuştur. Tarım, toprağa, suya ve iklim şartlarına bağlı zahmetli, deneyim, özveri ve sabır isteyen bir sektördür (Şen ve Kaleli 2002). Açık alanlarda yapılan üretim içindeki insan faktörü, hastalık zararlılara karşı kullanılan zirai ilaçların atmosfere karışması, fosil yakıt kullanımı, metan gazlarının atmosferde birikimi gibi etkiler sonucu, sera gazı etkisi diye tabir edilen oluşum nedeniyle dünya genelinde ısı artışına bağlı çevre sorunları ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar dünya üzerinde canlı yaşamının tamamı ve doğal kaynaklar başta olmak üzere çevre ilgili tüm bileşenler üzerinde etkili olmaktadır. Küresel ısınma ve iklim değişiklerinin olumsuz etkileri tarımsal üretimi etkisi altına almakta, bununla birlikte verim ve büyüme oranları üzerinde etkisini göstermesi nedeniyle ekonomik tehdit unsuru olarak ortaya çıkmaktadır (Hayaloğlu 2019).

Tarım; toplumların devamlılığı açısından son derece kritik öneme sahip bir sektör konumundadır. Ülkeler arasında süregelen savaşlar, dünya geneli salgın hastalıklar, iklim değişiklikleri gibi olumsuzlukların etkisi ile kritik öneme sahip gıdanın güvenliği ve gıdanın arzı konularında Türkiye’de dâhil olmak üzere tüm dünya ülkelerinde gerekli çalışmalara hız verilmekte ve gıda konusunda yaşanan olumsuzluklara karşı çözüm arayışlarına gidilmektedir.

Sahada alınabilecek önlemlerin yetersiz kaldığı doğa olayları karşısında, zararı en aza indirmek için koruyucu tarım sigortası artık zorunluluk haline gelmiştir. Tarım sigortasında oluşturulan havuz sistemi ile risklerin paylaşımı sayesinde, devletinden beklenti halinde olan çiftçilerin hem mali yükümlülüklerini karşılama kolaylığı, hem de mali destekler sayesinde tarımsal faaliyetlerin devamlılığı sağlanmaktadır. Dünyada ve Türkiye’de de tarım sigorta havuzu işletmeciliği, yıllar itibariyle bu ihtiyaçların karşılanmasını amaçlayan bir sistem olarak ortaya çıkmış ve gün geçtikçe kendini geliştirmektedir.

Türkiye’de oluşan doğal afetler karşısında, çiftçi zararlarının karşılanmasında kullanılan en aktif ve yaygın sistem, tarım sigortaları havuz sistemidir. Ülke genelinde oluşan afetlerde kullanılmak üzere hazırlanan Cumhurbaşkanlığı Acil Destek Ödeneği, 2090 sayılı Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun kapsamında yapılacak

desteklerin genel afetleri kapsaması; yerelde oluşacak zararların karşılanması için uygulamada olan 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında kanun kapsamında murakebe heyetlerinin yeterli oranda işlevsel olamaması, Valilik ve Kaymakamlıklarca, zarar gören çiftçi ailelerine destek amaçlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları gibi kurumlarca yapılan ödemelerde, ödeneklerin kısıtlı olması gibi nedenlerle çiftçilerin ihtiyaç ve beklentileri yeterli oranda karşılanamamakta, devlete yüklediği mali yük nedeni ile çiftçi zararlarının karşılanmasında sürdürülebilirlik sağlanamamaktadır.

Tarım Sigortası Havuz sistemi ile riskler paylaşılarak oluşturulan havuzda mali kaynak yeterliliği sağlanmakta, havuza eklenen ilave devlet desteği ile oluşacak genel risklerin karşılanmasında kolaylıklar sağlanmaktadır. Yıllar itibari ile sigorta kapsamlarının genişletilmesi ile sisteme dâhil edilen üretici sayısı artmakta, ekonomik gelişimi sayesinde sahada ihtiyaçları karşılayabilecek bir organizasyon yapısı ile etkinlikte artış sağlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Son yıllarda yaşanan pandemi ve savaş gibi olumsuzlukların etkisi ile önemi hızla ortaya çıkan, insanoğlu için stratejik bir sektör olan tarım sektörü; üretimin büyük çoğunluğunun açık alanlarda sürdürülmesinden ötürü başta doğa olayları olmak üzere ekonomik ve sosyal risklere karşı son derece açık durumdadır. Toplumların kendini sürdürebilirliği için gıda tedarikinde aksama olmaması, devamlılığın sağlanması zorunludur.

Tarım sektörü birçok zorluğu da içinde barındırmaktadır. TÜİK tarafından 2018 yılında yayımlanan Tarımsal İşletme Yapı Araştırması 2016 verilerine göre; işletmelerin %5,3'ünün sadece büyükbaş yetiştiriciliği ya da yalnızca küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yaptığı tespit edilmiştir. Faaliyetlerini arazi kullanarak sürdüren işletmelerin ise %25,9'u çoğunluk olarak 20-49 dekarlık arazi büyüklüğüne sahip grupta yer aldığı, işletmelerin sahip olduğu arazi büyüklüğünün %24,5 oranla en fazla 200-499 dekar (da) işletme büyüklük grubunda yer aldığı belirtilmiştir. İşletmelerin büyük çoğunluğu küçük ve orta büyüklükte işletmelerden oluşmakta, bu nedenle üreticilerin karşılaştıkları sorunların başında finansman ihtiyaçları gelmektedir.

Diğer riskler olarak incelendiğinde, açık alanda yapılan üretimin hastalık ve zararlılara karşı olan korumasızlığı, doğa olayları ve afetlerin etkisi, bu sektörün kendini korumaya almasını gerekli kılmaktadır. Bu durumların araştırılarak ileriye dönük politikaların geliştirilmesi açısından bu araştırmanın yapılması önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmada Gümüşhane İli, Torul İlçesine bağlı 37 köy ve 8 merkez mahallesinde tarımsal üretimde bulunan çiftçilerin, tarım sigortası yaptırmadaki yaklaşımları ve

gelecekteki davranışlarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu kapsamda; İşletmelerin hâlihazırdaki ekonomik ve sosyal durumları ortaya çıkarılmış, mevcut durumlarına göre tarım sigortası yaptırmaları arasındaki ilişkiler analiz edilerek, tarım sigortası yaptırma durumlarını etkileyen faktörler belirlenmiş, sigorta yaptırma durumlarını etkileyen faktörlerin analizi yapılmıştır.

Çiftçiler tarafından maddi yük olarak görülen tarım sigortasının kabul edilip, sigortalı çiftçi sayısının artırılması için yapılan/yapılacak çalışmalarda yaşanan olumsuzlukların incelenip analiz edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, yukarıda bahsedilen sorunların tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin üretilebilmesidir.

KAYNAK ÖZETLERİ

Tümer (2004), yapmış olduğu; “Erzurum Merkez ilçe Köylerindeki Çiftçilerin Tarım Sigortası ile İlgili Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma” isimli yüksek lisans tezi çalışmasında, Erzurum ili Merkez ilçesine bağlı, 16 köyde bulunan 150 adet işletmede yaptığı araştırmada, çiftçilerin tarım sigortası konusundaki bilgilerinin olup olmamasının; köyün Merkez ilçeye olan mesafesi, çiftçilerin yaşının, gelir düzeyinin, hanedeki kişi sayısı, sahip olunan arazi büyüklüğü ve tarımdan elde edilen gelir düzeyi gibi kriterlerden etkilendiğini bildirmiştir. Açıklayıcı değişken parametrelerin tamamının ekonomik teoriye uygun olduğunu ve Merkez ilçeye olan uzaklık ve çiftçi gelirinin istatistiki açıdan önemli olduğunu tespit etmiştir. Merkez ilçeye uzak mesafede olup gidiş gelişleri az olan çiftçilerin tarım sigortası konusunda bilgilerinin olmadığını ve gelir düzeyi yüksek olan çiftçilerin tarım sigortası konusunda bilgi düzeylerinin de yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Uysal (2005), “Tarımda Üreticilerin Risk Karşısındaki Davranışları: Ege Bölgesinden Bir Örnek Olay” isimli makale çalışmasında; Tarım Sigortası Kanunun kabul edildiği aynı yıllarda, risk yönetimi konusunda yapılacak çalışmalara destek olunabilmesi için firma ve araştırmacıların faydalanabileceği veri tabanlarının ivedilikle oluşturularak kullanıma sunulması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca riske karşı tutumlarının belirlenmesi üzerine yapmış olduğu çalışmada, incelenen üreticilerden %78,5’inin riskten kaçınan, %21,5’inin ise riski seven grupta yer aldığını belirtmiştir.

Güngör (2006), “Türkiye’de Tarım Sigortası Uygulamaları ve Devlet Destekli Tarım Sigortası” isimli yüksek lisans tezi çalışmasında; Gelişmiş ülkelerin risk paylaşımı sayesinde, önceden yaratacağı hasar oranı belirlenemeyen doğal afetlerin oluşturduğu zararlardan büyük ölçüde kurtulduğunu belirtmiştir. Devlet tarafından uygulanan tarım sigortası sistemi sayesinde çiftçilerin sadece teşvik edilmeyeceğini, çiftçilerin kontrolü dışında gelişen doğal afetlerde uğrayacakları zarara karşı bir güvence oluşturacağını, devlet için meydana gelen tazmin etme yükünün azalacağını belirtmiştir.

Kingma (2007) tarafından, “Gelişmekte Olan Ülkelerde Tarım Sigortası: Hindistan’ın Tamil Nadu Kentinde Bir Giriş ve Bir Vaka Çalışması” isimli yüksek lisans tezi çalışmasında; fiili zararların tazmini esasına dayanan geleneksel tarım sigortası uygulamalarının, gelişmekte olan ülkelerde uygun olmayacağını belirtmiş, bir STK olan İnsani Eylemin Geliştirilmesi Vakfı (DHAN – Development of Humane Action) tarafından yer fıstığı sigorta planının, tasarım sürecine göre uygun bir çözüm olmayabileceğini ortaya koyduğunu bildirmiştir. Mikro tarım

sigortası girişimlerinin kişiye özel bir yaklaşımla ortaya koyulması gerektiğini, herkese uygun tek bir mikro sigorta çözümünün mevcut olmadığını, çevre ve hedef müşteri gruplarının ihtiyaçlarına göre farklılıklar gösterebileceğini bildirmiştir. Düşük gelir seviyesindeki çiftçiler için tarım sigortası uygulamalarında nihai hedefin, duruma göre tasarlanması gerektiğini belirtmiştir.

Çetin (2007), Tarımsal işletmeler tarafından üretilen ürünlerin, kalite ve nicel özelliklerini etkileyen en önemli faktörün, üretim esnasında kullanılan teknoloji seviyesi ve girdilerin olduğunu, tarım sektörünün dışa açık oluşu nedeni ile teknolojinin ilerlemesine rağmen, en belirgin özelliğinin doğa koşulları karşısında savunmasız ve etkisi altında olduğunu belirtmiştir. Teknolojinin, en gelişmiş ülkelerde bile doğa koşulları karşısında yeterli güvenceyi sağlayamadığını belirtmiştir.

Çukur vd (2008), “Malatya İli Kayısı Üretiminde Riskin Ölçülmesi ve Risk Karşı Oluşturulabilecek Stratejiler” isimli makale çalışmasında; çalışma bölgesindeki işletmelerin, risk karşısındaki stratejileri arasında; sözleşmeli üretimi benimsemeleri, farklı ürün yetiştiriciliği yapmaları ve ürünlerini sigortalatmanın olduğunu, bu stratejilerin kayısı üretimini etkilediğini belirtmişlerdir. 5 adet faktörün kayısı üretimindeki risk üzerinde etkili olduğunu, bunların ürün fiyatlarındaki dalgalanmalar, tek bir ürün üretilmesi, arazi bedellerindeki yükseklik, girdilerdeki fiyat yükseklikleri ve verimlerdeki değişimlerin olduğunu bildirmişlerdir.

Cekici (2009) yapmış olduğu; “Küresel Isınma Ve İklim Değişikliğinin Türkiye’de Tarım Sigortalarına Etkisi” başlıklı makale çalışmasında, 1986-2007 yılları aralığında Türkiye’de tarım sigortası yıllık prim tutarları ile oluşan zaman serilerini kullanarak, Pegels üstel düzeltme tekniği ile 2008, 2009 yılları için yıllık tarım sigortası prim tutarlarını tahmin etmiştir. Çalışma sonunda Türkiye’de tarım sigortasının yaygınlaşmaya başladığı ve ilerleyen dönemlerde hızlı yükselişin devam edeceği sonucuna varmıştır.

Yavuz (2010), “Ankara Polatlı İlçesinde, Üreticilerin Tarım Sigortası Yaptırmaya Karar Vermelerinde Etkili Faktörlerin Analizi” başlıklı doktora tezi çalışmasında, Polatlı’daki çiftçilerin tarım sigortası yaptırmaya kararına etki eden faktörleri ve prim sigorta desteklerinin etkilerini araştırmıştır. Araştırmada tarım sigortası yaptırmadaki önceliklerden bir tanesinin çiftçilerin kredi kullanımı olduğu ve kredi kullanımı ile sigortalı sayısının artacağını öngörmüştür. Devlet prim desteği ile sigorta yaptırmaya olasılığı arasında negatif bir ilişki olduğu, devlet prim desteği sayesinde tarım sigortası yaptırmaya olasılığı olduğunu belirtenlerin, devlet prim desteğinin, sigorta yaptırmaya olasılığını etkilemediğini belirtenlere göre sayısal olarak daha az olduğunu belirlemiştir.

Doğan ve Tüzer (2011), “Küresel İklim Değişikliği İle Mücadele: Genel Yaklaşımlar Ve Uluslararası Çabalar” başlıklı çalışmalarında; Küresel ısınma ve iklim değişikliği konularındaki problemlerin belirlenmesi ve çözümü için farklı bilim dallarındaki uzmanların desteği gerektiğini, tüm toplumların etkilendiği bir durum olduğu için, sorunun çözümünde çoğunluğa, uygulanacak adımların akılcılığı ve gerçekliği hususunda gerekli bilgilendirmelerin yapılması ve konunun kabul ettirilmesi gerektiğini bildirmişlerdir. Gelişmiş ülkeler için iklim değişikliği ve küresel ısınma konusu, çevre faktörü dışında herhangi sorun teşkil etmemektedir. Fakat bu sorunun gelişmiş ülkeler tarafından meydana getirildiği iddiası ile az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin problemi olduğunu kabul ederek sorumluluktan kaçmanın doğru bir yaklaşım olmadığını, bu nedenle iklim değişikliği ve küresel ısınma tüm dünyanın, geçmişten geleceğe devam edecek problemi olduğunu belirtmişlerdir.

Tümer (2011) yapmış olduğu çalışmada, Tarım Sigortaları Kanunu ile birlikte bitkisel ve hayvansal üretimdeki birçok riskin sigorta kapsamına alındığını, ÇKS’ye (çiftçi kayıt sistemi) kayıtlı çiftçilerin, sigorta primlerinin yarısının devlet tarafından desteklendiğini belirtmiştir. Bu desteklemelere rağmen tarımsal üretimde risk transfer araçlarından biri olan tarım sigortasının yeterli gelişimi gösteremediğini belirtmiştir. Çalışma bölgesindeki üreticilerin tarım sigortasından haberdar oldukları halde tarım sigortası yaptırmaya istekli olmadıklarını belirtmiştir. Bu durumun başlıca sebepleri arasında; tarım sigortasına müracaat eden üreticilere sorumluluklarının yeterli düzeyde anlatılmaması ve sigorta şirketlerine karşı olan güvensizliğin sayılabileceğini belirtmiştir. Çalışmada hayvan hayat sigortası yaptıran çiftçilerin %56’sının, yaptırmayanların ise %34’ünün; bitkisel ürün sigortası yaptırmak istediğini tespit etmiştir. Bitkisel ürün sigortalarına olan yatkınlığın artırılabilmesi adına, eğitim ve yayım faaliyetlerine ağırlık verilmesi, afiş, broşür, sirküler mektup, radyo, televizyon gibi kitle yayım araçlarını kullanarak üreticilerin bilinçlendirilmesiyle sağlanabileceğini belirtmiştir.

Doğan (2012), “Türkiye’de ve Avrupa’da Tarım Sigortaları Uygulamaları” isimli çalışmasında, hasar ödemelerinin fiili zararı birebir karşılamayışı, sigorta prim tutarlarının yüksek olması, hasar tespit çalışmalarında çiftçi beyanlarının dikkate alınmadan karar verilmesinin başlıca sorunlar arasında yer aldığını ortaya koymuş, hasar tespitlerinin gerçeğe uygun yapılması, tarım sigortası prim tutarlarının düşük belirlenmesi ve üretici gelirlerinin artırılmasına yönelik tarımsal politika uygulamaları ile birlikte, çiftçilerin tarım sigortasına olan yaklaşımlarının değişeceği ve tarım sigortası yaptırma oranının yaygınlaşacağını bildirmiştir.

Keskinkılıç ve Alemdar (2013), “Tarım Sigortacılığı; Dünya ve Türkiye’deki Uygulamaların Değerlendirilmesi” isimli makale çalışmalarında; Tarım sigortası sisteminin

Türkiye’de birçok probleminin bulunduğunu, bunlardan bazılarının, işletmelerin öz kaynak yetersizliği, bazılarının sigorta şirketlerinin ve devlet politikalarındaki belirli yetersizliklerinden kaynaklansa da, en önemlilerinin tarımdaki yapısal ve buna bağlı olarak ekonomik sorunların olduğunu belirtmişlerdir. Devletlerin tarım sigortasını yaygınlaştırarak, üzerindeki yardım yükünü azaltmayı amaçladığı, fakat tarım sigorta sisteminin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve sağlam bir sigorta sisteminin oluşturulabilmesi için kayıtlılığın artırılarak belirli düzey üzerine çıkarılmasının gerektiğini, bununda çiftçilerin sigorta primlerine ödeyecekleri tutarların düşük olması gerektiğini belirtmişlerdir. Tarım işletmeleri içerisinde ticari faaliyetlerde bulunanların sigortacılık işlemlerine ilgi gösterdiğini, bu işletmelerin, teknolojik konular için bütçe ayırabilen işletmeler olduğu, bu sayede karşılaştıkları riskleri belirli düzeyde kontrol altına alabildiklerini bildirmişlerdir. Fakat Türkiye genelinde ortalama işletme büyüklüklerinin 60 dekar ölçüsünde olduğu, işletmelerin büyük ölçüde küçük çiftçi olduğunu, bu durumlar karşısında yüksek prim tutarları nedeniyle tarım sigortacılığının yaygınlaşmasının engelle karşılaştığını belirtmişlerdir. Diğer taraftan sigorta şirketlerinin genel afet durumlarında çiftçilere tazminat ödemelerini karşılayamayacaklarını, bunun şirketler üzerinde büyük bir yük oluşturduğunu, amaç olarak devlet üzerindeki yükün azaltılması hedeflenirken, devlet yardımının zorunlu olduğu bir duruma dönüştüğünü belirtmişlerdir. Çözüm olarak tarım sigorta sistemine katılımın artırılması ve sigorta primlerinin düşürülmesi gerektiğini tespit etmişlerdir.

Tümer ve Birinci (2013), “TRA I Bölgesindeki Çiftçilerin Riske Karşı Tutumları Açısından Sosyo-Ekonomik Özellikleri” isimli çalışmalarında; bölgede çiftçilik faaliyeti ile uğraşan 122 kişiden, yarısından fazlasının riski sevmeyen grupta yer aldığını, bu çiftçilerin %27,8’inin kooperatif üyesi olduğu ve bu oranın düşük olma nedeninin, bu çiftçilerin ortak hareket etme yeteneğinin yetersiz olmasından kaynaklandığını tespit etmişlerdir.

Taşcı vd. (2014), “Ankara, Çorum ve Kayseri İllerinde Çiftçilerin Risk Yönetimi ve Tarım Sigortası Uygulamaları” konulu çalışmalarında; bitkisel ürün sigortası yaptıran ve yaptırmayan olarak, Ankara, Çorum, Kayseri illerinde toplam 355 üretici ile anket düzenlenerek birincil verilerini derlemişler, bitkisel ürün sigortası yaptıranlar çalışmanın ana materyalini oluştururken, işletme sayılarını basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlemişlerdir. Çalışma sonucunda Ankara, Çorum illerindeki üreticilerin, sigorta yaptırmama sebepleri içinde birinci olarak gelirlerinin yetersiz olduklarını, Kayseri ilindeki yetiştiricilerin bitkisel ürün sigortası yaptırmama sebepleri arasında birincil nedenin gereksiz bir masraf unsuru olduğunu belirtmişlerdir. Ankara, Kayseri illerindeki üreticiler arasından, bitkisel ürün sigortası yaptıranların karşılaştıkları sorunların, hasar tespitlerinin doğru ve süresinde

yapılmaması, Çorum ilinde ise sigorta prim tutarlarının yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Çözüm olarak, eksperlerin konu uzmanları arasından seçilmesi, kuraklığın kapsama dâhil edilmesi, hazine arazisi işleyen ve kiralık arazi kullanan üreticilerin sigorta yaptırabilmelerinde kolaylıklar sağlanması, denetim ve eğitimlerin artırılması olduğunu bildirmişlerdir.

Uysal (2015) tarafından hazırlanan, “Bitkisel Üretim İşletmelerinde Ürün Sigortaları, Üreticilerin Sisteme İlişkin Tutumları Üzerine Manisa İlinde Bir Araştırma” isimli çalışmasında; Bitkisel ürün sigortasına karşı üreticiler tarafından olumlu şekilde bakıldığı, memnuniyet düzeyi olarak sigorta faaliyetleri adına kararsız olduklarını ortaya koymuştur. Problemlerin çözümü için, TARSİM ve sigorta şirketlerinin deneyimlerinin avantaj sağladığı, fakat bitkisel ürün sigortalarında üretici ile her zaman diyalog halinde olunması gerektiğini belirtmiştir. Tarım sigortası faaliyetlerinde sürdürülebilirliğin sağlanması için üreticilerin fikirlerinin alınması ve üreticilere zamanında bilgi aktarımı sayesinde gerçekleşebileceğini bildirmiştir.

Sümer ve Polat (2016), “Dünyada Tarım Sigortaları Uygulamaları ve TARSİM” isimli çalışmalarında; Türkiye’nin tarım sigortası modellemesi olarak İspanya modelini örnek aldığı ve tarım sigortası konusunda önemli gelişmeler gösterdiğini, sigorta sisteminin daha da geliştirilebilmesi için, daha çok çiftçinin ilave edilmesi gerektiği ve prim bedellerinin azaltılması hususunda çaba gösterilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Güler (2016), İslam Hukuku Açısından Tarım Sigortası konulu yüksek lisans tezi çalışmasında; Sigortacılık faaliyetleri ve tarım sigortası işlemlerinin kar amacı gütmeyen ve İslam hukuku çerçevesinde sürdürülmesi durumunda; İslam âlimleri tarafından kabul edildiği, bu haliyle İslam’ın emrettiği yardımlaşmanın sağlandığını belirtmiştir. Tersine, yardımlaşmanın olmadığı durumlarda, insan korkularının sömürüldüğü bir kuruluş haline dönüştüğünü belirtmiştir.

Kabaoğlu (2017), “Fındık Üreticilerinin Tarım Sigortası Yaptırmaya Karar Verme Sürecinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi: Düzce İli Örneği” isimli yüksek lisans tezi çalışmasında, intikalleri tamamlanmayan arazilerde bölünmelerin önlenmesi, kuraklık verim sigortasının buğday ürünüde olduğu gibi diğer ürünlerde de kapsama dâhil edilmesi, arazi toplulaştırma çalışmalarına hız kazandırılması gerektiğini belirtmiştir. Sürdürülebilirlik açısından gelir sigortası yöntemine geçilmesi için çalışmaların yapılmasını, oluşacak afetlere karşı tarım sigorta sistemi dışındaki tüm destek işlemlerinin kaldırılması, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından verilen tarımsal desteklemelere, tarım sigortası yaptırmaya zorunluluğunun getirilmesinin tarım sigortasının gelişmesine önemli katkılar sağlayacağını belirtmiştir. Eğitim konusunda ekspertizler arasındaki farklılıkların azaltılması için teorik ve pratik eğitim

faaliyetlerinin artırılması, çiftçilere tarım sigortası ile ilgili bilgilerin daha fazla düzeyde ulaştırılması açısından, bakanlık personelinin TARSİM'in ilgili sistemlerine ulaşabilmesi ve sigorta kayıtlılığının düşük olduğu alanlardaki eğitimlere ağırlık verilmesi ile tarım sigortasının yaygınlaşmasına katkı sağlayacağını belirtmiştir.

Yazgı ve Olhan (2017), Türkiye'deki mevcut tarım sigortacılığı sisteminin, gelişmiş ülkeler karşısındaki durumunu ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda; kapsama alınan risklerde eksiklik olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca Türkiye'de uygulanan tarım sigorta modelinin İspanyada uygulanan modeli takip eder nitelikte olduğu ve ilerleyen dönemlerde yaygınlaşması açısından önemli olduğunu tespit etmişlerdir.

Gallenstein (2017), "Tarımsal Mikrofinans ve Risk Yönetimi Üzerine Üç Deneme" isimli yüksek lisans tezi çalışmasında; yüksek riskten kaçınan çiftçiler için müşterek sorumluluğun önemli bir pozitif etkisinin bulunduğunu, müşterek sorumluluk ile sigorta işlemi arasında ise negatif bir etkileşim etkisinin bulunduğunu bildirmiştir. Çalışmada elde ettiği sonuçlara göre endeks sigorta uygulamasının risk almayı artırıcı faydalı bir araç olacağı, fakat endeks sigortaların bireysel krediler ile birleştirilmesi durumunda daha da etkili olabileceğini belirtmiştir.

Nalinci (2018), "Amasya İlindeki Üreticilerin Riske Karşı Tutumları Ve Tarım Sigortası Karar Sürecinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi" isimli doktora çalışmasında; Türkiye'de çiftçi kayıt sistemine (ÇKS) kayıtlı üreticilerin tarım sigortasına kayıtlılık oranının %19 civarında olduğunu, İspanyada ise bu oranın %40 üzerinde olduğunu belirtmiştir. Üreticilerin doğal koşulları çok fazla dikkate almadığı, çiftçiler için önemli koşulların başında ekonomik genel durum ve girdi maliyetlerinin olduğunu bildirmiştir. Çiftçilerin sosyo-ekonomik durumları arasında yer alan tarım dışı gelirleri için, karar vermeye etki eden nedenler içerisinde müdahale ile değiştirilebilecek bir unsur olmadığını ve bu hususta herhangi bir öneri sunulmasının anlamsız olacağını belirtmiştir. Tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin sigorta konusunda detaylı bilgi sahibi olmadıklarını, bu nedenle olumlu bir tarım sigorta bilincinin oluşmadığını, buradaki eksikliğin saha ziyaretleri ile gerekli bilincin oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. Sigorta yaptırmayan ve gelecekte de yaptırmayı düşünmeyenler için %30 oranında dini nedenleri belirttiklerini tespit etmiştir. Tarım sigortasındaki kayıtlılığın artırılmasında kiracılıkla tarımsal faaliyette bulunanların, tarım sigortasına dâhil edilmesinin, ayrıca afetlerden zarar gören, bilinçli ve büyük sermayeye sahip işletmelerin odak seçilerek yapılacak eğitim yayım çalışmaları ile tarım sigortasının yaygınlaşmasına katkı sağlayacağını bildirmiştir. Çalışma sonucunda yaş ve sigorta yaptırma arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını tespit etmiştir. Tarım sigortasının yaygınlaştırılmasında bir diğer yöntemin, çiftçilerin üye olacakları

birlik/kooperatif gibi üyeliklerde, sigorta yaptırmanın üyelik ön koşulu olarak sunulması olabileceğini bildirmiştir.

Arslan (2019) tarafından hazırlanan, “Antalya’da Serada Domates Üreticilerinin Tarım Sigortasına Katılımını Etkileyen Faktörlerin Analizi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında; Antalya ilinde üretim yapılan seraların genelinin küçük işletme düzeyinde olduğu, seraların ilgili yapı şartlarını karşılamaması sebebi ile çiftçilerin tarım sigortası yaptıramadığını belirtmiştir. Bu nedenle çiftçilerin tarım sigortası hizmetlerinden faydalanamadığını, Türkiye de uygulanan tarım sigortası işlemleri için İspanya modelinin örnek alınarak geliştirildiğini belirtmiştir. Sera sigortalarının işlemleri sırasında görevli personelin bilgi düzeylerinin düşüklüğü nedeni ile keşif yapılan seralarda yapılan hatalar sonucu çiftçilerin TARSİM’ e bakışının olumsuz etkilendiğini, seraların gerekli şartları sağlayabilmesi için gerekli desteklemelerin yapılması ve görevli personellerin bilgi düzeylerinin çiftçi mağduriyetleri yaşanmaması için artırılması gerektiğini bildirmiştir.

Zhuravka (2019), “Ukrayna’da Tarım Sigortası Gelişiminin Sorunlu Yönleri” isimli çalışmasında; Ukrayna da çiftçilerin tarım sigortası konusunda yetersiz olmalarındaki sebeplerden bazılarının; tarım sigortasının faydaları ve fırsatları konusundaki farkındalıklarının bulunmayışı olduğunu belirtmiştir. Sigorta sistemi içerisinde de problemler olduğunu, bunların; tarım sigortası faaliyetlerinin yürütülmesindeki organizasyon eksikliklerinin olması, tek tip standartların bulunması, bağımsız bir hasat tespit sisteminin bulunmaması, sigortacıların ödeme ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirirken kötü niyetli hareket etmeleri olduğunu bildirmiştir. Ayrıca tarım sigortasındaki yüksek maliyetlerin, tarım sigortası maliyetlerinin birçok kişi tarafından karşılanamaz hale gelmesine neden olduğunu bildirmiştir. Sigorta sözleşmelerinde; düşük fiyatlandırmalara karşı, piyasa riskleri veya hasat sonrası depolamada oluşacak kayıplara karşı kapsamın genişletilmesinin fayda sağlayabileceğini belirtmiştir. Ürünlere yönelik risk listelerine, uzun süreli ve şiddetli yağışların, erken kar yağışlarının, üst toprağın donması ve buz kabuğu oluşumunun da eklenmesi gerektiğini, mevcut durumun iyileştirilmesi için yasal mevzuatlarda etkili ve düzenleyici tedbirlerin alınması gerektiğini bildirmiştir. Özetle tarımsal işletmelerin yalnızca finansal desteğe değil, uzun vadeli mali destek ile birlikte istikrarlı ve elverişli koşullarında oluşturulmasına ihtiyacının bulunduğunu bildirmiştir.

Hayran (2020), “Yem Bitkisi Üreticilerinin Tarım Sigortası Yaptırma Kararlarına Etki Eden Faktörler: Balıkesir İli Örneği” adlı makale çalışmasında, üreticilerin sigorta yaptırmadaki başlıca nedeninin kredi kullanımı olduğunu, yaptırmama nedenlerinin başında ise sigortayı gereksiz bir mali unsur olarak gördüklerini tespit etmiştir. Çiftçilerin sigorta yaptırma kararını etkileyen faktörlerin ise işlediği arazinin genişliği, tarımsal deneyim, kooperatif üyeliği

ve sigorta üyeliği öncesi, tarım sigortası hususunda bilgisinin olup olmadığı olarak belirlemiştir. Çalışma sonuçlarına göre tarım sigortası hakkında bilgi sahibi olması durumunda üreticilerin, sigorta yaptırmaya olasılığını artırdığını göstermiştir.

Karlı ve Tekin (2021), “Denizli İli Çivril İlçesinde Elma Üretimi Yapan Tarım İşletmelerinde Üreticilerin Tarım Sigortası Yaptırma Tercihleri” isimli makale çalışmasında; Üreticilerin %69.44’ünün devlet tarafından uygulanan, sigorta prim desteği katkısından olumlu yönde etkilendiklerini, %30.56’sının ise etkilenmediklerini tespit etmiştir. 2017 yılında tarım sigortasına müracaat eden üreticilerin, elma dikili alanları ortalamasının 35 dekar olduğunu, ayrıca çiftçilerin sigorta primi olarak ortalama 6.762 TL prim ücreti ödediğini saptamışlardır. Tarım sigortasına kayıtlı olan çiftçilerin yaş ortalamalarının düşük, eğitim düzeylerinin yüksek seviyede ve arazi varlığına sahip olmalarının sigorta yaptırmaya tercihlerini olumlu yönde etkilediğini tespit etmişlerdir. Tarım sigortasına kayıtlı olmayan çiftçilerde yaş ortalamasının yüksek, eğitimlerinin düşük düzeyde ve arazilerinin küçük, parçalı olmasının sigortaya kayıtlı olma tercihlerini olumsuz etkilediğini tespit etmiştir.

Yılmaz (2022), “Mersin İli Toroslar İlçesinde Tarım Sigortası Uygulamalarının Değerlendirilmesi” konulu yüksek lisans tezi çalışmasında, çiftçilerin sigorta bedelleri ile ilgili sorunlarından birincisinin sigorta prim tutarlarının ve muafiyet oranlarının yüksekliği olduğunu belirtmiştir. Prim tutarlarının devlet imkânları nezdinde, sigorta risk ve istatistiklerine dayanan araştırmalar temel alınarak, çiftçi beklentilerini karşılayacak şekilde hesap edilmesinin siteme katılımların artıracağını ve devamlılığını da garanti altına alacağını bildirmiştir. Devlet prim desteğinin sürdürülmesi gerektiği, devlet tarafından desteklenen prim tutarlarının imkânlar nezdinde artırılmasının sigorta yaptırmaya kararını olumlu etkilediğini bildirmiştir.

Begum vd (2023) tarafından hazırlanan “Bangladeş Kishoreganj Bölgesinde Seçilmiş Bazı Ürünlerin Karlılığı Ve Ürün Sigortası Beklentileri” isimli çalışmasında; Tarımda risk yönetiminde tarım sigortasının önemli bir araç olduğunu bildirmiş, çalışmada ürün sigortası konusunda çiftçilerin düşünceleri ve ödeme istekliliklerini araştırmayı amaçlamıştır. Bangladeş’in, Kishoreganj bölgesindeki çiftçilerin sosyo-ekonomik özelliklerini ortaya çıkarmak, ürün karlılıklarını ölçmek, ürün sigortası ödeme istekliliklerini incelemek ve faktörleri belirlemek için çalışma yapmıştır. Yarı anket yöntemi ile 107 çiftçi üzerinden saha araştırmasını gerçekleştirmiş ve elde edilen verileri Karl Pearson’un korelasyon katsayı yöntemini kullanarak analiz etmiştir. Çalışma sonucunda; çiftçilerin eğitim düzeyi olarak, büyük çoğunluğunun ilköğretim ve daha az eğitime sahip olduklarını, ankete katılanların ortalama üçte birinin tasarruf olarak yılda on ila yirmi bin taka kadar birikim yapabildiğini belirtmiştir. Pirinç ürünü dışında bütün ürünlerde; ekilebilir arazi büyüklüğü, elde edilen net

gelir, eğitim düzeyi ve çiftçi yaşı ile ödeme istekliliği arasında pozitif bir korelasyonun bulunduğunu belirtmiştir. Karlı ürünlerin başında sebze, buğday ve jüt ürününün geldiğini, Bangladeş’te tarım sigortasına katılım düzeyinin düşük olduğunu, bu nedenle tarım sigortası farkındalığının artırılması ve ürün sigortasının faydalarının teşviki için çalışmaların artırılması gerektiğini bildirmiştir.

Başer vd. (2023), “Çiftçilerin Tarım Sigortası Yaptırmalarını Etkileyen Faktörler” isimli makale çalışmasında; 138 adet üretici ile yapmış oldukları anket çalışmasında ankete katılanların %29’unun tarım sigortası yaptırdığını tespit etmişlerdir. Yetiştirdikleri çok yıllık bitkiler için (üzüm, fındık, turunçgil) hasat sonrası elde ettikleri gelirin; üzüm için %6’sını, fındık ve turunçgilde ise %2’sini ayırmaları durumunda üreticilerin tarım sigortası primlerini karşılayabileceğini bildirmişlerdir. Arazi büyüklüklerinin arttığı durumlarda üreticilerin tarım sigortası yaptıрма eğilimlerinde arttığını, bu nedenle arazi kiralanması ve uygun sübvansiyonlu kredilerin sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Tarım sigorta kayıtlılığın yeterli seviyeye ulaşmasının öncelik konusu olmasına karşın, çiftçilerin sahada karşılaşılabilecekleri olumsuzluklara karşı bilinçlendirici ve eğitici uygulamalarında artırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Güneş (2024), “Tarım Sigortası Türlerinin Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Önceliklendirilmesi: Türkiye Tarım Sigortaları Üzerine Bir Uygulama” isimli yüksek lisans tezi çalışmasında; Farklı üretim sahası ve türlerinde üretimde bulunan yetiştiricilerin tarım sigortasına müracaat etmeleri sırasında; AHP (Analitik Hiyerarşi Prosesi) ve TOPSİS (İdeal Çözüme Benzerliğe Göre Tercih Sıralama Tekniği) yöntemlerinin kullanılması durumunda daha doğru kararların verilebileceğini bildirmiştir.

Terin vd. (2024), Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Hayvan Hayat Sigortası Yaptırmalarına Etki Eden Faktörlerin Analizi: Van İli Örneği isimli makale çalışmasında; Tarım sigortası seçeneklerinden biri olan “Hayvan Hayat Sigortası” poliçe türünün, süt sığırcılığı işletmelerinin en önemli kaynağı olan hayvanlarını koruyabilmek için önemli bir araç olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma kapsamında incelenen süt sığırcılığı işletmelerinin büyük çoğunluğunun (%84,3) tarım sigortasına müracaat etmediği, işletmelerden tarım sigortasına müracaat eden ve etmeyenler arasında demografik (yaş, eğitim, deneyim vb. gibi) özellik yönünden önemli derecede farkların bulunmadığını, fakat tarım sigortası yaptırmayanların, yaptıranlara göre işletme yapıları (toplam gelirlerindeki süt sığırcılığı payı, süt verimi, arazi büyüklükleri, inek sayısı, süt verimi vb. gibi) yönünden aleyhlerine önemli farklılıklarının olduğunu bildirmişlerdir.

Bhattarai (2024) tarafından hazırlanan “Nepal’de Tarım Sigortası Etkinliğinin Değerlendirilmesi” isimli makale çalışmasında; Nepal’in küresel iklim değişiklerinden kaynaklı riskler ile karşı karşıya bulunduğunu, tarım sigortasının benimsenmesinin Nepal çiftçilerine birçok fayda sağlayacağını bildirmiştir. Nepal hükümetinin tarım sigortası primlerinde %80 oranında destekleme sağlayarak, çiftçilerini tarım sigortası ile buluşturmayı amaçladığını, 2013 yılında resmi olarak faaliyete başlayan tarım sigortası işlemlerinde, bitkisel ürün sigortalarının hayvancılık sigortalarına göre daha düşük düzeyde benimsendiğini bildirmiştir. Tarım sigortası faaliyetlerinin Nepal Sigorta Kurumu tarafından yürütüldüğünü, kurum tarafından tarım sigortasına kayıtlı çiftçi sayısının artırılması amacıyla hayat dışı sigorta şirketlerine ülkenin her bölgesinde şube açmaları için yetki verilerek teşvik edildiğini bildirmiştir. Bu işlemlerin, çiftçilerin tarım sigortasına olan ilgisini artırdığını, tarım sigortasının gıda güvenliğine olan desteği ve ülkenin tarımsal ticaret cazibesini koruması sayesinde ekonomik kalkınmasına katkıda bulunduğunu bildirmiştir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Materyal

Gümüşhane ili Torul ilçesinde, Tarım ve Orman Bakanlığı sistemlerine kayıtlı üreticilerle bire bir yapılan anketler ile elde edilen birincil veriler araştırmanın ana materyalini oluşturmuştur. Veriler 2023 yılı üretim dönemine aittir. Önceden hazırlanan anket formları, üreticilerle tek tek ve yüz yüze görüşülerek, üretim sezonu sonu olması nedeni ile Ekim-Aralık 2023 döneminde uygulanmıştır.

Tezin yazım aşamasında ikincil veri olarak, kaynak taraması yapılarak önceden hazırlanan akademik çalışmalar incelenmiş ve Gümüşhane İl, Torul İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, TARSİM (Tarım Sigortaları Havuzu) faaliyet raporları, TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), bölge müdürlükleri verileri, Tarım ve Orman Bakanlığı ilgili genel müdürlüklerinin raporlarından yararlanılmıştır.

Yöntem

Örnekleme aşamasında uygulanan yöntem

Araştırmanın yapıldığı Gümüşhane ili Torul İlçesinde faaliyette bulunan bütün çiftçilerle yüz yüze anket çalışması yapılması hem zaman, hem de maddi imkânların kısıtlı olması nedeniyle mümkün değildir. Bu sebeple çalışma bölgesini temsil edebilecek, Tarım ve Orman Bakanlığı sistemlerinde; kayıtlı çiftçi olmaları, elde edilecek verilerin doğrulanabilirliği gibi hususlar göz önünde bulundurularak büyükbaş, küçükbaş hayvancılık, arıcılık, tarla-bahçe tarımı, su ürünleri yetiştiriciliği faaliyetinde bulunan toplamda 1.254 adet işletme içerisinde, Oransal Örnekleme Yöntemi ile örneklem hacmi belirlenmiş, kayıtlı işletmeler içerisinde belirlenen sayı kadar (295 adet) rastgele işletmeler seçilerek anketler düzenlenmiştir.

Tablo 1. Torul İlçesi Tarımsal ve Hayvancılık İşletme Sayıları

İşletme Türü	Yıl
	2023
	İşletme Sayıları (Adet)
ÇKS İşletmesi	263
Büyükbaş İşletmesi	845
Küçükbaş İşletmesi	38
Arılı Kovan İşletmesi	88
Su Ürünleri İşletmesi	20
TOPLAM	1254

(Anonim 2023d)

Örneklemede tüm çiftçiler ile anket yapmanın mümkün olmaması nedeni ile işletmeler arasından, %5 hata payı ile %95 güven aralığında, Oransal Örnekleme Yöntemi kullanılarak anket düzenlenecek çiftçi sayısı belirlenmiştir. İlgili formül aşağıdaki gibidir (Newbold, 1995). Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanların, ne sebeple yaptırmadığının çoklu seçenekler ile incelendiği araştırmada, olasılık (p, q) değerleri, yaptırma veya yaptırmama seçeneği gereği 0,5 olarak kabul edilmiştir.

$$n = \frac{N \cdot p \cdot q}{(N - 1) \cdot \sigma_{px}^2 + p \cdot q}$$

n = Örnek büyüklüğü,

Np = Popülasyon

σ_{px}^2 = Oranın varyansı

p: Tarım sigortası yaptırma olası oranı (0,5)

q: Tarım sigortası yaptırmama olası oranı (0,5)

$$\sigma_{px}^2 = \left(\frac{r}{\frac{z_{\alpha}}{2}} \right)^2 \quad \sigma_{px}^2 = \left(\frac{0,05}{1,96} \right)^2 = 0,000650$$

r = Hata payı (%5)

$\frac{Z_{\alpha}}{2}$ = Z cetvel değeri (1,96)

$$n = \frac{1254 \times 0,5 \times 0,5}{(1254 - 1) \times 0,000650 + 0,5 \times 0,5} = 295$$

Yapılan hesaplama sonucu, 295 adet üretici ile anket yapılması gerektiği belirlenmiş ve bu işletmeler ile yüz yüze anket çalışması düzenlenmiştir.

Anket aşamasında uygulanan yöntem

Çalışmadaki verilerin sağlıklı olarak elde edilmesine imkân sağlaması açısından anket yöntemi kullanılmıştır. Anket formları, çiftçilerin yeterince işletme kaydı tutmamaları ve sorulara hatalı cevap verebilecekleri öngörüldüğünden, kontrollü sorular ve çiftçilerin anlayabileceği şekilde kapalı uçlu sorular ile hazırlanmıştır. Anket formları hazırlanırken örnek model olarak, Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümünde, geçmiş yıllarda yapılan çalışmalarda kullanılan anket formları esas alınmış ve çalışmanın özelliğine göre ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Anket formu birinci kısmında üreticinin sosyo-ekonomik durumunu ortaya çıkarmak amacıyla, cinsiyet ve eğitim durumu, gelir düzeyi, ikamet yeri durumlarına yönelik sorulara yer verilmiş, ikinci bölümünde işletmenin mevcut durumunun ortaya çıkarılması amacıyla işletmenin arazi, hayvan, alet-ekipman varlığı gibi sorulara yer verilmiş, üçüncü kısımda işletmenin kayıtlılık düzeyi, faydalandığı destek kalemleri gibi sorulara, son kısımda ise tarım sigortası konusundaki bilgi düzeyleri, sigorta yaptırmalarını etkileyen faktörler, geleceğe yönelik tutumlarının belirlenmesi adına farklı sorular belirlenmiş ve cevaplandırılmıştır.

Analiz aşamasında uygulanan yöntem

Lojistik regresyon yöntemi gibi Probit yönteminde de bağımlı değişken evet-hayır gibi 0 ve 1 kategorik değerlerini alırken, bağımsız değişkenler hem kategorik hem de kategorik olmayan değişkenlerden oluşmaktadır (Kalaycı 2010; Uzundumlu vd 2016). Bu çalışmada Nlogit programı kullanılarak analizler yapılmıştır. Ayrıca tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan işletmelerin ilgili faktör analiz katsayılarında pozitif olanlar 1, negatif olanlar 0 olarak bağımlı değişken olarak ele alınmış ve diğer değişkenlerde bağımlı olarak Nlogit programında Probit modelde analiz edilmiştir. Anket formlarında yer alan bilgiler tek tek incelenerek bilgisayar ortamında veri olarak kullanılabilir duruma getirilmiştir. Anket düzenlenen çiftçilerin ve sahip oldukları işletmelerin genel durumları, nüfus, faaliyet kolu, işgücü ve hayvan varlığı, arazi büyüklükleri gibi konular ayrı ayrı belirlenmeye çalışılmıştır. Oransal örneklem yöntemi kullanılarak belirlenen sayıda anket çalışması ile elde edilen birincil veriler ve ikincil olarak (kurumların düzenledikleri faaliyet raporu, istatistik bilgileri vb.) elde edilen değişkenlerin ortalama ve oranları hesaplanarak yorumlanmış; ayrıca Nlogit programında Probit modelde analiz edilmiştir.

ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

Sigorta ve Tarım Sigortasının Genel Tanımı

Bu bölümde sigorta işleminin ve tarım sigortası faaliyetlerinin genel tanımı yapılarak açıklamalarda bulunulmuştur.

Sigortanın genel tanımı

Sigorta; bireylerin ileride karşılaşılabilecekleri, ekonomik zarara neden olacak risklere karşı kendilerini korumaya almak maksadı ile belirli tutardaki primleri karşılayarak bu risklerin sigorta şirketlerine transfer edilmesi işlemidir. Bu sayede kişi, belirli tutarda ödemiş olduğu prim ile maruz kalacağı risk karşısında zararını karşılatarak, elinde bulunan varlıkları korumaya devam edebilmektedir (Engürülü 2015).

Sigortanın temelinde risklerin birleştirilmesi mantığı vardır. Kişilerin karşı karşıya oldukları riskler için ödedikleri primler ile o riskin meydana geldiğinde oluşan zararını karşılaması için ekonomik olarak ortak bir fon oluşturulmaktadır (Bielza *et al.* 2008).

Dünyada doğal afetlerin geneli, meteorolojik olaylara bağlı olarak oluşmaktadır. Doğal yapının, insan aktiviteleri ile tahrip edilmesi, sanayi ve çarpık yapılaşma bu tarz afetlerin artışına sebep olabilmektedir. Düzensiz bu ilerleme yeni doğal afetlerin doğuşuna neden olabilmektedir. Bu olumsuzluklar karşısında alınabilecek önlemler içerisinde en etkili olanlardan birisi sigortadır (Mumcu 2009).

Türk Ticaret Kanununda sigorta sözleşmesi 1401. Maddesinde; “Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.” olarak tanımlanmıştır (Resmi gazete 2011).

Tarım sigortasının tanımı

Doğal afetler ve iklim koşulları sonucu yaşanacak hasar ve tahribatlarda, teminat sağlanarak, tarımsal üretimde sürekliliğin sağlanabilmesi maksadıyla devlet destekli uygulanan sigorta sistemine, Tarım Sigortası denilmektedir. Tarım sigortası bitkisel, hayvansal ürünleri ve tarımsal yapı olan seraların korunması amacı ile oluşturulan bir sigorta türüdür. Türkiye’de bu faaliyetler TARSİM (Tarım Sigortaları Havuzu) tarafından sürdürülmektedir (Allianz 2023).

Tarım Sigortası; dünya genelinde istikrarlı bir üretim gerçekleştirebilmeye yardımcı olması açısından, risk unsurlarının (doğal, sosyal, ekonomik vb. gibi) oluşturduğu etkileri engelleyerek, azaltılması ile destek sağlayan bir uygulamadır (Sevim 2010).

Mülk sigorta uygulamasının özel türü olarak, tarım işletmelerinde uygulanan şekline Tarım Sigortaları denilmektedir. Tarım sigortası çiftçilerin, bitkisel, hayvansal ürünleri ve bunların dışındaki varlıklarında bütün kaza, doğal afet, hastalık ve zararlı nedeni ile yaşanacak kayıp ve zararlarının teminat altına alınmasını kapsamaktadır. Gün geçtikçe yaygınlaşmakta ve önemi artış göstermektedir (Çetin ve Turhan 2013).

5363 sayılı Tarım Sigortaları kanununda; “Tarım sigortaları: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1316. (Madde 1316 – *Biçilmiş veya biçilmemiş her nevi mahsuller, yılın her zamanında sigorta ettirilebilir. Zirai ve ehli bütün hayvanlar her nevi bulaşıcı hastalıklarla kazalara karşı sigorta ettirilebilir.*) ilâ 1319 uncu (Madde 1319 – *Zararlar taraflarca tayin olunacak bilirkişiler tarafından tesbit olunur.*) maddelerinde belirtilen sigortalar ile bu Kanun kapsamına alınan sigortaları,” olarak tanımlanmıştır (Resmî Gazete 2005).

Genel ifade ile tarımsal üretim içerisinde bulunan bütün bitkisel ürün, hayvan varlığının, tarımsal faaliyette kullanılan sera, balık havuzu, arı kovanı vb. yapısal materyaller gibi nerede ise tüm ürünlerin, oluşacak her türlü riske karşı koruma altına alınmasını hedefleyen sigorta türüne Tarım Sigortası denilmektedir.

Kırsalda yer alan küçük ölçekli işletmelerin, finans kaynağı sağlaması açısından önemli bir konumda bulunan tarım sigortası, kırsal banka kredilerinin korunmasında da önemli bir araç olarak kullanılabilir. Yaşanan tecrübeler göstermiştir ki; tarım sigortasının girdi ve kırsal kredi sağlama olanaklarıyla donatılmasıyla, ürün sigortası ile çiftçilerin büyük zararlarında ekonomik olarak gerilemeyeceği, krediler ile desteklenebilmesini sağlayacaktır (Stutley 2011).

Dünyada Tarım Sigortası Uygulamalarının Tarihsel Gelişimi

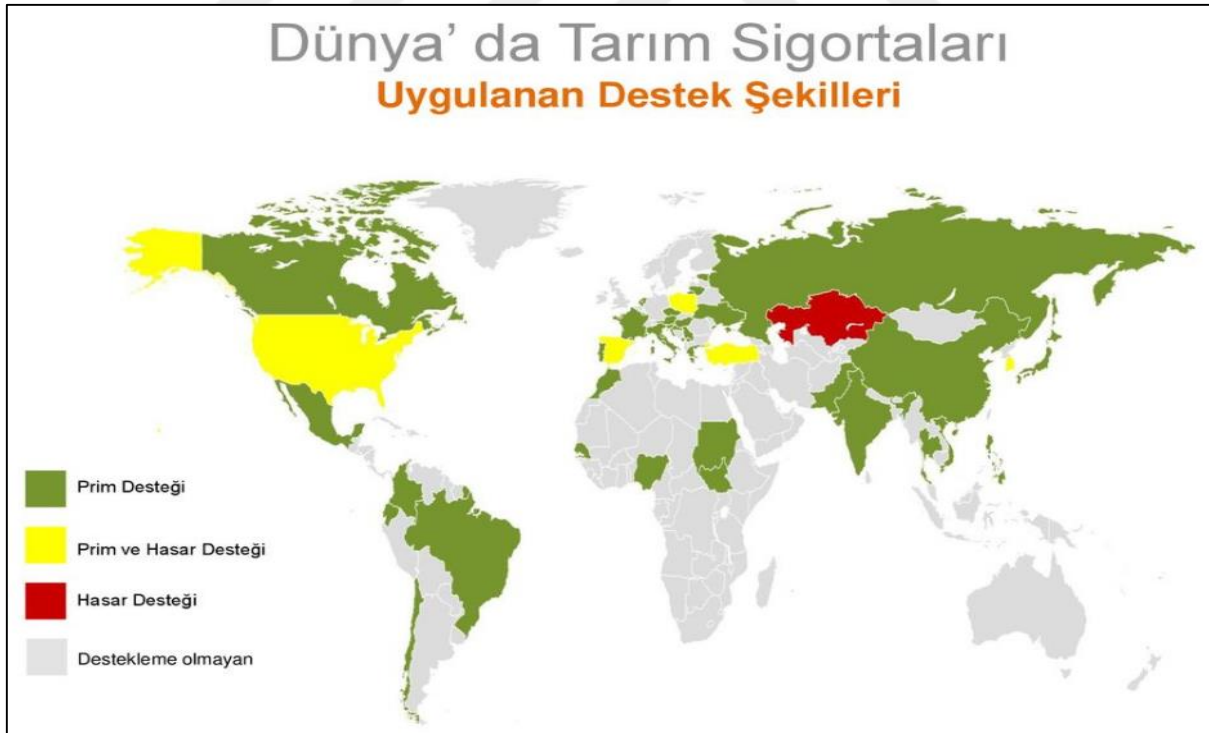
Dünya üzerindeki ilk bilinen sigorta uygulamalarına, yazılı kanun olarak günümüze ulaşan Hammurabi kanunlarında rastlanmaktadır. 4.000 yıl öncesinde, Babil ülkesinde ticari faaliyette bulunan ve haydutlar tarafından saldırıya uğrayan kervanların, oluşan zararlarının tüm kervanlar tarafından ortaklaşa karşılanması öngörülmüştür (Ertek 1998).

Antik dönemlerde, deniz ticaretinin geliştiği bölgelerde sigorta benzeri uygulamalar görülmektedir. Kartaca, Roma, Yunanlılar arasında, deniz ticaretinde gemilerin limana ulaşamaması durumuna karşı belirli ücretler alınmaktaydı. Prim esaslı ilk uygulama ise, Floransa, Venedik, Cenova şehirlerinde, MS. 1.250’li yıllarda görülmüştür (Tufan 2020).

İlk modern tarım sigortası faaliyetleri Batı Avrupa’da, 1700’li yılların ikinci yarısında Almanya’da çiftçilere dolu sigortası, İrlanda da ise hayvan hayat sigortaları (Sevim 2010) sunulması ile başlatılmıştır. 1830 yıllarında hayvancılık sigortaları, İsveç, İsviçre, Almanya’da da uygulanmaya başlanmıştır. 19. yüzyıl sonlarında, ABD dâhil birçok Avrupa ülkesinde tarım sigortaları uygulanmıştır. İlk uygulamalarda sigorta poliçeleri tek ürün üzerinde belirlenmiş olup, çoklu riskler karşısındaki poliçeler başarısız olmuştur. Çünkü sigorta şirketleri; tek bir ürünü yetiştirenlerin bir araya gelmesi ile oluşmaktaydı.

ABD’de, MPCİ (Multi-Peril Crop Insurance) olarak adlandırılan çoklu risk ürün sigortası 1930’lu yıllarda ve federal ürün sigortası olarak tarım yasasına dâhil edilmiştir. Japonya’da 1939 yılından itibaren, ülke genelinde arpa, buğday, çeltik ve dut ürünlerinde verim sigortası devreye sokulmuş ve bu sigortalarda %15 devlet desteği uygulanmıştır. 1959 yılında Kanada da ise devlet destekli verim sigortaları uygulanmıştır. Avrupa’da ise verim sigortaları II. Dünya savaşı sonrasında uygulamaya koyulabilmektedir. 1955 yılında Avusturya, 1970 yılında İtalya, 1980 yılında İspanya ve 2005 yılında Fransa’da sigorta primlerine devlet katkısı uygulanmaya başlanmıştır (Smith and Glauber 2012).

Dünya genelinde uygulanan sigorta primlerinin çeşitleri Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Dünya’da tarım sigortaları uygulanan destek şekilleri (Anonim 2023b)

Ülkeler Bazında Tarım Sigortası Uygulamaları

Bu çalışmada farklı ülkelerdeki tarım sigortası uygulamaları ile ilgili bilgilere de yer verilmiştir. Ülkelerin seçiminde tarımsal üretimde büyük paya sahip ülkeler öncelik olarak seçilmiş ve bu ülkelerin tarım sigortası uygulamalarının incelemeleri yapılmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

Amerika Birleşik Devletlerinde ilk tarım sigortası uygulamaları 1938 yılı içinde, çoklu ürün sigortası olarak başlatılmıştır. 1980 yılına gelindiğinde, özel şirketler ve Federal Tarım Sigortaları Kurumu (FCIC) arasında düzenlenen anlaşmalar ile “Federal Tarım Sigortası Kanunu” çıkarılmış ve özel şirketleri temsilen Amerikan Tarım Sigortaları Birliği (AACI) kurulmuştur. Devlet FCIC tarafından temsil edilirken, çiftçilerin ürününün, verim sigortası ile birlikte %75’i sigorta kapsamına dâhil edilmektedir. ABD’de çiftçiler isteğe bağlı olarak dolu ve yangın sigortalarını birleştirmesi durumunda %15 ila %30 arasında değişen indirim oranları alabilmektedir. Bu poliçe türü uygulamada Multi Risk (Multi Peril Crop Insurance-MPCI) olarak tanımlanmaktadır. ABD’de halen kullanımda olan en yaygın sigorta türüdür (Doğan 2012).

Ayrıca poliçe türüne göre;

- **Çoklu risk sigortası;** Bölgesel bazda uygulanan ve üreticilerin talep etmesi durumunda değerlendirilerek FCIC tarafından işleme alınan bir sigorta türüdür. Ulusal bazda uygulanmayan, deneme aşamasında olan ve üreticilerin kendi bölgesinde olmayan sigortayı talep edip, bir sonraki yılda faydalanabildiği sigorta türüdür.
- **Verim sigortası;** Bitkisel ürün sigortalarının başında gelmektedir. Üreticiler bu sigorta türünde belirlenen ortalama verim değerleri üzerinden, %50 ile %75’e kadar varan koruma oranları talep edebilmektedirler.
- **İndeks sigortalar;** Amerika genelinde, kısıtlı bölgelerde uygulanan bir sigorta türüdür. Zarar oluşumu veya üretimden ziyade, hesaplanan tahmini üretim verilerine göre indeksin sigortalandığı bir türdür.
- **Gelir sigortası;** Doğal afet ve etkiler sonucu oluşacak kayıplara karşı, piyasa satış fiyatları arasındaki kayıpların karşılandığı bir sigorta türüdür.
- **Tüm çiftlik sigortası;** Üretici tarafından bildirilen son 5 yıllık veriler üzerinden yapılan hesaplamalara göre karşılanan sigorta türü gibi uygulanan tarım sigortaları mevcuttur (Yazgı ve Olhan 2017).

Çin

Birleşmiş Milletler (BM) verilerine göre Çin; dünya genelinde et, meyve-sebze, tahıl gibi tarımsal üretimin, neredeyse dörtte birinin üretimine sahip olan ülke konumundadır. Tarımsal üretim kapasitesi olarak en hızlı büyümeye sahip ülkeler arasında yer almaktadır. Ayrıca en büyük orman varlığı olan beşinci ülkedir. 2000-2010 yılları arasında Çin’de tarımsal ürünlerden et, süt, sebze, yumurta, deniz mahsulleri ihtiyacının %10 dan fazla artacağı, süt ihtiyacının ise %199 oranında artış göstereceği açıklanmıştır. Ülke genelinde gelişen doğal afetlerin etkisi, ekilebilir alanların kısıtlı olması gibi durumlar nedeni ile bu ihtiyaçların karşılanmasında problemler ile karşı karşıyadır. Yaşanan doğal afetler içerisinde; ülkedeki tarımsal üretimin %52’sinden fazlasında kayba neden olan risk kuraklıktır. Üretimde kayba neden olan diğer doğal afetler sırası ile %28 oranı ile sel, %10 oranında dolu, %6 olarak don olayının olduğu Dünya Bankası verilerinden anlaşılmaktadır. Bu sebeple tarımsal sigorta konusu Çin’de önem arz etmektedir (Hohl and Long 2008; Ye and Vergara 2009).

Günümüzde Çin merkezi hükümeti tarafından tarımsal sigorta primlerinin %25’ine destek verilmekte, yerel hükümetler tarafından da üreticilerin sigorta primlerine destekleme yapılabilmektedir. %25 oranında da yerel hükümetlerce verilen destek sayesinde çiftçilerin tarım sigorta primlerine, %50’ye ulaşan bir destekleme sağlanmaktadır. Bu sistem 2007 yılında alınan karar ile hem merkezi hükümet, hem de yerel hükümetler tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Çiftlik teknolojilerinin geliştirilerek kaliteli bir tarımsal üretimin desteklenmesi amacıyla değişikliğe gidilmiştir. Gönüllülük esası temelinde, 16 vilayet ve bölgede, altı farklı ürün çeşidini kapsayan tarım sigortaları kapsama alınmıştır. Bu çalışmalar sayesinde 2006 yılında 200 milyon dolar olan tarım sigorta prim hacmi 2008 yılı itibari ile 1800 milyona ulaşmıştır. Çin’de ilk tarım sigortası uygulamalarına, 1950’li yıllarda devletin sahip olduğu özel sigorta şirketleri tarafından başlanılmıştır (European Comission Working Document 2001; Kailiang and Wenjun 2007).

Japonya

Japon devleti tarafından tarım sigortaları sistemine belirli oranlarda ve kısmi konularda destekleme sağlanmaktadır. Değişkenlik gösteren bu tutarlar; sigorta prim tutarlarında %50’ye kadar varabilmekte ve sigorta şirketlerinde görev alan yönetimin gereken masraflarının bir kısmı karşılanmaktadır. Tarım sigortası faaliyetleri üçlü sacayağı şeklinde yürütülmektedir. Alt kademedan yukarıya doğru, belediyeler, reasürans şirketleri ve devlet teşkilatı olarak sıralanmaktadır. Yerelde belediyeler tarafından kurulan yardımlaşma birlikleri tarım sigortası faaliyetlerini sürdürmektedir. Genel afet durumunda bu birlikler tarafından sağlanan

yardımların homojen dağıtılamaması nedeni ile bir üst kuruluş olan reasürans şirketlerine devredilmektedir (European Comission Working Document 2001).

Avrupa Birliği (AB)

AB’de tarım sektörü, ortak politikalarla yürütülen sektörlerin başında gelmektedir. Üye ülkelerin entegrasyonda en güçlü olduğu birim tarım sektörüdür. AB içerisinde tarım politikalarının ortaklığından söz edilebilirken, tarım sigortası konusunda aynı ortaklıktan söz edilememektedir. Her üye ülkenin kendi ulusal tarım sigortası uygulamaları mevcuttur (Tekin 2015). Birlik düzeyinde tarım sigorta uygulamaları AB’de ilk olarak 2006 yılında ilgili mevzuatlara dâhil edilmiş ve sigorta primlerinde devlet desteği sağlanabileceği kabul edilmiştir (Meuwissen *et al.* 2013).

2006 yılında kabul edilen tüzük sonrasında; AB’nin gelecekte tarım sigortası konusundaki yenilikleri, birlik düzeyinde uygulayacağını göstermiştir. 2008 yılında sınırları belli edilen bir tüzük ile sadece sebze ve meyve sektörü için hasat sigortası desteğinin sağlanması kabul edilmiştir. İkinci adım olarak 2009-2013 yıllarını kapsayan planlamada, ortak finansman şeklinde hazırlanacak bütçeden, talepte bulunan üye devletlerin tarım sigorta primlerinin desteklenmesi, son düzenleme olarak 2014-2020 yılları için bütçe içerisinde tarım sigortası ve yeni oluşacak risklerin destek kapsamına alınması kararlaştırılmıştır (Tekin 2015).

İtalya

İtalya’da tarım sigortaları, 1974 yılından itibaren uygulamaya koyulmuştur. Kurulan Ulusal Birlik Fonu ile iki kısımda desteklemeler sağlanmıştır. Bunlardan birincisi dolu riskindeki sigorta primleri, ikinci olarak doğal afetler nedeni ile oluşacak zararların tazmin edilmesidir. Zarar tazmininde İtalyan Tarım Bakanlığınca yapılan tespitler ışığında destekler sağlanmaktadır. 1981-2002 yılları arasında bu iki uygulamada aktarılan bütçe toplam 7,2 milyar €’dur. Bunların %28’lik kısmı sigorta prim tutarları, %72’lik kısmını ise zarar tazmini tutarı oluşturmaktadır (Falco *et al.* 2014).

Artan desteklemeler ve tarım sigortaları için AB’de yapılan uyumsal reformlara rağmen İtalyan çiftçilerinin tarım sigortasını benimsediği söylenememektedir. Toplam ürünlerin %15’inin sigortalandığı tespit edilmiş ve bu ürünlerin genelini üzüm ve meyve bağları oluşturmaktadır (Diaz-Caneja *et al.* 2009).

Almanya

Almanya, AB üye devletleri içinde, tarım sigortaları konusunda en erken faaliyetlerin başladığı ve temellerinin atıldığı ülkeler arasındadır. 18. yüzyılda başlayan tarım sigortası

faaliyetleri, değişimleri ile birlikte günümüze kadar ulaşmış durumdadır. Sigorta şirketlerinin genelinin müşterek yapıdan oluştuğu Almanya’da 14 adet şirket faaliyet göstermektedir. Doğal riskler sonucu oluşan zararlar Almanya’da tazmin edilmemekte, istisnai olarak geniş çaplı gelişen afet durumlarında AB yardım fonları kullanılarak çiftçiler desteklenmektedir. Her eyaletin kendi içerisinde sigorta modeli oluşturduğu sistemde, belirli şartlara göre destekleme yapılmaktadır. Örneğin zarar uğrayan çiftçilere Bavyera bölgesinde başka bir yardım almamış olmak kaydı ile zararının %25’i tazmin edilmektedir (Sevim 2010).

İspanya

İspanya, Avrupa birliği üye ülkeleri içerisinde tarım sigorta sistemi en gelişmiş ülkedir. Coğrafi konumu, yüzey şekilleri, yükseltisi gibi değişkenler sayesinde farklı tarımsal üretim desenine sahip olan İspanyanın, bu özellikleri nedeni ile doğal afetlerden etkilenme oranı da yüksektir (Blanco and Gomez 2015). İspanyada hükümetler 19. yüzyıl içerisinde doğal afetlerden etkilenen çiftçilerin zararlarını devlet eliyle karşılamayı denemiş, 20. yüzyıl içerisinde ilk aşamada teknik konulara ağırlık verilerek zararın azaltılmasına, ikinci aşamada ise tarım sigortası faaliyetleri ile bu işlemlerin tamamlanmasına çalışılmıştır. İlk başlarda özel şirketler tarafından sistemin sürdürülmesi, daha sonrasında devlet eliyle işlemlerin sürdürülmesi denenmiş olsa da ikisinin de ayrı ayrı başarılı olmadığının anlaşılması ile karma sisteme geçiş yapılmıştır (Moreno 2002).

Türkiye ile tarım sigortaları uygulamaları en fazla benzerlik gösteren İspanyada, sigorta işlemleri üçayaklı sistem aracılığıyla sürdürülmektedir. Birinci ayağı; sisteme dâhil edilen ve bağlı bulundukları kooperatiflerce temsil edilen üreticilerdir. İkinci ayağı sigorta şirketlerinin bir araya gelerek oluşturduğu özel kuruluş olan Aguroseguro’dur. Üçüncü ayağını ise Tarım, Gıda ve Çevre bakanlığına bağlı ilgili (ENESA- Enesa-Entidad Estatal de Seguros Agrarios, CSS-Consorcio de Compensacion de Seguros) kuruluşlar oluşturmaktadır.

İspanyada tarım sigortası poliçeleri iki ana başlıkta sıralanmaktadır. Bunlar bitkisel ve hayvansal ürün sigortalarıdır. Alt başlıkları aşağıdaki gibidir.

❖ Bitkisel Ürün Sigortaları

- Çoklu-Risk Zarar Sigortası
- Verim Sigortası
- Bireysel Verim Sigortası

❖ Hayvancılık Ürün Sigortaları

- Hayvancılık İşletmesi Sigortası
- Çiftlikte Ölen Hayvanların Taşınması Sigortası

- Endeks Sigortası (Anton and Kimura 2011).

Fransa

Fransa tarım sigorta sistemi, özel ve kamu (Ulusal Güvence Fonu-Le Fonds National De Garantie Des Calamités Agricoles-FNGCA) birlikteliği ile sürdürülmektedir. Bu iki oluşumun karşılayacağı sigorta primleri farklılık göstermektedir. Kapsama dâhil edilecek riskleri sigortalanabilir ve sigortalanamaz olarak iki kısımda sınıflandırmışlardır. Sigortalanabilir riskler özel sigorta şirketleri tarafından, sigortalanamayan riskler ise kamu kaynakları tarafından kapsama dâhil edilmektedir. Kamu tarafından karşılanacak riskler için kaynak, vergi mükelleflerinden toplanan vergilerle oluşturulan havuzdan sağlanmaktadır. Karşılanabilecek risk tutarı havuzda bulunan, toplanan vergiler kadardır. Avantaj olarak bu sigorta sisteminde zorunlu katılım havuzda toplanan kaynakta artış sağlamaktadır, fakat büyük orandaki zararlar karşılanabilecek güce sahip olamamaktadır. Ayrıca üretici zararlarında %30'u karşılanan riskler nedeniyle, üreticilerde kamuya karşı olumsuz eleştirilere neden olmaktadır (Chakir 2010).

1960'lı yıllarda art arda yaşanan kuraklıklar nedeni tarım sigorta işlemleri başlatılmıştır. Bu olumsuzluklardan kaynaklı oluşan zararların karşılanması için kurulan Ulusal Güvence Fonu (Le Fonds National De Garantie Des Calamités Agricoles-FNGCA) tarım sigortası işlemlerini sürdürmüştür. Fon, kaynağını sigortadan faydalanmak isteyen çiftçilerden alınan vergilerle oluşturmuştur. Bu nedenle Fransa'da uygulanan tarım sigortası zorunlulukla yapılan bir sigorta çeşidi olarak faaliyete başlamıştır. Üreticilerin tazminattan faydalanmaları için yetiştirdiği ürünün %30'unu kaybetmeleri ve kaybettiği ürünlerin toplam tutarının, tüm yetiştirdiği ürünlerin %13'ünden fazla tutarda olması gerekmektedir. Bu iki sınırı aşmayan destekleme yapılmamakta ve oluşan zararın felaket düzeyinde gerçekleşmesi gerekmektedir (Enjolras *et al.* 2012).

İrlanda

İrlanda'da doğal afetler karşısında oluşan zararlar, Tarım Bakanlığı tarafından karşılanmakta, bunun dışındaki riskler özel şirketler tarafından sadece yangın zararları karşısında sigortalanmaktadır. Tarım Bakanlığı, ülke genelinde oluşan olumsuzluklar karşısında devlet bütçesinden direk desteklemeler ile üreticilerin zararlarını karşılamaktadır. İrlanda'nın otoriter bir tarım sigortası sistemi günümüzde de bulunmamaktadır (Kırkbeşoğlu 2015).

Türkiye’de Tarım Sigortalarının Tarihsel Süreci ve Gelişimi

Türkiye’de tarım sigortası çalışmaları Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren başlamış olup, 1937 yılında Ziraat Bankası kanununda yer almıştır. 1938 yılında düzenlenen Köy ve Ziraat Kongresinde incelemeye alınan tarım sigortaları için aynı dönemde (1938) Türk Ticaret kanunu; 1316, 1317, 1318 ve 1319 nolu maddeleri ile birlikte gerekli yasal düzenlemeler yapılmıştır (Çetin ve Turhan 2013). Tarım sigortası uygulamalarının ülke genelinde temelini oluşturabilmek için 1940 ve 1944 yıllarında “Ziraat Sigorta Kanun Tasarısı” Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve bu tasarı ilerleyen (1952-1956) dönemlerde yinelenmiştir (Çetin 2007).

Bu dönem içerisinde (1948), temelinde doğal afetlerden zarar gören çiftçilerin desteklenmesi amacı ile 5254 sayılı “Muhtaç Çiftçilere Ödünç Tohumluk Verilmesi Hakkında Kanun” yürürlüğe girmiştir. 1977 yılına gelindiğinde 2090 sayılı “Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun” ile afetlerden zarar gören çiftçilerin, borçlarının ertelenmesine karar verilmiş, fakat ertelenen borçlar devlete mali yük olarak geri dönmüştür (Oğuz ve Kan 2006).

Özel sigorta şirketleri çalışmaları olarak, 1957 yılına gelindiğinde Şeker Sigorta ile şeker pancarı üreticilerinin, dolu sigortaları başlığı altında bitkisel ürünleri, dolu riskine karşı sigortalanmıştır. 1959 yılında çiftlik hayvanları sigortası ile Başak Sigorta tarafından sigortacılık faaliyetleri sürdürülmüştür. 1969 yılında Ankara Sigorta, 1975 yılında Güneş Sigorta, 1983’te Ak Sigorta, 1985’te Halk Sigorta ve 1987’de Anadolu Sigorta tarafından tarım sigortası kapsamındaki özel sektör sigortacılık faaliyetleri yapılmıştır (Dinler 1994).

“Türkiye İçin Tarım Sigortalarını Geliştirme Planı” kapsamında; 1987 yılında sigorta faaliyetlerinin ortaklaşa sürdürülmesi için çalışmalara devam edilmiştir. AB’ye giriş sürecinde Türkiye’ye uygun tarım sigortası sisteminin geliştirilmesi maksadı ile 1995 yılında Tarım Sigortası Vakfı (TSV), tarım sigortasında gönüllü kişilerce bir araya gelinerek kurulmuştur. Vakıf tarafından yapılan incelemeler sonucunda Türkiye koşullarında uygulanabilir en uygun modelin İspanya modeli olduğunu tespit etmişlerdir (Dinler 2004).

Tarım sigortalarının kanuni zeminini oluşturmak ve uygulanabilir kılmak için Turhan Feyizoğlu ve arkadaşları tarafından 1960 yılında, Tarım Bakanlığı tarafından 1976 ve 1980 yıllarında, 1988 yılında Orhan Şendağ ve arkadaşları tarafından, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından 1993 yılında, Hazine Müsteşarlığınca 1995 yılında, 1999 yılında ise Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Tarım Sigortaları Vakfı tarafından kanun tasarıları hazırlanmış, fakat bu kanun tasarılarının hiç biri yasalaşamamıştır (Çetin ve Turhan 2013; Sümer ve Polat 2016).

Tarım sigortası için yapılan çalışmaların yukarıda da belirtilen kronolojik sıralaması aşağıda özetlenmiştir.

- 1937 - Ziraat Bankası Kanununda yer alması
- 1938 - Köy ve Ziraat Kongresinde ele alınması
- 1938 - Türk Ticaret Kanununda tanımlanması
- 1940/1944 - Ticaret Bakanlığı tarafından Ziraat Sigorta Kanun Tasarılarının hazırlanması
- 1948 - Muhtaç Çiftçilere Ödünç Tohumluk Verilmesi Hakkında Kanunu kabulü
- 1977 - Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun
- 2005 - 5363 Sayılı "Tarım Sigortaları Kanunu" Kabulü

Tarım sigorta kanununun yürürlüğe girdiği döneme kadar tarım sigortası uygulamaları özel şirketler tarafından yürütülmüştür. Bu şirketlerin faaliyette bulundukları dönemler aşağıdaki gibidir.

- Özel Sigorta Şirketlerinin Tarım Sigortası Faaliyetleri:
 - 1957 Şeker Sigorta
 - 1959 Başak Sigorta
 - 1969 Ankara Sigorta
 - 1975 Güneş Sigorta
 - 1983 Ak Sigorta
 - 1985 Halk Sigorta
 - 1987 Anadolu Sigorta
- Kanun Tasarı Çalışmaları
 - 1960 - Turhan Feyizoğlu ve arkadaşları
 - 1976/1980 - Tarım Bakanlığı
 - 1988 - Orhan Şendağ ve arkadaşları
 - 1993 - Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı
 - 1995 - Hazine Müsteşarlığı
 - 1999 - Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Tarım Sigortaları Vakfı

Yukarıda belirtilen çalışmalar ve düzenlemeler için 2005 yılına kadar sorumlu kurum Ticaret Bakanlığı olmuştur. Aynı yıl (2005) içerisinde, 1160 sayılı mükerrer “Tarım Sigortası” kanunu ile sorumluluk Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı’na verilmiştir (Çetin ve Turhan 2013).

14/06/2005 tarihli resmi gazetede yayımlanan 5363 Sayılı "Tarım Sigortaları Kanunu" ile birlikte, Tarım ve Köy işleri bakanlığı ve özel sektör işbirliğinde faaliyet sürdürecektir Tarım Sigortaları Havuz Sistemi (TARSİM) kurulmuştur.

Tarım Sigortaları Havuz Sistemi (TARSİM)

Türkiye’de uzun yıllar farklı modeller ile denemelerde bulunan tarım sigortası faaliyetlerinde, çiftçilerin yeterli ekonomik güce sahip olmaması, yeterli kanun düzenlemelerinin bulunmaması nedeni ile başarılı olunamamıştır. İlgili kanun (5363 s.k.) ile birlikte Türkiye’de tarım sigortaları işlemlerini sürdürebilecek mekanizmanın temelleri atılmıştır. Özel sektör ve kamu ortaklığı ile yürütülecek sigorta işlemlerinde hem sahada etkinlik sağlanması, bu sayede de bilinirlik ile üye sayılarının artırılması, devlet üstünde bulunan yükün azaltılması, çiftçi gelirlerinin korunarak sürekliliğin sağlanması amacıyla havuz sistemine geçilmiştir.

TARSİM, sigorta havuzu ile kanun kapsamında bulunan riskler için hazırlanacak sözleşmelerde bir standart sağlamak, risk transferi için yeterli bir ortam oluşturmak, hasar durumlarında karşılanacak tazminatları tek elden yönetmek, tarım sigortalarının yaygınlaştırılarak, geliştirilmesini amaçlamaktadır. Havuz ile ilgili işlemler, sisteme eşit hisselerle ortak olan özel sigorta şirketlerinin oluşturduğu, TARSİM A.Ş. tarafından yürütülmektedir. Devlet, havuz sisteminde sigorta sözleşmeleri için üreticiler adına sigorta primine destek sağlamaktadır (Anonim 2023a).

Şekil 2. Devlet destekli tarım sigortaları sisteminin paydaşları (Anonim 2023)

5363 Sayılı Tarım Sigortaları kanununun ardından;

- Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (RG: 18/05/2006),
- Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği (RG: 18/05/2006), “Tarım Sigortaları Havuzu Tarafından Kapsama Alınacak Riskler, Ürünler ve Bölgeler ile Prim Desteği Oranlarına İlişkin” çıkarılan Cumhurbaşkanlığı Kararları ve Hasar Fazlası Desteğine ilişkin Cumhurbaşkanlığı Kararları,
- Genel Şartlar, Tarife ve Talimatlar gibi ilave düzenleyici kararnameler ile TARSİM adına yapısal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (Anonim 2023).

Bu kararlar ile birlikte havuzun yönetim kurulu; Tarım ve Orman Bakanlığından (TOB) iki (2) üye, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumundan (SEDDK) iki (2) üye, Türkiye Sigorta Birliğinden (TSB) bir (1), Türkiye Ziraat Odalar Birliğinden (TZOB) bir (1) üye, TARSİM İşletici Şirketinden bir (1) olmak üzere 7 kişiden teşekkül edilmektedir.

TARIM SİGORTALARI HAVUZUNUN YÖNETİM YAPISI

Havuz Yönetim Kurulu (7 Üye)

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı (2)

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
(SEDDK) (2)

Türkiye Sigorta Birliği (1)

Türkiye Ziraat Odaları Birliği (1)

İşletici Şirket (1)

Şekil 3. Tarım sigortaları havuzu yönetim kurulu (Anonim 2023)

Şekil 4. Tarım sigortası yapmaya yetkili şirketler (Anonim 2023)

TARSİM Anonim Şirketinde ortaklığı bulunan 24 adet özel sigorta şirketi, tarım sigorta faaliyetlerini sürdürmektedir.

Tarım sigortası yaptırma koşulları

- Çiftçiler tarafından devlet destekli tarım sigortası yaptırmak için gerekli koşul;
- Bitkisel üretimde, Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) kayıtlı,
- Hayvansal (büyükbaş, küçükbaş, kanatlı) Üretim için, TÜRKVET sistemine,
- Seraları için, Örtü Altı Kayıt Sistemine (ÖKS),
- Su Ürünleri Yetiştiriciliği İçin, Su Ürünleri Kayıt Sistemine (SKS),

- Arıcılık için, Arıcılık Kayıt Sistemine (AKS) güncel kayıtlarının bulunmasıdır (Anonim 2023).

Devlet destekli tarım sigortalarında devletin prim desteği

Devlet tarafından sağlanacak prim desteği miktarları, ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri itibariyle, her yıl Cumhurbaşkanı kararı ile belirlenmektedir.

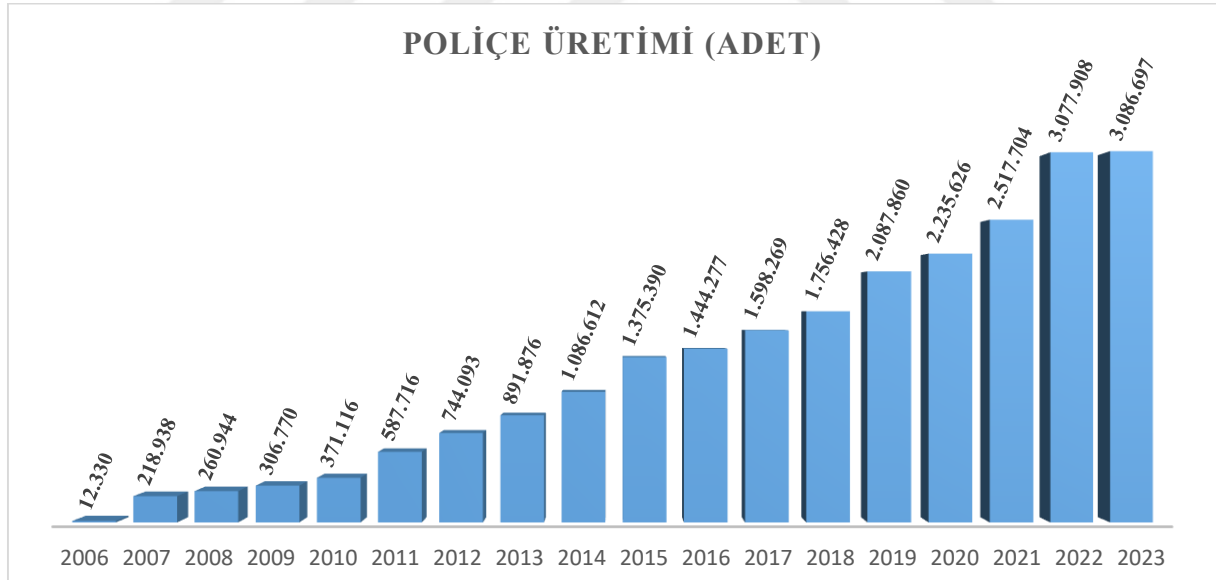
2023 yılı itibariyle bitkisel ürünlerini, seralarını, büyük ve küçükbaş hayvanlarını, kümes hayvanlarını, su ürünlerini ve kovanlarını sigortalayan üreticilerin ödemesi gereken sigorta priminin %50'si (don teminatında 2/3'ü), Köy Bazlı Kuraklık Verim Sigortası ve Gelir Koruma Sigortasında ise %60' ı Devlet tarafından karşılıksız destek olarak karşılanmaktadır.

Amaç; üreticileri, sigorta yaptırmaya teşvik etmektir (Anonim 2023).

Türkiye’de Tarım Sigortası Uygulaması Hakkında Genel Bilgiler

Tarım sigortası poliçe sayısı

5363 sayılı kanunun yayımlanmasının ardından tarım sigortaları poliçe sayılarında yıllar itibari ile artışlar sağlanmıştır. 2006 yılında 12.330 adet olan poliçe sayısı, 2023 yılı itibari ile 3.086.697 âdete ulaşmıştır (Anonim 2023b).

Şekil 5. Yıllar itibariyle tarım sigortası poliçe sayısı (Anonim 2023b)

Tarım sigortasında branş bazında üretim verileri ve hasar ödemeleri

2023 yılında, prim üretimi bir önceki yıla göre %93 oranında artış göstererek 17 milyar 349 milyon 600 bin 284 TL'ye ulaşmıştır. Sigorta bedeli toplamında da bir önceki yıla göre %116 oranında artış sağlanarak 2023 yılında 638 milyar 338 milyon 316 bin 701 TL'ye ulaşmış

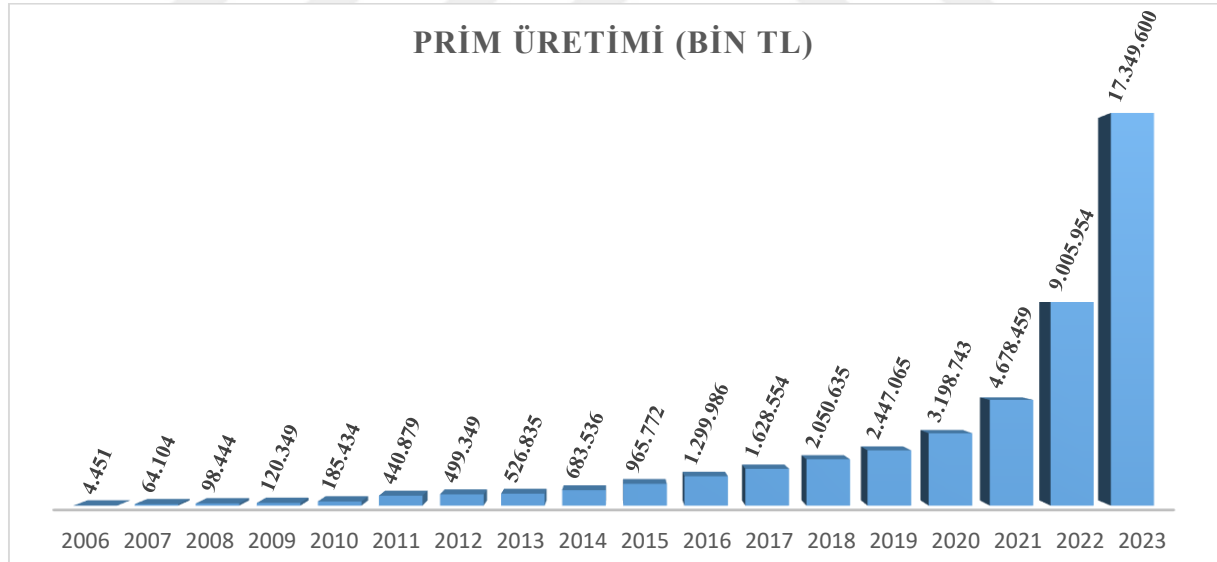
ve 2023 yılında 7 milyar 111 milyon 229 bin 747 TL hasar ödemesi yapılmıştır (Anonim 2023b).

BRANŞLAR	TOPLAM POLİÇE ÜRETİMİ (ADET)	TOPLAM PRİM TUTARI (TL)	TOPLAM SİGORTA BEDELİ (TL)	TOPLAM ÖDENEN HASAR (TL)*
Bitkisel Ürün	2.525.426	9.911.693.099	222.858.967.850	5.076.169.657
Sera	38.083	772.481.336	66.541.523.981	186.126.130
Büyükbaş Hayvan Hayat	414.802	5.666.329.471	282.490.307.453	1.505.720.636
Küçükbaş Hayvan Hayat	91.551	766.256.509	44.052.786.465	280.045.711
Kümes Hayvanları Hayat	5.289	99.025.346	13.796.059.141	25.170.941
Su Ürünleri Hayat	216	85.475.425	3.111.060.412	25.798.833
Arıcılık	11.330	48.339.099	5.487.611.400	12.197.780
TOPLAM	3.086.697	17.349.600.284	638.338.316.701	7.111.229.747

Şekil 6. Tarım sigortası poliçe üretim ve hasar ödeme verileri (Anonim 2023b)

Tarım sigortası prim üretim miktarları (Bin TL)

2006 yılında ilk poliçelerin uygulanması ile 4.451 Bin TL tutarında sigorta primi üretimi sağlanırken, 2023 yılı itibari ile toplamda 17.349.600 Bin TL tutarında sigorta prim üretimi sağlandığı görülmektedir (Anonim 2023b).

Şekil 7. Tarım sigortası prim üretim miktarları (Anonim 2023b)

Risk inceleme ve hasar tespitlerinin dağılımı

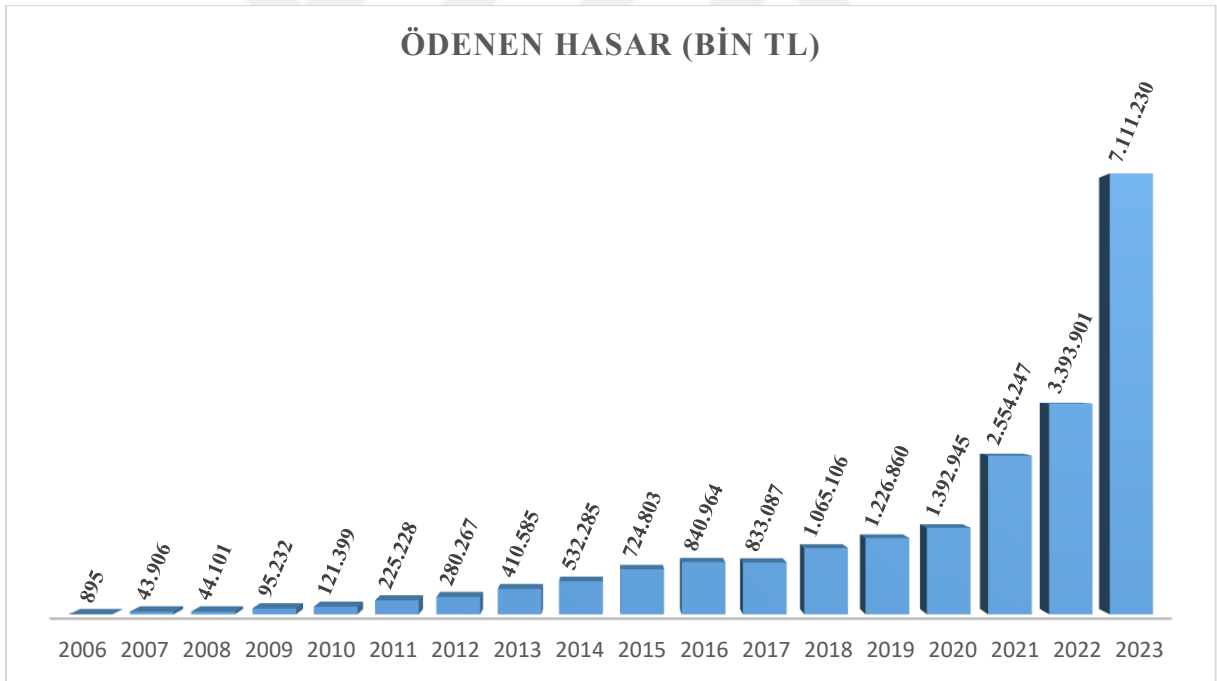
2023 yılı içerisinde oluşan hasarlarda 508.551 adet ihbar alınmış, 515.164 adet risk incelemesi yapılmış ve toplamda 571.115 adet risk incelemesi yapılmıştır (Anonim 2023b).

BRANŞLAR	HASAR TESPİT (ADET)	RİSK İNCELEME (ADET)	VERİM TESPİT (ADET)	İHBAR (ADET)
Bitkisel Ürün	363.568	265.097	43.427	301.471
Sera	6.103	56.941	-	4.659
Büyükbaş Hayvan Hayat	103.851	168.824	-	104.260
Küçükbaş Hayvan Hayat	96.907	23.147	-	97.252
Kümes Hayvanları Hayat	-	482	-	207
Su Ürünleri Hayat	24	220	-	25
Arıcılık	662	453	-	677
TOPLAM (ADET)	571.115	515.164	43.427	508.551

Şekil 8. Risk inceleme ve hasar tespitlerinin branş bazında dağılımı (Anonim 2023b)

Türkiye’de tarım sigortalarında ödenen tazminat tutarları (Bin TL)

TARSİM tarafından, ilk uygulama yılı olan 2006’da 895 bin Türk Lirası (TL) hasar ödemesi yapılmışken, 2023 yılında oluşan hasarlar için toplamda 7.111.230 bin Türk Lirası (TL) tazminat ödemesi gerçekleştirilmiştir (Anonim 2023b).

Şekil 9. Ödenen hasar tutarları (Bin TL) (Anonim 2023b)

Araştırma Bölgesi Hakkında Genel Bilgiler

Torul ilçesi tarihçesi

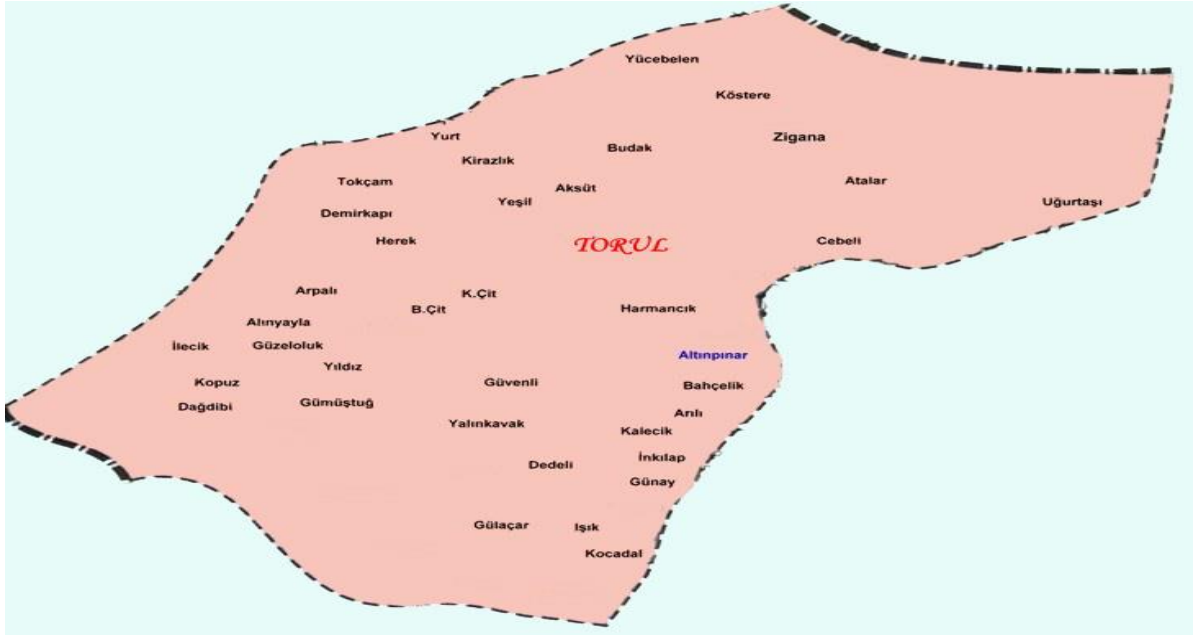
Selçuklu Sultanı, Tuğrulbeyin düzenlediği seferde otağını kurduğu yer olan, Ardasa olarak isimlendirilen ilçe, bu seferlerin ardından Torul olarak anılmaya başlanmıştır. Türk boylarının göçleri ile bölgede ilk olarak 1048 yılında Çepni Türkleri görülmeye başlamıştır.

Trabzon’u işgal eden Cenevizliler tarafından ilçe genelinde kaleler ve haberleşme kuleleri inşa edilmiştir. Trabzon-Gümüşhane-Erzurum yol güzergâhında bulunan İlçe, coğrafi şekilleri sayesinde sığınma yeri olmuştur. Osmanlı Devletine ait salnamelerde 1886 yılında Gümüşhane sancağının kazası, 1890 yılında Trabzon kazası, 1893 yılında yapılan nüfus sayımında Gümüşhane sancağının en büyük kazası olarak bildirilmiştir. Cumhuriyet döneminden sonra Gümüşhane İlinin İlçesi olarak kayıtlara geçmiştir (Anonim 2023c).

İlçenin coğrafi ve kültürel yapısı

Karadeniz sahil kesimi ile arasında Zigana dağları (2.180 m) bulunan, güney-batısında Giresun dağları, güneydoğusunda Çakırgöl dağları ile çevrili, Harşit çayına komşu konumda bulunan Torul ilçesinin genel coğrafi yapısı dağlık alanlardan oluşmaktadır. Dağlık alanların genelini, sarıçam ve ladin gibi çeşitli ağaçların bulunduğu ormanlık alanlar kaplamakta, bu orman sahalarının üst kısımlarından itibaren geniş ve verimli mera alanları yer almaktadır. Kuzeyinde Maçka, kuzeydoğusunda Tonya, batısında Kürtün, güneybatısında Alucra, güneyinde Şiran ilçeleri ve güneydoğusunda Gümüşhane il merkezi yer almaktadır. İki adet mesire alanı olarak tescil edilen doğal göl (Limni) ve Abdal Musa tepesinde buzul gölleri bulunan ilçenin, Kirazlık, Budak köyleri sınırında, üzerinde kafes balıkçılığı ile alabalık yetiştiriciliği yapılan 1 adet hidro elektrik santrali (HES) mevcuttur.

Dağlık alanlarda, kaya yapılarının kireçtaşı özelliğine sahip olmasından ötürü, büyüklü küçüklü doğal oluşumlu birçok mağara bulunmaktadır. Bunlardan en bilinen ve büyüklüğe sahip, turizm katkısı yüksek Cebeli köyü sınırları içerisinde yer alan Karaca mağarasıdır. Yörede mera alanlarının fazlalığı sayesinde, genel geçim kaynağı olan hayvancılık için ilk sırada yer alan yaylacılık kültürü geniş yer kaplamaktadır.

Şekil 10. Torul ilçe haritası

İlçenin Tarımsal Yapısı

Tarımsal faaliyet durumu ve arazi varlığı

Torul İlçesinin, 65.522 ha orman alanı, 21.700 ha mera alanı, 7.673 ha tarım alanı, 9.934 ha tarım dışı alan olarak arazi varlığı mevcuttur. İlçe arazi varlığının büyük çoğunluğu orman ve mera alanlarından oluşturmaktadır. Tarım alanları İlçe genelinde %7.32 oranında yer kaplamaktadır. Dağlık coğrafyası nedeni ile tarım arazileri küçük ve parçalı yapıdadır. Yükselti ve Karadeniz iklimi etkisi sayesinde geniş mera alanları mevcuttur. Arazi varlığının kısıtlı oluşu tarımsal faaliyetlerin önünde engel olarak birinci sırada yer almaktadır. Hem yapılan tarımsal üretimin, hem de hayvansal üretimin aile işletmeciliği düzeyinde kalmasına neden olmaktadır. Arazi varlıkları ve toplam alanlar içerisindeki oranları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 1. İlçenin Arazi Varlığı

Arazi Cinsi	Arazi Büyüklü (ha)	Toplam Alan İçindeki Payı (%)
Yüzölçümü	104.829	100,00
Tarım Alanı	7.673	7,30
Çayır-Mera Alanı	21.700	20,70
Orman Alanı	65.522	62,50
Tarım Dışı Alan	9.934	9,50

(Anonim 2023d)

Geniş orman alanları sayesinde ormancılık faaliyetleri emek yoğun şekilde sürdürülmektedir. İlçe genelinde Karadeniz-ılıman ve Doğu Anadolu-karasal iklimi arasında olan geçiş iklimi hâkim durumdadır. İklimin çeşitliliği sayesinde geniş bitkisel ürün deseni

bulunmaktadır. Meyve ürünleri, tarla bitkileri, tıbbi aromatik bitkiler vb. gibi farklı ürünler yetiştirilebilmektedir. Tarla ürünleri yetiştiriciliği yapılan alanlarda, hane ihtiyaçlarını karşılamak ve düşük ölçüde satış maksadı ile yöre halkının geçmişten beri en çok yetiştirdiği ürünler arasında taze fasulye, kuru fasulye ve patates ürünü yer almaktadır. Yetiştiriciliğini yaptıkları hayvanların kaba yem ihtiyacını karşılamak maksadı ile yonca, korunga, fiğ ürünlerinin ekiliş alanları ön sıralardadır.

Tablo 2. İlçenin Bitkisel Üretim Miktarları

Yıl	
2023	
Ürün Grupları	Üretim Miktarı (Ton)
Sebzeler	900,00
Meyveler	3.504,90
Tarla Bitkileri	5.772,80

(Anonim 2023d)

Tarımsal işletmelerin durumu

İlçede tarımsal faaliyette bulunan çiftçilerin 2023 yılı itibari ile ÇKS'ye 263 âdeti kayıtlıdır. İşletme başına ortalama parsel sayısı 21 adettir. Kayıtlı alanların ortalama parsel büyüklüğü 1,1 da ve işletme başına düşen ortalama arazi büyüklüğü 30 da'dır.

Tablo 3. Tarımsal İşletmelerin Durumu

ÇKS'ye kayıtlı çiftçi sayısı (Adet)	263
İşletme Başına Ortalama Parsel Sayısı (Adet)	21
Ortalama Parsel Büyüklüğü (da)	1,10
İşletme Başına Ortalama Arazi Büyüklüğü (da)	30,00

(Anonim 2023d)

Hayvancılık durumu ve hayvan varlığı

İlçe genelinde; aile işletmelerinde büyükbaş hayvancılık, belli işletmelerde yoğunlaşmış şekilde küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. 2023 yılı kayıtlarına göre 845 işletmede 6.807 adet büyükbaş hayvan, 38 adet işletmede 3.222 adet küçükbaş, 88 adet işletmede 3.230 adet arılı kovan bulunmaktadır. Kayıtlı ve entansif kanatlı işletmesi bulunmayan ilçede kanatlı sayısı TÜİK 2023 verilerinden derlenmiştir. Hayvan varlığı ve işletme sayıları Tablo 4.4'de verilmiştir.

Tablo 4. İlçenin Hayvan Varlığı

Cinsi	Yıl	
	2023	
	Baş/Adet	İşletme Sayıları (Adet)
Büyükbaş	6.807	845
Küçükbaş	3.222	38
Arılı Kovan	3.230	88
Kanatlı (Köy Tipi)	2.343	-

(Anonim 2023d)

Hayvansal üretim miktarı

Hayvancılıkla uğraşan çiftçilerin geneli, sırası ile ilkbahar aylarında mezralara, yaz başlarında da yaylara göç ederek buralarda mera kapasitesinden faydalanmaktadır. İlçenin meralarından faydalanmak adına; 4342 sayılı Mera Kanunu ve yönetmeliğinde yer alan kiralama ile her yıl küçükbaş hayvancılıkla uğraşan ailelerin il dışından göçleri gerçekleşmektedir. İlçe genelinde kırmızı et üretimi 2023 yılı itibari ile 334 tondur. Bu üretim içerisinde kurbanlık sevki ile il dışına giden hayvanlar ve ilçe içerisinde tüketimde bulunan hayvanlar dâhildir. İlçede herhangi bir süt işleme tesisi bulunmamakta, üreticiler ürettikleri sütü aile ihtiyaçlarının giderilmesi, tereyağı ve peynir yapımı ile düşük oranda satışlar ile tüketmektedirler. Toplam süt üretim miktarı bir yıllık 4.980 tondur. Yukarı Çoruh havzasında yer alan Torul ilçesi Karadeniz ikliminde etkisi ile zengin çiçek florasına sahiptir. İlçede arıcılık kadimden beri yapılan bir faaliyet durumundadır. Aile işletmeciliği bazında yapılan üretimde bir işletmedeki en yüksek kovan sayısı 150 adettir. İlçede Arılı, Dedeli, Demirkapı köylerinde organik arıcılık alanı ilan edilen bölgelerde 12 adet yetiştirici tarafından organik bal üretimi gerçekleştirilmekte ve 1 adet ana arı üretim işletmesi bulunmaktadır. 2023 yılı itibarı ile toplam bal üretimi 21 tondur. TÜİK rakamlarına göre ilçe genelinde 2023 yılında 1,4 ton balmumu üretimi, 97 kg polen üretimi yapılmıştır. Hayvancılık faaliyetlerindeki ilçe geneli üretim durumu Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 5. Hayvansal Üretim Miktarları

Hayvansal Ürün Adı	Üretim Miktarı
Kırmızı Et Üretimi (Ton)	334,00
Süt Üretimi (Ton)	4.980,00
Bal Üretimi (Ton)	21,00
Balmumu Üretimi (Ton)	1,40
Polen Üretimi (kg)	97,00

(Anonim 2023d)

Su ürünleri üretimi

İlçenin Budak ve Kirazlık köyü sınırlarında bulunan, 2.010 ton/yıl balık yetiştiricilik kapasitesine sahip baraj gölü ve kara tesislerinde yapılan alabalık yetiştiriciliği son yıllarda önemli bir sektör haline gelmiştir. Karadeniz alabalığı türünün yetiştirilmesi için işletmeler tarafından denemeler yapılmış olsa da sürdürülememiş, dayanıklı tür olması nedeni ile gökkuşağı alabalığı türünde yetiştiriciliğe devam edilmektedir. Kara tesislerindeki kuluçkahanelerde yumurtadan yetiştirilen yavru balıkların (3-5 gr) büyük çoğunluğu, barajda bulunan işletmelere satılmaktadır. Bu kafeslerde porsiyonluk (250 gr ve üstü) haline veya kilogram üstü (1.250 gr ve üstü) haline kadar yetiştirilen alabalıklar, sahil şeridinde, denizde bulunan işletmelere nakledilmekte ya da iç piyasada bulunan otel, lokanta, balık pazarı gibi alanlara satışı yapılmaktadır. Sahilde somon (3-5 kg) haline getirilen bu balıklar, işleme ünitelerinde fletto haline getirilerek büyük çoğunluğu yurt dışına ihraç edilmektedir. İlçe genelinde üretim yapılan su ürünleri miktarı olarak 2023 ve 2022 yılı üretim miktarları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Su Ürünleri Üretim Miktarı

Yıllar	Su Ürünleri Üretimi (Ton)
2022	942,54
2023	705,00

(Anonim 2023d)

Torul İlçesi Tarım Sigortası Kayıtlılık Durumu

İlçede 2021 yılında 190 adet, 2022 yılı itibarı ile 351 adet, 2023 yılında 234 adet tarım sigorta poliçesi kayıt edilmiştir. Poliçe sayıları Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7. Yıllar İtibarı İle Poliçe Sayıları

Torul	2021	2022	2023
Poliçe Sayısı (Adet)	190	351	234

(Anonim 2023e)

Bu poliçeler ile birlikte toplamda 198 da alan, 2.982 adet büyükbaş hayvan, 850 adet küçükbaş hayvan, 866 adet arılı kovan sigorta kapsamına dâhil edilmiştir. Poliçelere çiftçilerin ödediği prim tutarı 409.079 TL, devletin ödediği prim desteği ise 415.849 TL'dir. Oluşan hasarlar nedeni ile üreticilere 83.946 TL tazminat ödemesi yapılmıştır. 2022 yılı itibarı ile toplam sigorta bedeli 51.815.291 TL'dir. İlgili rakamlar Tablo 4.8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Torul İlçesinde Tarım Sigorta Poliçelerinin Toplam Tutarı

Devlet Prim Desteği (TL)	Sigortalıların Ödediği Prim Tutarı (TL)	Toplam Prim Tutarı(TL)	Toplam Sigorta Bedeli (TL)	Poliçe Sayısı (adet)	Sigortalanan Alan (Da)
415.849	409.079	824.928	51.815.291	351	198
Sigortalanan Büyükbaş Hayvan Sayısı (baş)	Sigortalanan Küçükbaş Hayvan Sayısı (baş)	Sigortalanan Kümes Hayvanları Sayısı (adet)	Sigortalanan Arılı Kovan Sayısı (adet)	Üreticilere Ödenen Tazminat Miktarı (TL)	
2.982	850	0	866	83.946	

(Anonim 2023e)

İşletmelerin Sosyo - Ekonomik Durumu

Araştırmanın bu bölümünde; çalışmada düzenlenen ve ankete katılım sağlayan araştırma bölgesinde faaliyette bulunan, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan çiftçilerin, cinsiyet, medeni durumu, yaş, eğitim durumu, hanede kaç kişi bulunduğu, sosyal güvence ve türü, meslek durumu, kaç yıldır tarımla uğraştıkları, aylık gelir durumu, tarım dışı herhangi bir gelirlerinin olup olmadığı var ise gelir kaynağının ne olduğu, gelir durumu ikamet yeri gibi özellikleri oranlanarak incelenmiştir.

Cinsiyet durumu

Çalışmaya katılım sağlayan çiftçilerin tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanlara göre cinsiyet olarak oransal dağılımı Tablo 4.9’da verilmiştir. Tarım sigortası yaptıranların %97,56’sı (40 kişi) erkek, %2,44’ü (1 kişi) kadınlardan oluşmakta, tarım sigortası yaptırmayanların, %96,06’sı (244 kişi) erkek, %3,94’ü (10 kişi) kadınlardan oluşmaktadır. Toplam kişi sayısının %96,27’si erkeklerden, %3,73’ü kadınlardan oluşmaktadır.

Tablo 9. Cinsiyet durumu

Cinsiyet	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Erkek	40	97,56	244	96,06	284	96,27
Kadın	1	2,44	10	3,94	11	3,73
Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Medeni durumu

Ankete katılım sağlayan çiftçilerin medeni durumları Tablo 4.10’da gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde; çiftçilerin %3,73’ünün bekâr, %96,27 sinin evli olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan çiftçilerden tarım sigortası yaptıranlardan tamamının evli olduğu, yaptırmayanların ise %4,33’ünün bekâr, %95,67’sinin evli olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 10. Medeni durumu

Medeni Durum	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Bekâr	0	0,00	11	4,33	11	3,73
Evli	41	100,00	243	95,67	284	96,27
Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Yaş

Çalışma içerisinde cevap veren 295 çiftçinin yaş ortalamalarının 53,21 olduğu; bu durumun Torul ilçesinde tarımsal faaliyetle uğraşanların genel yaş ortalamasının, genç çiftçi olarak sınıflandırılan 18-40 yaş aralığının üzerinde bir yaş ortalamasında yer aldığını göstermektedir. Katılımcılardan en genç yaşta olanın 22 yaşında, en yaşlı katılımcının 80 yaşında olduğu ve yaş grubunun standart sapmasının 12,154 olduğu Tablo 4.11’de belirtilmiştir.

Tablo 11. Ankete Katılım Sağlayanların Yaş Durumu

Yaş	Minimum	Maximum	Yaş Ortalaması	Std. Sapma
	22	80	53,21	12,15

Eğitim durumu

Tablo 12’de yapılan incelemeye göre tarım sigortası yaptıranların %68,29’unun ilkokul mezunu olduğu, %17,07 sinin ortaokul, %4,88’inin yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Tüm tablolar genelinde üreticilerin büyük çoğunluğunun tarım sigortası yaptırmayan kısımda toplandığı, bu gruptakilerinde eğitim durumu olarak en fazla %64,17 oranında ilkokul, ardından %29,92 oranında lise, %3,15 lisans, %1,57 oranında ön lisans, %0,79 ortaokul, %0,39 oranında ise yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Genel toplamda anket çalışması yapılan üreticilerin yarıdan fazlasının, %64,75 oranında (191 kişi) ilkokul, %27,12 oranında (80 kişi) lise mezunu, %3,05 oranında (9 kişi) ortaokul, %2,71 lisans ve yüzde 1 e yakın ön lisans (4 kişi) ve yüksek lisans (3 kişi) mezuniyete sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 12. Eğitim durumu

Eğitim Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu					
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)	Genel Toplam	Oran (%)
İlkokul	28	68,29	163	64,17	191	64,75
Ortaokul	7	17,07	2	0,79	9	3,05
Lise	4	9,76	76	29,92	80	27,12
Ön Lisans	0	0,00	4	1,57	4	1,36
Lisans	0	0,00	8	3,15	8	2,71
Yüksek Lisans	2	4,88	1	0,39	3	1,02
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Hane halkı sayısı

Anket yapılan çiftçilerin hanesinde en fazla %25,42 ortalama ile 4 kişi, ikinci sırada %23,73 oranla 2 kişi, %15,93 oranla 5 kişi, %11,86 oranla 3 kişi bulunduğu, bu grupların toplamda %75'inden fazlasını oluşturduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13. Hane Halkı Sayısı Dağılımı

Hane Halkı Sayısı	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu					
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)	Genel Toplam	Oran (%)
1	2	4,88	10	3,94	12	4,07
2	2	4,88	68	26,77	70	23,73
3	2	4,88	33	12,99	35	11,86
4	17	41,46	58	22,83	75	25,42
5	4	9,76	43	16,93	47	15,93
6	8	19,51	21	8,27	29	9,83
7	3	7,32	6	2,36	9	3,05
8	1	2,44	11	4,33	12	4,07
9	0	0,00	2	0,79	2	0,68
10	0	0,00	2	0,79	2	0,68
12	2	4,88	0	0,00	2	0,68
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Sosyal güvence durumu

Çiftçiler üzerine yapılan bu araştırmada, üreticilerin kendilerini korumaya alan bir eylemde bulunup bulunmadığının incelenmesi maksadıyla, sosyal güvencelerinin olup olmadığı sorulmuş ve cevaplar Tablo 14'de verilmiştir. Tablo 14 incelendiğinde, araştırma bölgesinde ankete katılım sağlayan çiftçilerden tarım sigortası yaptıranların %70,73'ünün sosyal güvencesinin bulunduğu, %29,27'sinin güvencesinin bulunmadığı, tarım sigortası

yaptırmayanların %69,69'unun sosyal güvencesinin bulunduğu, %30,31'inin sosyal güvencesinin bulunmadığı, toplamda katılım sağlayanların yüzde yetmişe yakınının (206 kişi) sosyal güvencesinin bulunduğu, yüzde 30,17'sinin (89 kişi) güvencesinin bulunmadığı belirlenmiştir. Genel kanaat olarak üreticilerin büyük çoğunluğunun bireysel anlamda kendilerini garanti altına alma yönünde hareket ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 14. Sosyal Güvence Durumu

Sosyal Güvence Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu					
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)	Genel Toplam	Oran (%)
Evet	29	70,73	177	69,69	206	69,83
Hayır	12	29,27	77	30,31	89	30,17
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Sosyal güvence türü

Ankete katılım sağlayan çiftçilerden sigorta yaptıranların %70,73'ünün SSK-BAĞ-KUR'lu olduğu, diğerlerinin yüzde onun altında olacak şekilde dağılım gösterdiği, sigorta yaptırmayan çiftçilerin %57,87'sinin SSK-BAĞ-KUR'lu olduğu, genel toplamda ankete katılan çiftçilerin yüzde altmışa yakın (%59,66 - 176 kişi) kısmının SSK-BAĞ-KUR sosyal güvencesine sahip olduğu tespit edilmiştir. Çiftçilerin %2,71'lik kısmının tarım BAĞ-KUR'u ile kendini sigortalattığı Tablo 4.15'te belirtilmiştir.

Tablo 15. Sosyal güvence türü

Sosyal Güvence Türü	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu					
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)	Genel Toplam	Oran (%)
Emekli Sandığı	2	4,88	18	7,09	20	6,78
SSK-BAĞ-KUR	29	70,73	147	57,87	176	59,66
Tarım BAĞ-KUR'u	3	7,32	5	1,97	8	2,71
Sigorta Yok	3	7,32	24	9,45	27	9,15
Diğer	4	9,76	60	23,62	64	21,69
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Meslek türü

Ankete katılan kişilere kendilerini hangi meslekte tanımladıkları sorulmuştur. Tablo 4.16'da yapılan incelemeye göre; katılım sağlayanların %68,20'si kendisini çiftçi olarak tanımlamakta, %11,80'i serbest meslekle uğraştığını, %9,84'ü ise esnafılık yaptığını beyan etmiştir. Memur, emekli, işsiz, diğer cevabını veren katılımcılardan da kendini çiftçi olarak beyan edenler bulunmaktadır. Sigorta yaptıran ve yaptırmayan olarak her iki grupta da en fazla

sayıda meslek grubu bulunan çiftçilerin olduğu, anket düzenlenen kişilerin büyük çoğunluğunun kendisini çiftçi olarak tanımladığı, fakat çiftçilikle uğraşanların büyük çoğunluğunun (%68,32 – 179 kişi) tarım sigortası yaptırmadığı görülmektedir.

Tablo 16. Meslek türü

Meslek Türü	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Öğrenci	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Çiftçi	29	70,76	179	70,47	208	70,50
Memur	0	0,00	9	3,54	9	3,05
Emekli	2	4,87	7	2,78	9	3,05
Serbest Meslek	4	9,75	32	12,59	36	12,22
Esnaf	2	4,87	28	9,05	25	8,47
İşsiz	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Diğer	4	9,75	4	1,57	8	2,71
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Tarımsal tecrübe süresi durumu (Yıl)

Anket düzenleme sırasında sorulan bu soruda kişilerin genelde çocukluk yaşından itibaren tarımdan uğraştıklarını beyan ettikleri gözlemlenmiştir. Tarımda uğraşılan yıl ortalaması excelde yapılan hesaplama göre 29,32 yıldır. Tarımla uğraşılan sürelerin tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanlara göre dağılımları Tablo 17’de gösterilmiştir. En fazla oranda (%26,10) 10-24 yıl aralığında tarımla uğraşılan grup yer kaplamaktadır.

Tablo 17. Tarımsal Tecrübe Süresi Durumu

Tarımsal Tecrübe Süresi Durumu (Yıl)	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
0-9	4	9,76	32	12,60	36	12,20
10-24	15	36,59	62	24,41	77	26,10
25-39	7	17,07	55	21,65	62	21,02
40-50	13	31,71	86	33,86	99	33,56
51-65	2	4,88	19	7,48	21	7,12
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Aylık gelir durumu

Ankete katılan üreticilerin aylık gelir durumlarının dağılımı Tablo 18’de gösterilmiştir. Tablo 18 incelendiğinde 10.000 TL ve altı gelir düzeyinde; tarım sigortası yaptıranlardan %68,29’unun, tarım sigortası yaptırmayanlardan %77,56’sının yer aldığı görülmektedir. Tarım

sigortası yaptıranlarda gelir düzeyinin artması ile sigorta yaptıranların sayısında düşüş olduğu, buda gelir düzeyi ile sigorta yaptırma arasında ters bir ilişki olduğunu göstermektedir. Gelirin artmasına bağlı olarak tarım sigortasına kayıtlılığın artacağı düşünülmemelidir. Aksine Tablo 18’de görüleceği üzere gelir durumu artıkça sigorta yaptırma oranı düşmektedir.

Tablo 18. Aylık Gelir Durumu

Aylık Gelir Durumu (TL)	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
1-10.000	28	68,29	197	77,56	225	76,27
10.001-20.000	10	24,39	40	15,75	50	16,95
20.001-30.000	3	7,32	5	1,97	8	2,71
30.001-40.000	0	0,00	5	1,97	5	1,69
40.001-80.000	0	0,00	7	2,76	7	2,37
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Tarım dışı gelire sahip olma durumu

Ankete katılım sağlayan 295 üreticinin %85,42’si tarım dışı herhangi bir gelirinin olmadığını, %14,58’i ise tarım dışı gelirlerinin bulunduğunu belirtmişlerdir. Katılım sağlayanların genel geçim kaynağı tarımdır.

Tablo 19. Tarım Dışı Gelire Sahip Olma Durumu

Tarım Dışı Gelire Sahip Olma Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Var	17	41,46	26	10,24	43	14,58
Yok	24	58,54	228	89,76	252	85,42
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Tarım dışı gelir durumu

Tarım dışı gelir miktarında da aylık gelir miktarına benzer bir dağılım göstermektedir. Ankete katılım sağlayanların genel gelir miktarının, 10.000 TL ve altı olan grupta %84,07’oranla yer aldığı Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20. Tarım Dışı Gelir Durumu

Aylık Gelir Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
1-10000	31	75,61	217	85,43	248	84,07
10001-20000	7	17,07	29	11,42	36	12,20
20001-30000	3	7,32	4	1,57	7	2,37
30001-40000	0	0,00	2	0,79	2	0,68
40001-80000	0	0,00	2	0,79	2	0,68
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Tarım dışı gelir kaynağı durumu

Tarım dışı geliri olduğunu beyan edenlere, bu gelirin hangi kaynaktan olduğu sorusu yöneltilmiş, verilen cevaplar Tablo 21’de düzenlenmiştir. Tarım dışı gelir kaynağı olanların %68,81’i bu geliri serbest meslekten elde ettiğini belirtmiştir.

Tablo 21. Tarım Dışı Gelir Kaynağı

Tarım Dışı Gelir Kaynağı Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Esnaf	2	4,88	28	11,02	30	10,17
Kamu	5	12,20	13	5,12	18	6,10
Özel Sektör	4	9,76	9	3,54	13	4,41
Serbest Meslek	25	60,98	178	70,08	203	68,81
Yok	5	12,20	26	10,24	31	10,51
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

İkamet yeri

Ankete katılan çiftçilerden tarım sigortası yaptıranların %90,24 oranında köyde ikamet ettiği, %9,76 oranında ilçe merkezinde ikamet ettiği belirlenmiştir. Tarım sigortası yaptırmayanların %87,40’ı köy, %10,24’ü ilçe merkezinde, %1,97 oranında ilçe dışı, %0,39 oranında il dışında ikamet ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 22. İkamet Yeri

İkamet Yeri	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
İl Dışı	0	0,00	1	0,39	1	0,34
İlçe Dışı	0	0,00	5	1,97	5	1,69
İlçe Merkezi	4	9,76	26	10,24	30	10,17
Köy	37	90,24	222	87,40	259	87,80
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

İşletmelerin Mevcut Durumu

Araştırmanın bu bölümünde ankete katılım sağlayan işletmelerin, hangi üretim kolunda faaliyette bulundukları, kullanımında olan arazi büyüklükleri, hayvan varlıkları, sahip olunan hayvanların kaçının sigortalı olduğu, makine-ekipman varlığı, su ürünleri üretiminde bulunup bulunmadıkları, bulunuyorlar ise kapasitelerinin ne kadar olduğunun analizi yapılmıştır.

İşletmenin hangi tarımsal faaliyet kolunda üretimde bulunduğu durumu

Ankete katılan çiftçilerin hangi tarımsal faaliyet kolunda üretimde bulunduğu araştırıldığı bu bölümde, birden fazla üretim kolunda faaliyette bulunan çiftçilerin yer aldığı tespit edilmiştir. Cevap veren üreticilerin %57,78 oranında büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde yer aldığı, kanatlı olarak aile işletmesi şeklinde üretim yapan çiftçilerin kanatlı sayılarının %18,02 oranında bulunduğu, bitkisel üretimde bulunanların tarla ve bahçe toplamında %14,32 oranında yer aldığı tespit edilmiştir. Çiftçilerin yarısından fazla oranda büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde bulunduğu Tablo 4.23’de belirtilmiştir.

Tablo 23. İşletmenin Hangi Tarımsal Faaliyet Kolunda Üretimde Bulunduğu Durumu

Üretimde Bulunduğu Tarımsal Faaliyet Kolu Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Bitkisel Üretim (Tarla)	15	23,08	36	10,20	51	12,59
Bitkisel Üretim (Bahçe)	2	3,08	5	1,42	7	1,73
Büyükbaş Yetiştiriciliği	33	50,77	201	56,94	234	57,78
Arıcılık	6	9,23	13	3,68	19	4,69
Küçükbaş Yetiştiriciliği	2	3,08	13	3,68	15	3,70
Kanatlı Yetiştiriciliği	7	10,77	66	18,70	73	18,02
Su Ürünleri Yetiştiriciliği	0	0,00	6	1,70	6	1,48
Diğer	0	0,00	13	3,68	13	3,21
Genel Toplam	65	100,00	353	100,00	405	100,00

İşletmelerin arazi büyüklüğü

İlçenin coğrafi durumu ve dağlık yapısı gereği, ilçe genelinde arazilerde eğim yüksek ve parçalı durumdadır. Tablo 24 incelendiğinde ankete katılım sağlayan çiftçilerin %28,81 oranında hiç arazisi bulunmadığı tespit edilmiştir. İşletmelerin ortalama arazi büyüklüğü 12,21 da olarak tespit edilmiştir. Yüz metrekare ile 10 dekar aralığında arazi büyüklüğüne sahip olunan grubun %46,10 oranına sahip olduğu, 50 dekar ve üzerinde arazi varlığına sahip olanların oranının %5,42 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 24. İşletmelerin Arazi Varlığı

İşletmelerin Arazi Varlığı Durumu (da)	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam Oran (%)	
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Arazisi Yok	9	21,95	76	29,92	85	28,81
0,01-10	24	58,54	112	44,09	136	46,10
10,1-20	2	4,88	25	9,84	27	9,15
20,1-30	6	14,63	8	3,15	14	4,75
30,1-40	0	0,00	10	3,94	10	3,39
40,1-50	0	0,00	7	2,76	7	2,37
50,1-100+	0	0,00	16	6,30	16	5,42
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

İşletmelerin hayvan varlığı

İşletmelerden cevap verenlerin yetiştirdikleri, büyükbaş, küçükbaş ve kanatlı hayvan sayılarının, en az, en fazla ve hayvan bulunan işletmelerdeki ortalama hayvan sayıları Tablo 25’de gösterilmiştir. Ankete katılan işletmelerden 225’inde büyükbaş hayvan bulunduğu, 15 işletmede küçükbaş, 105 işletmede kanatlı (genel beyan tavuktur) hayvan bulunduğu tespit edilmiştir. İşletmelerden büyükbaş hayvancılıkla uğraşanlarda ortalama hayvan sayısı 9 büyükbaş, küçükbaş hayvancılıkla uğraşanlarda ortalama hayvan sayısı 85, kanatlı bulunan işletmelerde ise ortalama 20 adet kanatlı, diğer hayvancılık işletmelerinde ise ortalama 13 hayvan bulunduğu tespit edilmiştir.

Tablo 25. İşletmelerin Hayvan Varlığı (Adet)

Hayvan Varlığı Türü	Hayvanı Bulunan İşletme Sayısı	En Az Hayvan Sayısı	En Fazla Hayvan Sayısı	Ortalama Hayvan Sayısı
Büyükbaş	225	1	102	9
Küçükbaş	15	2	500	85
Kanatlı	105	2	250	20
Diğer (Tek tırnaklı vb.)	4	1	30	12

Yetiştiriciliği yapılan hayvanların tarım sigortalılık durumu

Ankete katılan işletmelerden, büyükbaş hayvancılıkla uğraşanlarda bulunan toplamda 2.095 adet büyükbaş hayvanın 125 âdetine tarım sigortası yaptırılmış buda oran olarak 5,97’sini kapsamaktadır. Küçükbaş ve diğer tür hayvanlara tarım sigortası yaptırılmadığı, toplamda 2.127 kanatlı hayvanın 420 sinin sigortalandığı, bununda toplam kanatlı sayısı içinde %19,75’ine tekabül ettiği Tablo 26’da gösterilmiştir.

Tablo 26. İşletmelerde Bulunan Hayvanların Sigortalanma Oranı

Hayvanların Tarım Sigortası Durumu	İşletmelerde Bulunan Toplam Hayvan Sayısı	Sigortalı Hayvan Sayısı	Toplam Hayvan Sayısı İçinde Sigortalanma Oranı (%)
Büyükbaş	2 095	125	5,97
Küçükbaş	1 281	0	0,00
Kanatlı	2 127	420	19,75
Diğer (Tek tırnaklı vb.)	51	0	0,00

Makine-ekipman varlığı durumu

Makine ekipman varlığı için Tablo 27 incelendiğinde, işletmelerde en fazla sayıda (20 adet) çapa makinasının %46,51 oranla bulunmaktadır. İlçede arazilerin genel eğim derecesinin yüksek ve yüz ölçüm olarak küçük alanlardan oluşması nedeni ile arazi işlemlerinde çapa makinası daha yoğun şekilde kullanılmaktadır. Traktör bulunma yüzdesi tüm makine ekipman varlığı içerisinde %20,93 oranındadır. Boylama, yemleme, kuluçka makinesi ve tekne su ürünleri üretiminde bulunan yetiştiriciler tarafından kullanılmaktadır.

Tablo 27. Makine Ekipman Sayıları

Makine-Ekipman Varlığı Durumu (Adet)	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam Oran (%)	
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Süt Sağım Makinası	1	5,56	0	0,00	1	2,33
Bal Sağım Makinası	2	11,11	0	0,00	2	4,65
Çapa Makinası	11	61,11	9	36,00	20	46,51
Yağ Makinası	1	5,56	0	0,00	1	2,33
Traktör	3	16,67	6	24,00	9	20,93
Boylama Makinesi	0	0,00	4	16,00	4	9,30
Tekne	0	0,00	2	8,00	2	4,65
Yemleme Makinesi	0	0,00	2	8,00	2	4,65
Kuluçka Makinesi	0	0,00	2	8,00	2	4,65
Genel Toplam	18	100,00	25	100,00	43	100,00

Su ürünleri yetiştiricilik türü ve kapasiteleri

İlçe genelinde 22 adet aktif su ürünleri yetiştiriciliği yapan işletme bulunmaktadır. Çalışmada 6 adet su ürünleri üretiminde bulunan yetiştirici ile anket düzenlenmiş ve bu yetiştiricilerin tarım sigortası yaptırmadıkları tespit edilmiştir. Ankete katılan yetiştiricilerin üretim türü ve kapasiteleri birlikte Tablo 4.28’de gösterilmiştir. İlçe genelinde üretim değeri en yüksek alanlardan olan su ürünleri üretiminde bulunan yetiştiricilerin, karşılaştıkları doğal afet gibi zararlar karşısında da yaşayacakları zararlar yüksek tutarlar olmaktadır. Hem gelir

düzeyleri yüksek olan bu işletmelerin, hem de zarar düzeylerinin yüksek olması nedeni ile tarım sigortası yaptırmaları beklenirken, tarım sigortası yaptırmadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 28. Ankete Katılanların Su Ürünleri Yetiştiriciliği Türü ve Kapasiteleri

Yetiştiricilik Türü	Kapasitesi (ton/yıl)	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
		Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Beton Havuz Yetiştiriciliği	48	0	0,00	1	16,67	1	16,67
Beton Havuz Yetiştiriciliği	28	0	0,00	1	16,67	1	16,67
Beton Havuz Yetiştiriciliği	15	0	0,00	1	16,67	1	16,67
Kafes Yetiştiriciliği	240	0	0,00	1	16,67	1	16,67
Kafes Yetiştiriciliği	240	0	0,00	1	16,67	1	16,67
Kafes Yetiştiriciliği	200	0	0,00	1	16,67	1	16,67
Genel Yüzde Toplam		0	0,00	6	100,00	6	100,00

İşletmelerin Bakanlık, Yetiştirici Örgütlerine, Kurumsal Kayıtlılık Durumu

Bu kısımda anket düzenlenen çiftçilerin, bakanlığın ilgili sistemlerine olan kayıtlılığı, herhangi bir yetiştirici, üretici birliği gibi örgütlerde kaydının bulunup bulunmadığı, finans yönetimi konusunda bankalardan faydalanıp faydalanmadıkları, üretim sürecinde tarımsal kredi kullanıp kullanmadıkları incelenmiştir. Bu kısımda yapılan incelemede ankete katılanlar tercih olarak birden fazla sisteme veya birliğe üye olduğunu veya kredi kullanımında farklı birimlerden faydalandığını beyan etikleri için sayılar ile kişi sayıları arasında farklılıklar bulunmaktadır.

Tarım bakanlığı sistemlerinde kayıtlılık durumu

Tablo 4.29’da yapılan incelemede; tarım sigortası yaptırmamanın birinci şartının Tarım ve Orman Bakanlığı ilgili sistemlerine kayıtlı olmak, olması sebebi ile sigorta yaptıranların tamamı bakanlığın sistemlerinde kayıtlı durumdadır. Sigorta yaptırmayanların %80,31 oranında bakanlığın ilgili sistemlerinde kayıtlı olduğu, %19,69 oranında kayıtlı olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 29. Tarım Bakanlığı Sistemlerine Kayıt Durumu

Tarım Bakanlığı Sistemlerine Kayıt Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Evet	41	100	204	80,31	243	82,37
Hayır	0	0	50	19,69	52	17,63
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Bakanlığın hangi sisteminde kayıtlı olduğu durumu

Ankete katılanların Tarım ve Orman Bakanlığının hangi sisteminde kayıtlı olduğu Tablo 4.30'da belirtilmiştir. Üreticilerin yaptıkları üretim çeşidine göre farklı sistemlerde de kaydı bulunabilmekte, bu nedenle sayılar kişi sayısından fazla olmaktadır. Kayıtlı üreticilerin %62,43'ünün TÜRKVET kaydının bulunduğu, %25,74 oranında ÇKS'ye kayıtlı oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 30. Tarım Bakanlığı Sistem Kayıt Türü

Bakanlık Sistemi Kayıt Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
ÇKS	15	30,00	72	25,00	87	25,74
TÜRKVET	33	66,00	178	61,81	211	62,43
AKS	2	4,00	7	2,43	9	2,66
SUBİS	0	0,00	6	2,08	6	1,78
GGBS	0	0,00	0	0,00	0	0,00
DİĞER	0	0,00	25	8,68	25	7,40
Genel Toplam	50	100,00	288	100,00	338	100,00

Kuruluş, kooperatif, birlik üyelik kaydı bulunma durumu

Ankete katılım sağlayanlardan tarım sigortası yaptıranların %65,85'inin herhangi bir birliğe üyeliği bulunmakta, %34,15'i herhangi bir birlik üyelik kaydı bulunmamaktadır. Tarım sigortası yaptırmayanların %54,72'si en az bir birliğe üye durumunda, %45,28'i üyeliği bulunmamaktadır.

Tablo 31. Kuruluş/Birlik/Kooperatif Üyelik Bulunma Durumu

Kuruluş / Birlik / Kooperatif Üyelik Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Evet	27	65,85	139	54,72	166	56,27
Hayır	14	34,15	115	45,28	129	43,73
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Üyeliği bulunan kuruluş, kooperatif, birlik çeşidi durumu

Tablo 32 incelendiğinde ankete katılım sağlayanların genel toplamda %64,80'i ziraat odasına üye durumunda, %26'sı diğer birlik/kuruluşlara üye durumda ve %8,40 oranında kooperatif (tarım kredi kooperatifi) üyesi olduğu tespit edilmiştir. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanlarda ziraat odasına üye olanların oranları birbirine yakın (%65,71-64,65) durumdadır. Tarım sigortası yaptırmayanlarda en çok ziraat odasına üyelik (%64,65) bulunmakta, ardından diğer birlik/kuruluşlara %28,37 ile üyelikler bulunmaktadır.

Tablo 32. Kuruluş, Kooperatif, Birlik Çeşidi Durumu

Kuruluş, Kooperatif, Birlik Çeşidi Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Ziraat odası üyesiyim	23	65,71	139	64,65	162	64,80
Kooperatif üyesiyim	8	22,86	13	6,05	21	8,40
Yetiştirici birliği üyesiyim	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Üretici birliği üyesiyim	0	0,00	2	0,93	2	0,80
Diğer	4	11,43	61	28,37	65	26,00
Genel Toplam	35	100,00	215	100,00	250	100,00

Tarım ve orman bakanlığı desteklerine müracaat durumu

Üreticilerin yapmış oldukları üretimde kaynak oluşturması adına, Tarım ve Orman Bakanlığı destekleme kalemlerinden faydalanıp faydalanmadıklarının belirlenmesi için ankette bu soruya yer verilmiş ve cevaplar Tablo 33'te belirtilmiştir. Ankete katılım sağlayanlardan tarım sigortasına müracaatta bulunanlar aynı zamanda %80,49'luk oranla bakanlık desteklemelerinden de faydalanmakta, %19,51 oranında desteklemeye müracaat etmemektedirler. Tarım Sigortası yaptırmayanların büyük çoğunluğu (%79,13) bakanlık desteklemelerine müracaat etmemiş, %20,87 oranında desteklemeden faydalanmadıklarını bildirmiştir.

Tablo 33. Desteklemeye Müracaat Durumu

Bakanlık Desteğine Müracaat Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Evet	33	80,49	201	79,13	234	79,32
Hayır	8	19,51	53	20,87	61	20,68
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Faydalanılan destekleme türü

Ankete katılım gösteren çiftçilerin, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yapılan desteklemeler içinde, hangi destek türünden faydalandıkları Tablo 34’de düzenlenmiştir. Tablo incelendiğinde genel toplamda, yukarıda tespiti yapılan hayvancılık işletmelerinin büyük oranda (ankete katılım sağlayanlardan TÜRKVET’e kayıtlı 211 işletme, desteklemeye müracaat eden 203 işletme) hayvancılık desteğine müracaatta bulunduğu tespit edilmiştir. Bitkisel üretim işletmelerinin yüzde elliye yakın bir oranla (kayıtlı işletme 87, desteklemeden faydalanan işletme 42) desteklemeye müracaat ettiği tespit edilmiştir. Desteklemeden faydalananlardan, tarım sigortası yaptıranlar içerisinde en büyük orana (%73,81) hayvancılık desteklerine müracaat edenler sahiptir. Bitkisel üretim desteklerinden faydalananların tarım sigortası yaptırmama oranı %16,67’dir. Hayvancılık desteklerinden faydalananların tarım sigortası yaptırmama oranı %70,20, bitkisel üretim desteklerinden faydalananların tarım sigortası yaptırmama oranı ise %14,29’dur.

Tablo 34. Faydalanılan Destekleme Türü

Faydalanılan Destekleme Türü	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Bitkisel üretim destekleri	7	16,67	35	14,29	42	14,63
Hayvansal üretim destekleri	31	73,81	172	70,20	203	70,73
Balıkçılık	0	0,00	5	2,04	5	1,74
Kırsal kalkınma destekleri	0	0,00	4	1,63	4	1,39
Diğer	4	9,52	29	11,84	33	11,50
Genel Toplam	42	100,00	245	100,00	287	100,00

Tarımsal kredi kullanım durumu

Üreticilerden tarım sigortasına başvuranlar arasında %90,24’ü tarımsal kredi kullanmıştır. %9,76’lık kısmı ise tarımsal kredi kullanmamıştır. Tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin %44,59’u tarımsal kredi kullandığını, %55,51’i ise tarımsal kredi kullanmadığını bildirmiştir. İlgili rakamlar Tablo 35’te belirtilmiştir. Ünal (2017) tarafından Adana ilinde düzenlenen çalışmada, üreticilerin tarım sigortası yaptırmadaki nedenleri arasında, kredi kullanımı sırasında zorunlu olması olduğunu belirtmiştir. Bu çalışma kapsamında tarım sigortası yaptıranların kredi kullanım oranının yüksek çıkması da önceki bu verileri destekler niteliktedir. Tarımsal kredi kullanımında tarım sigortası yaptırmama zorunluluğu, yıllar itibari ile tarım sigortası uygulamasında artış sağlamıştır.

Tablo 35. Tarımsal Kredi Kullanım Durumu

Tarımsal Kredi Kullanım Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Evet	37	90,24	113	44,49	150	50,85
Hayır	4	9,76	141	55,51	145	49,15
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Tarımsal kredi kullanılan kaynak durumu

Torul içerisinde anket yapılan üreticiler; tarım sigortası yapılınsın ya da yapılmazsın, tarımsal kredi kullanımında tercih ettikleri birinci kurumun Ziraat Bankası (%92,21) olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 36. Tarımsal Kredi Kullanılan Kaynak Durumu

Kredi Kullanılan Kaynak Türü Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Ziraat Bankası	33	84,62	109	94,78	142	92,21
Tarım Kredi Kooperatifi	4	10,26	0	0,00	4	2,60
Özel Banka	0	0,00	2	1,74	2	1,30
Diğer	2	5,13	4	3,48	6	3,90
Genel Toplam	39	100,00	115	100,00	154	100,00

İşletmelerin Tarım Sigortasına Olan Yaklaşım ve Geleceğe Yönelik Tutumları

Bu bölümde ankete katılan çiftçilerin, yaşamış oldukları risk, doğal afetlerin neler olduğu, bu riskler karşısında ne gibi önlemler aldığının belirlenmesi, risklere karşı bir araç olan tarım sigortası konusundaki bilgi düzeyleri, bu bilginin hangi kaynaklardan edinildiği, tarım sigortası yaptırap yaptırmaması arasındaki nedenler ve geleceğe yönelik hangi durumların gelişmesi durumunda tarım sigortası yaptıracığı konuları incelenmiştir.

Doğal afet ile karşılaşma durumu

Tablo 37’de tarım sigortası yaptıranların %65,85 oranında doğal afet yaşadığı, %34,15’inin doğal afet yaşamadan tarım sigortası yaptırdığı, tarım sigortası yaptırmayanların %86,61’inin doğal afet yaşadığı, %13,39’unun doğal afete maruz kalmadığı tespit edilmiştir. Doğal afet yaşayanların büyük çoğunluğunun afete rağmen tarım sigortası yaptırmadıkları tespit edilmiştir. Tarım sigortası yaptıranlardan afet yaşayanların sayısı (27 kişi-%65,85), afet yaşamayanlara göre daha fazladır. Afet yaşayan çiftçilerin daha fazla oranda tarım sigortasına müracaat ettikleri tespit edilmiştir.

Tablo 37. Ankete Katılanların Doğal Afet Yaşama Durumları

Doğal Afet İle Karşılaşma Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Evet	27	65,85	220	86,61	247	83,73
Hayır	14	34,15	34	13,39	48	16,27
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Yaşanan doğal afet türü

Ankete katılım sağlayan çiftçilerin, yaşamış oldukları doğal afet türleri Tablo 38’de belirtilmiştir. Cevaplama esnasında birden fazla afet türü işaretlenmiştir.

Tablo 38’e göre anket düzenlenen çiftçilerin tarım sigortası yaptıranlardan %70,59 oranında kuraklık afetine maruz kaldığı, %14,71 oranında dolu zararı yaşadığı, %8,82 oranında don zararı yaşadığı, %5,52 oranında sel-su baskını yaşadıklarını belirtmiştir. Tarım sigortası yaptırmayanların %81,03 oranında kuraklık afeti yaşadığı, %11,86 oranında don zararı, %1,58 oranında toprak kayması ve deprem zararı yaşandığı, %1,19 oranında dolu zararı, %0,79 oranında yangın, fırtına-hortum ve diğer hasarların olduğu, %0,40 oranında sel-su baskını afeti yaşadıklarını belirtmişlerdir. Tablo 38’in değerlendirilmesinde ilçe genelinde ankete katılan çiftçilerin en fazla yaşamış olduğu doğal afetin kuraklık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 38. Doğal Afet Türü

Doğal Afet Türü	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Deprem	0	0,00	4	1,58	4	1,39
Sel-Su Baskını	2	5,88	1	0,40	3	1,05
Toprak Kayması	0	0,00	4	1,58	4	1,39
Çığ Düşmesi	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Don Zararı	3	8,82	30	11,86	33	11,50
Yangın	0	0,00	2	0,79	2	0,70
Kuraklık	24	70,59	205	81,03	229	79,79
Fırtına-Hortum	0	0,00	2	0,79	2	0,70
Dolu Zararı	5	14,71	3	1,19	8	2,79
Diğer	0	0,00	2	0,79	2	0,70
Genel Toplam	34	100,00	253	100,00	287	100,00

Tarım sigortası hakkında bilgi durumu

Çalışma bölgesinde ankete katılan çiftçilere, tarım sigortası hakkında bilgilerinin olup olmadığı sorulmuş, cevaplar Tablo 39’da belirtilmiştir. Anketi cevaplayan, tarım sigortası yaptıran 41 adet çiftçinin tarım sigortası hakkında bilgilerinin %53,66 oranında olduğu, %46,34

oranında bilgilerinin bulunmadığı, tarım sigortası yaptırmayanların, %20,47 oranında bilgilerinin olduğunu, %79,53 oranında bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Tüm katılımcıların değerlendirilmesinde %25,08 oranında bilgi sahibi olduklarını, %74,92 oranında bilgi sahibi olmadıklarını bildirmişlerdir. Bilgi sahibi olmayan çiftçilerin, yüksek oranla tarım sigortasına başvurmadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 39. Tarım Sigortası Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu

Tarım Sigortası Hakkında Bilgi Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Var	22	53,66	52	20,47	74	25,08
Yok	19	46,34	202	79,53	221	74,92
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Tarım sigortası ile ilgili bilgi kaynağı

Çiftçilere tarım sigortaları hakkında bilgi kaynakları sorulmuştur. Bütün çiftçiler içerisinde bilgi kaynağı olarak Tarım ve Orman İl/İlçe müdürlüklerinin %30,48' oranında birinci bilgi kaynağı olduğunu, aynı oranda (%30,14) televizyon ve radyo üzerinden bilgiye ulaştıklarını, %18,15 oranında internet sayesinde bilgi edindiklerini belirtmişlerdir. Diğer, banka kredisi kullanımı, yakın çevre ve TARSİM bölge müdürlüğü çalışanlarından ise %10'un altında oranlarla dağılım göstermektedir. Tüm bu durumlar değerlendirildiğinde; çiftçilerin ulusal düzeyde düzlenecek yayımlar sayesinde ve en çok temas halinde olan kurum olarak Tarım ve Orman İl/İlçe müdürlüklerinin düzenleyeceği faaliyetler ile bilgi düzeylerinin artırılabilceği düşünülmektedir.

Tablo 40. Tarım Sigortası Bilgi Kaynağı

Tarım Sigortası Hakkındaki Bilgi Kaynağı Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Tarım ve Orman il/ilçe müdürlükleri	26	48,15	63	26,47	89	30,48
TARSİM personeli/eksperi	3	5,56	4	1,68	7	2,40
Üretici/yetştirici birlikleri	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Kooperatif	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Yakın çevrem	4	7,41	9	3,78	13	4,45
İnternet	3	5,56	50	21,01	53	18,15
Banka kredisi kullanımı	6	11,11	12	5,04	18	6,16
Televizyon/radyo	12	22,22	76	31,93	88	30,14
Diğer	0	0,00	24	10,08	24	8,22
Genel Toplam	54	100,00	238	100,00	292	100,00

Tarım sigortası yaptıran çiftçi sayısı

Ankete katılım sağlayan çiftçilerden %13,90'ı tarım sigortası yaptırdığını, %86,10'u tarım sigortası yaptırmadığını belirtmiştir. Günden güne artan riskler karşısında tarım sigortası yaptıranların sayısı çok düşük oranlardadır.

Tablo 41. Tarım Sigortası Yaptırma Durumu

Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
41	13,90	254	86,10	295	100,00

Tarım sigortası yaptıranların poliçeye müracaat etme durumu

Çiftçiler tarafından müracaat edilen poliçe türleri Tablo 42'de gösterilmiştir. Bir işletmede farklı üretim kollarında faaliyette bulunanlar, farklı poliçe türlerine de müracaat etmişlerdir. Tablo 42 incelendiğinde cevap verenlerin en fazla %87,23 oranla büyükbaş hayvan hayat sigortasına müracaat ettiği, %8,51 oranla arıcılık, %4,26 oranla kümes hayvanları hayat sigortasına müracaat ettikleri tespit edilmiştir. Poliçe türlerine bakıldığında tamamının hayvansal üretim kolunda bulunduğu, bunun genel sebebinin banka kredilerinin büyük çoğunluğunun hayvansal üretim kredileri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 42. Müracaat Edilen Poliçe Türü

Müracaat Edilen Poliçe Türü	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu	
	Evet	Oran (%)
Bitkisel ürün sigortası	0	0,00
Köy bazlı kuraklık sigortası	0	0,00
Sera sigortası	0	0,00
Arıcılık sigortası	4	8,51
Büyükbaş hayvan hayat sigortası	41	87,23
Küçükbaş hayvan hayat sigortası	0	0,00
Su ürünleri hayat sigortası	0	0,00
Kümes hayvanları hayat sigortası	2	4,26
Genel Toplam	47	100,00

Tarım sigortası yaptırma durumu

Tarım sigortasına müracaat edenlerin, birinci nedeninin, %68,29'luk oranla kredi kullanımı sırasında zorunlu olması olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılan çiftçiler %19,51 oranla diğer nedenlerden ötürü müracaat ettiklerini belirtmiş, %9,76 oranında önceki yıllarda yaşadıkları afet nedeni ile kendilerini garantiye almak isteklerinden ötürü tarım sigortasına

müracaat ettiklerini, %2,44 oranında zarara uğrarsa üretimin devamı için kaynak oluşturması için müracaat ettiklerini bildirmiştir. Tablo 43'te en fazla oranda, kredi kullanımı için zorunlu olması seçeneği, çiftçilerin madde 42'de belirtildiği üzere genelinin hayvancılık poliçelerine müracaatını destekler niteliktedir.

Tablo 43. Tarım Sigortası Yaptırma Nedenleri

Tarım Sigortası Sigorta Yaptırma Nedenleri	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu	
	Evet	Oran (%)
Önceki yıllarda yaşadığım afet sebebi ile üretimimi garantiye almak istedim	4	9,76
Kredi kullanmak için zorunluydu	28	68,29
İklimlerin düzensizliği nedeni ile riskimi azaltmak istiyorum	0	0,00
Zarara uğrarsam üretimin devamı için kaynak oluştursun diye	1	2,44
Devlet zorunlu tuttuğu için	0	0,00
Yakın çevrem söylediği için	0	0,00
Diğer (Devlet desteği olması vb.)	8	19,51
Genel Toplam	41	100,00

Tarım sigorta primine devlet desteği katkısının bilinme durumu

Üreticilerle yapılan yüz yüze anket çalışmasında sigorta priminin yüzde ellisinin devlet tarafından karşılandığının bilinirliğini ölçmek için bu soruya yer verilmiştir. Bu soru ile birlikte anket esnasında %50 devlet desteği katkısının da öğretilmesi amaçlanmıştır. Çiftçiler tarafından verilen cevaplar Tablo 44'de düzenlenmiştir. Tarım sigortası yaptıranlar %17,07 oranında devlet prim desteğini bildiğini, %82,93 oranında devlet prim desteğini bilmediklerini, sigortaya müracaat etmeyen üreticilerden %7,48'i devletin yüzde elli prim desteği sağladığını bildiğini, %92,52'sinin prim desteğini bilmediğini belirtmişlerdir. Genel toplamda %91,19 oranında prim desteğinin bilinmediği, %8,81 oranında prim desteğinin bilindiği tespit edilmiştir. Devlet prim desteğinin bilinmesi durumu, tarım sigortası yaptırmada düşük oranda etkili olmaktadır.

Tablo 44. Tarım Sigortasında Devlet Desteği Bilinme Durumu

%50 Devlet Prim Desteğini Bilme Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Biliyor	7	17,07	19	7,48	26	8,81
Bilmiyor	34	82,93	235	92,52	269	91,19
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Tarımsal destek alanların sigorta primini karşılama durumu

Üreticilerin hangi yöntemler ile tarım sigortası yapacaklarının belirlenebilmesi adına, tarımsal destek almaları durumunda sigorta primlerini karşılayıp karşılamayacakları sorulmuştur. Verilen cevaplar Tablo 45’de düzenlenmiştir. Ankete katılım sağlayan çiftçiler; büyük oranda %90,51 tarımsal destekler ile tarım sigortası primini karşılamayacağını, %9,49 oranında karşılayacaklarını belirtmişlerdir. Son yıllarda tarım sigortasında kayıtlılığın artırılması maksadı ile Tarım ve Orman Bakanlığınca tarım sigortasının zorunlu kılınması kararları alınmaktadır. Bunlara örnek olarak 15.09.2023 tarih 32310 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Sözleşmeli Üretimin Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik” ile birlikte çiğ süt desteklemelerinde tarım sigortası zorunluluğu getirilmiştir. Bu karar ile desteklemeye müracaat edecek üreticilerin, sağmal büyükbaş ve küçükbaş hayvanları için tarım sigortasına müracaatı zorunlu kılınmıştır.

Tablo 45. Tarımsal Destekler İle Sigorta Primini Karşılama Durumu

Tarımsal Destekler İle Sigorta Primini Karşılama Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Karşılarım	11	26,83	17	6,69	28	9,49
Karşılamam	30	73,17	237	93,31	267	90,51
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Tarım sigortası yaptırmama durumu

Üreticiler ile yüz yüze yapılan anket çalışmasında, tarım sigortasını neden yaptırmadıklarının ortaya çıkarılması için bu soruya yer verilmiştir. Ankete verilen cevaplar Tablo 46’da belirtilmiştir. Tarım sigortasına müracaat etmemelerinin başında %38,81 oranında poliçe tutarını ödeyecek bütçelerinin olmadığını, %31,72 oranında oluşacak zararların tamamının tazmin edilmeyeceğine inandıklarını, %8,58 oranında sigorta prim tutarlarının yüksek olmasını, %5,22 oranında sigorta yaptıracak kadar üretimlerinin olmadığını, %4,48 oranında tarım sigortası hakkında bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir. %2,99 oranında diğer nedenlerle tarım sigortası yaptırmadıklarını, %2,61 oranında gerekli görmediklerini, %2,24 oranında kayıt işlemlerinin uzun olduğunu, %1,49 oranında doğal afet yaşayacağına inanmadıklarını, %1,12 oranında eksperlerin zararlarının tamamını beyan etmediklerini, %0,37 oranında ise dini inancına uygun olmadığını ve müşteri hizmetleri ya da yetkili bir kişiye ulaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 46. Tarım Sigortası Yaptırmama Nedenleri

Tarım Sigortası Yaptırmama Nedenleri	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu	
	Hayır	Oran (%)
Sigorta hakkında bilgim yok	12	4,48
Poliçe tutarını ödeyecek bütçem yok	104	38,81
Zararımın tamamını karşılayacağına inanmıyorum	85	31,72
Doğal afet yaşayacağıma inanmıyorum	4	1,49
Eksperler zararımın tamamını beyan etmiyor	3	1,12
Tarım sigortası prim tutarları çok yüksek	23	8,58
Gerekli görmüyorum	7	2,61
Sigorta işi inancıma uygun değil	1	0,37
Sigorta yaptıracak kadar üretimim yok	14	5,22
Kayıt işlemleri çok uzun	6	2,24
Sigortanın nereden yapıldığını bilmiyorum	0	0,00
Müşteri hizmetleri veya yetkili bir kişiye ulaşamıyorum	1	0,37
Diğer	8	2,99
Genel Toplam	268	100,00

Gelecekte tarım sigortası yaptırma durumu

Ankete katılan çiftçilerin geleceğe yönelik tutum ve davranışlarının belirlenmesi maksadıyla, ileride hangi durumlar gelişirse tarım sigortası yaptıracaklarının belirlenmesi için bu soruya yer verilmiştir. Verilen cevaplar Tablo 47’de düzenlenmiştir. Bu soruda tarım sigortası yaptırmayanların geleceğe yönelik tutumları incelenmiştir. %69,88 oranında devletin sigorta primlerinin %75’ini karşılaması durumunda tarım sigortası yaptıracaklarını, %11,58 oranında prim tutarlarının azaltılması durumunda tarım sigortası yaptıracaklarını, %6,95 oranında sigorta priminin tamamının devlet tarafından karşılanması durumunda tarım sigortasına kayıtlı olacaklarını belirtmişlerdir. Uğranan zararın beyan esas alınması, yaptırmayı düşünmeme ve diğer durumların dağılımları (%3,09) eşittir. %2,32 oranında doğal afet yaşamaları durumunda tarım sigortasına müracaat edeceklerini belirtmişlerdir. Genel beklenti, sigorta primlerinin %75’inin devlet tarafından karşılanması durumudur.

Tablo 47. Gelecekte Tarım Sigortası Yaptırma Durumu

Gelecekte Tarım Sigortası Yaptırma Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu	
	Hayır	Oran (%)
Doğal afet yaşarsam	6	2,32
Prim tutarları azaltılırsa	30	11,58
Devlet sigorta primlerinin %75 ini öderse	181	69,88
Devlet sigorta primlerinin tamamını öderse	18	6,95
Devlet sigorta primlerini aldığım desteklemelerden keserse	0	0,00
Uğradığım zararda beyanım esas alınır	8	3,09
Yaptırmayı düşünmüyorum	8	3,09
Diğer	8	3,09
Genel Toplam	259	100,00

Gelecekte zarar oluşması durumunda maddi destek beklenti durumu

Çiftçilerin gelecek dönemlerde afete/zarara maruz kalması durumunda beklentilerinin neler olacağını belirlemek için bu soruya yer verilmiştir. Ankete verilen cevaplar Tablo 48’de derlenmiştir. Bu soru ile birlikte üreticilerin tarım sigortası sistemini benimseme ve TARSİM’e aidiyetlerinin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Tarım sigortasına müracaat eden çiftçilerden %57,14’lük oranla, bir kayıpla karşılaşmaları durumunda çevrelerinden yardım beklediklerini, %33,33’lük oranla TARSİM’den beklenti içinde olduklarını, %9,52’lik oranla Tarım İl/İlçe Müdürlüklerinden destek beklediklerini belirtmiştir. Tarım sigortası yaptırmayan çiftçiler, %60,61’lik oranla çevrelerinden beklenti içinde olduklarını, %14,14 oranıyla İl/ilçe Müdürlüklerinden beklenti içerisinde, %70,07 oranla TARSİM’den, %6,06 oranla valilikten, %1,01 oranla diğer beklenti içinde olduklarını bildirmiştir. Tarım sigortası yaptıran çiftçilerde tarım sigortası yaptırmayanlara göre, afet/zarar durumunda TARSİM’den maddi destek beklentisi daha yüksektir.

Tablo 48. Gelecekte Zarar Oluşması Durumunda Maddi Destek Beklenti Durumu

Afet/Zarar Karşısında Maddi Destek Beklenti Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Kaymakamlıktan	0	0,00	0	0,00	0	0,00
TARSİM’den	7	33,33	7	7,07	14	11,67
Tarım İl/İlçe müdürlüğünden	2	9,52	14	14,14	16	13,33
Valilikten	0	0,00	6	6,06	6	5,00
Bankadan kredi çekerim	0	0,00	11	11,11	11	9,17
Çevremden destek isterim	12	57,14	60	60,61	72	60,00
Diğer	0	0,00	1	1,01	1	0,83
Genel Toplam	21	100,00	99	100,00	120	100,00

Tarım sigortası havuz sisteminden beklenti durumu

Üreticilerin tarım sigortaları havuz sisteminden olan beklentilerinin belirlenmesi için bu soruya yer verilmiş, cevaplar Tablo 49'da belirtilmiştir. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanların %57,89'u evrak işlemlerinin azaltılmasını, %19,74'ü bir beklentisinin olmadığını, %15,13'ünün primlerin ucuzlatılması gerektiğini, %3,29 oranında diğer konularda beklentisi bulunduğunu, %2,63 oranında ödemelerin geciktirilmemesini, %0,66 oranında iletişim ağlarını geliştirmelerini beklediklerini belirtmişlerdir. Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanların birinci beklentisinin evrak işlemlerinin azaltılması olduğu, tarım sigortası yaptıranlarda ikinci sıradaki beklenti durumunun primlerin ucuzlatılması olduğu, tarım sigortası yaptırmayanlarda ikinci sıradaki beklenti durumunun herhangi bir beklentilerinin olmadığı tespit edilmiştir. Ankette bu soru için birden fazla şık işaretlenerek üreticiler tarafından cevaplar verilmiştir.

Tablo 49. Tarım Sigortası Havuz Sisteminden Beklenti Durumu

Tarım Sigortası Havuz Sisteminden Beklenti Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Eksperlerin zamanında gelmesi	0	0,00	2	0,77	2	0,66
Evrak işlemlerini azaltmaları	24	54,55	152	58,46	176	57,89
Primlerin ucuzlatılması	10	22,73	36	13,85	46	15,13
İletişim ağlarını geliştirmeleri	1	2,27	1	0,38	2	0,66
Ödemeleri geciktirmemeleri	4	9,09	4	1,54	8	2,63
Bir beklentim yok	5	11,36	55	21,15	60	19,74
Diğer	0	0,00	10	3,85	10	3,29
Genel Toplam	44	100,00	260	100,00	304	100,00

Gelir beklentisine göre müracaat durumu

Çiftçiler tarafından gelir düzeylerinin ne kadar olması durumunda tarım sigortası yaptırabileceklerini belirlemek için bu soruya yer verilmiş, ilgili cevaplar Tablo 50'de belirtilmiştir. Yapılan hesaplamada tarım sigortası yaptıran ve bu soruyu cevaplayan 34 adet çiftçinin tarım sigortasına müracaat etmeleri için ortalama gelir seviyelerinin 23243,24 TL olmasını beklediği, tarım sigortası yaptırmayan ve bu soruyu cevaplayan 113 adet çiftçinin tarım sigortasına müracaat için bekledikleri gelir seviyesinin ortalama 2406,54 TL olduğu belirlenmiştir. Tarım sigortası yaptırmayan çiftçilerin, yaptıranlara göre gelir seviyelerinin daha yüksek olmasını beklediği tespit edilmiştir.

Tablo 50. Tarım Sigortasına Müracaat İçin Gelir Beklenti Düzeyi Durumu

Tarım Sigortası Yaptırma Durumu	En Düşük Gelir Beklentisi (TL)	En Yüksek Gelir Beklentisi (TL)	Müracaat İçin Ortalama Gelir Beklentisi (TL)
Evet	2000,00	100000,00	23223,45
Hayır	3000,00	200000,00	24013,08

Tarım sigortası primi için ödenebilecek tutar durumu

Üreticilerden tarım sigortası yaptıranların, sigorta primleri için ödedikleri primlere rağmen, ödemeyi bekledikleri prim tutarının, tarım sigortası yaptırmayanların tarım sigortası yaptırabilmeleri için bekledikleri ortalama prim tutarlarının belirlenebilmesi adına bu soruya yer verilmiştir. Sigortaya müracaat edenler ve etmeyenler olarak ayrı ayrı prim tutarlarında ödeyebilecekleri en düşük ve en yüksek prim tutarları ve ortalamaları Tablo 51’de belirtilmiştir. Tarım sigortası yaptıran çiftçilerin en düşük ödeyebilecekleri prim tutarı 1.000 TL, en yüksek ödeyebilecekleri prim tutarı 10.000 TL olarak belirlenmiş, Tarım sigortası yaptırmayanların ödeyebilecekleri en düşük sigorta primi tutarı 300 TL, ödeyebilecekleri en yüksek sigorta prim tutarı 3.000 TL olarak belirlenmiştir. Sigortası yaptıran üreticiler, yaptırmayanlara göre daha fazla prim tutarı ödeyebileceklerini belirtmiştir.

Tablo 51. Ödenebilecek Tarım Sigortası Prim Tutarı Durumu

Tarım Sigortası Yaptırma Durumu	En Düşük Ödenebilecek Prim Tutarı (TL)	En Yüksek Ödenebilecek Prim Tutarı (TL)	Müracaat İçin Ortalama Gelir Beklentisi (TL)
Evet	1000,00	10000,00	2108,10
Hayır	300,00	3000,00	1723,89

Gelecekte oluşabilecek risklere karşı önlem durumu

Çiftçilerin gelecekte oluşabilecek risklere karşı herhangi bir önlem alıp almadıklarını belirlemek için yapılan incelemede verilen cevaplar Tablo 52’de belirtilmiştir. Tarım sigortası yaptıran çiftçiler %75 oranında herhangi bir hazırlığının olmadığını, %6,82 oranında üretim çeşitlendirme ve aynı oranda tarım sigortası yaptırdıklarını, %4,55 oranında tarımsal kazançlarından birikim yaptırdıklarını ve diğer önlemleri aldıklarını, %2,77 oranında ise tarım dışı gelirinden kaynak oluşturduğunu belirtmiştir. Tarım sigortası yaptırmayanların büyük çoğunluğunun gelecekte oluşabilecek risklere karşı, %89,32 oranında hiçbir hazırlığının olmadığını belirtmiştir. Yapılan incelemede tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin, gelecekte oluşabilecek risklere karşı yüksek oranda (%87,05) bir hazırlıklarının olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 52. Gelecekte Oluşabilecek Risklere Karşı Önlem Durumu

Geleceğe Yönelik Önlem Alma Durumu	Tarım Sigortası Yaptırma Durumu				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Üretimi mi çeşitlendiriyorum	3	6,82	2	0,85	5	1,80
Tarım sigortası yaptırıyorum	3	6,82	1	0,43	4	1,44
Tarımsal kazancımdan birikim yapıyorum	2	4,55	3	1,28	5	1,80
Tarım dışı gelirimden birikim yapıyorum	1	2,27	5	2,14	6	2,16
Hiçbir hazırlığım yok	33	75,00	209	89,32	242	87,05
Diğer	2	4,55	14	5,98	16	5,76
Genel Toplam	44	100,00	234	100,00	278	100,00

Tarım sigorta havuzu sistemi için veya başka bir öneri durumu

Anket sonunda katılım sağlayanlara tarım sigortası havuz sistemi için veya başka bir önerilerinin olup, olmadığı sorusu yöneltilmiş, katılımcılar tarafından bir önerilerinin olmadığı bildirilmiştir.

Probit Analizi Sonuçları

Tablo 53'te tarım sigortası yaptırıp yaptırmama ilişkisi için yapılan faktör analizinden elde edilen negatif katsayılar 0 ve pozitif katsayılar 1 olarak dikkate alınarak, tarım sigortası yaptırıp, yaptırmama bağımlı değişkeni oluşturmuş ve demografik (cinsiyet, yaş, medeni durum vb.), sosyo-ekonomik (gelir düzeyi, sosyal güvence vb. gibi), meslek grupları (çiftçi, memur, serbest meslek, esnaf vb. gibi) gibi diğer değişkenler bağımsız değişken olarak analize tutulmuştur (Kalaycı 2010; Uzundumlu vd 2016). Bağımsız değişkenlerden eğitim düzeyi ve meslek grupları kategorik olarak alınmış, eğitim düzeyinde ilkökul ve meslek gruplarında öğrenciler devre dışı bırakılarak karşılaştırmalı analizleri yapılmıştır.

Buna göre yaşın artması ile sigorta yaptırma eğilimi arasında negatif yönlü bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. İlkokul eğitimine sahip olanlara göre ortaokul düzeyinde eğitimi bulunanların sigorta yaptırma eğilimi pozitif yönde, lise eğitim düzeyinde olanların ise ilkökul eğitimine sahip olanlara göre tarım sigortası yaptırma eğilimi negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sosyal güvencesi bulunanların, sosyal güvencesi olmayanlara göre tarım sigortası yaptırma eğilimi daha yüksektir. Meslek grupları içerisinde öğrenci olanlara göre çiftçilikle uğraşanlar, emekliler, serbest meslek çalışanları ve diğer meslek gruplarında çalışanların sigorta yaptırma eğilimi pozitif yöndedir. Tarımla uğraşanların, tarımsal deneyimlerinin artması durumunda tarım sigortası yaptırma eğilimleri azalmaktadır. Arıcılık

mesleği ile uğraşanların diğer tarımsal üretim kollarında üretim yapanlara göre tarım sigortası yaptırmaya eğilimi daha fazladır.

Tablo 53. Probit Modeli Analizi Sonuçları

DEĞİŞKENLER	Katsayı	Standard Hata
CINSYT	7.11771	294454.2
MEDENİ	12.3274	468689.4
YAS	-.03220**	.01544
ORTOKUL	1.92296***	.58865
LİSE	-1.47253***	.43127
LİSANS	-8.42662	423676.1
ONLİSAN	-7.62825	685210.7
YLİSANS	.17170	.1534D+07
HANE	.10363	.06659
SG	.65030**	.30895
CİFTÇİ	1.48937*	.88382
MEMUR	-6.51501	406258.7
EMEKLİ	2.12819**	.86427
SM	1.62514*	.94760
ESNAF	.81283	.87735
İSSİZ	8.20981	294454.2
DĞERMES	2.55762**	1.17776
DENEYİM	-.02011**	.00895
DSGELİR	.31566	.35295
ORTGEL	.00193	.32468
ARICI	1.09033**	.47450
İKAMET	-.13725	.52111
Log likelihood	-118.91837	
R-squared	.3303017	

*** $\alpha = 0,01$, ** $\alpha = 0,05$, * $\alpha = 0,10$

Tablo 54'te probit modelin marjinal etkileri verilmiştir. Tarım sigortası yaptıran, yaptırmayanların analizi sonucuna göre bağımsız değişkenlerden 9 adedi anlamlı durumda olduğu görülmüştür. Bunlar yaş durumu, ilkokul mezuniyetine göre ortaokul ve lise eğitim düzeyinde olanlar, sosyal güvencesi bulunanlar, öğrenci olanlara göre çiftçi, emekli ve diğer meslek grubunda bulunanlar, tarımsal deneyimi bulunanlar ve arıcılık ile uğraşanlardır. Yaş faktörü istatistiksel olarak % 5'te, ortaokul ve lise, ilkokul eğitimi olan çiftçilere göre %1'de, sosyal güvencesi bulunanlar % 5'te, meslek gruplarında öğrencilere göre çiftçiler %5'te, emekliler %10'da, diğer meslektekiler %1'de, tarımsal deneyimi bulunanlar %5'te, arıcılık

faaliyeti ile uğraşanlar diğer üretim kollarında faaliyette bulunanlara göre %10'da anlamlıdır. Yaşın artması durumunda tarım sigortası yaptırma eğilimi %0,48 oranında azalmaktadır. İlkokul eğitimine sahip olanlara göre ortaokul mezuniyeti bulunanların tarım sigortası yaptırma eğilimi %44 daha fazladır, lise düzeyinde mezuniyeti bulunanların ise ilkokul eğitim düzeyine sahip olanlara göre tarım sigortası yaptırma eğilimi %16,22 daha azdır. Sosyal güvencesi bulunanlar, sosyal güvencesi bulunmayanlara göre %8,84 oranında daha fazla tarım sigortası yaptırmaya isteklidir. Meslek gruplarında öğrenci olanlara göre; tarım sigortası yaptırma isteği çiftçilerin %17,16 emeklilerin %47,25 diğer meslek grubunda bulunanların %56,86 daha fazladır. Tarımla uğraşanların, tarımsal deneyimleri arttıkça tarım sigortası yaptırma eğilimi %0,30 oranında azalmaktadır. Tarımsal üretim kollarında faaliyette bulunanlar arasında arıcılık ile uğraşanların diğerlerine göre tarım sigortası yaptırma istekliliği %22,08 oranında daha fazladır.

Tablo 54. Probit Modelin Marjinal Etkileri

DEĞİŞKENLER	Katsayı	Standard Hata
CINSYT	.13819	3221.375
MEDENI	.15042	.17419
YAS	-.00482**	.00226
ORTOKUL	.44750***	.14459
LISE	-.16220***	.03257
LISANS	-.14481	3574.247
ONLISAN	-.13993	4424.578
YLISANS	.02743	260547.2
HANE	.01551	.00997
SG	.08848**	.03760
CIFTCI	.17160**	.07753
MEMUR	-.13489	995.8282
EMEKLİ	.47255***	.17685
SM	.32631	.20169
ESNAF	.15160	.19004
ISSIZ	.77275	4858.620
DGERMES	.56865***	.20342
DENEYİM	-.00301**	.00132
DSGELİR	.04966	.05818
ORTGEL	.00029	.04859
ARICI	.22086*	.11269
İKAMET	-.02149	.08517

*** $\alpha = 0,01$, ** $\alpha = 0,05$, * $\alpha = 0,10$

Tümer (2004) tarafından yapılan çalışmada, köyde ikamet ile tarım sigortası yaptırma arasında negatif ilişki olduğu bildirilmiştir. Tablo 22 incelendiğinde de bu çalışma kapsamında yer alan çiftçilerin büyük oranda köyde ikamet ettiği ve tarım sigortası yaptırmayan grupta yer aldıkları belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında elde edilen veriler ile önceki çalışmalardaki ikamet verilerine göre sigorta yaptırma sayıları benzer özellikler göstermektedir. Yine Tümer ve ark. (2019) tarafından Konya ili Ilgın İlçesinde yapılan çalışmada ise çiftçi ve işletme özellikleri, Binominal Probit modelde analiz edilmiş ve hanedeki birey sayısı, üretim deneyimi ve eğitim düzeyinin artması ile tarım sigortası yaptırma eğilimi arasında pozitif ilişki bulunduğu bildirilmiştir. Bu çalışma içerisindeki Probit analizde, hane halkı sayısı üzerinden bir analiz yapılmamış, oransal rakamlar belirlenmiştir. Bu rakamlar üzerinden karşılaştırma yapılmamıştır. Yavuz (2010) tarafından yapılan çalışmada; çiftçilerin eğitim düzeyi yüksek olanların, tarımsal fırsat ve yenilikleri benimseme oranlarının da yüksek olduğunu, bu konuda yapılan 275 araştırma sonucunda yeniliğin kabullenilmesi ile eğitim düzeyi arasında olumlu bir ilişki olduğunu bildirmiştir. Araştırma içerisinde eğitim durumunun sigorta yaptırılması üzerinde etkisinin olup olmadığını incelemek adına bu hususta inceleme yapılmıştır. Eğitim düzeyi ile tarımsal deneyimin analizinde; tarımsal deneyimin artması durumunda tarım sigortası yaptırma eğiliminin azaldığı, eğitim düzeylerinde ilkokula göre ortaokul eğitim düzeyine sahip olanların tarım sigortası yaptırma eğilimlerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir. Eğitim düzeyi durumunda önceki çalışmalar ile benzer özellikler gösterirken, tarımsal deneyimin artması ile tarım sigortası yaptırma durumunda benzer özellikler bulunmamaktadır. Nalinci (2018) tarafından yapılan çalışmada, yaş ve sigorta yaptırma arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını bildirmiş, bu çalışma kapsamında yapılan analizde ise yaşın bir birim artması durumunda sigorta yaptırma istekliliğinin %0,48 oranında azaldığı belirlenmiştir. Tümer (2004), yapmış olduğu çalışmada bakmakla yükümlü olunan kişi sayısının arttığı durumlarda, kişilerin masrafların artması nedeni ile sigorta yaptırmaya harcayacakları tutardan vazgeçtiklerini bildirmiştir.

Gerek saha çalışmaları, gerek elde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre yapılan gözlemde; Torul çiftçilerinin genel gelir düzeylerinin düşük olması, ilçe genelinde arazilerin dağınık ve parçalı olması, buna bağlı olarak tarımsal üretimden elde ettikleri gelir düzeyinin düşüklüğü ve yukarıda belirtilen önceki çalışmalardaki hane halkı sayılarının da etkisi gibi sebeplere dayanarak, harcama kalemleri içerisinde tarım sigortası yaptırmanın öncelikli sırada yer almadığı belirlenmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

4.000 yıl öncesinde dahi uygulamaları yapılan sigorta işlemlerinin temelinde, günümüze kadar değişmeyen faktör, insandır. Yüzyıllar geçse de yaşanan doğal ve beşeri olaylar benzerlik göstermektedir. Bireylerin yüklendiği üretim sorumluluğu karşısında, devletlerde üretimin devamlılığını sağlayabilmek, üzerindeki mali yükü hafifletmek, aksayan kısımları ayakta tutabilmek adına tarım sigortası gibi çözümler sunmakta ve yeri geldiğinde kişinin zararına ortak olmaktadır. Kişiler, diğer üreticilerin yaşamış olduğu riskleri kendinin de yaşayabileceği ihtimali ile diğer üreticilerin oluşan zararının karşılanmasında birlikte hareket etmekte, kendi geleceklerini garantiye almak için gelirlerinin belli kısımlarından feragat ederek birikim yapmakta, bu birikimlerinin başkalarının zarar tazmininde kullanılmasına izin vermektedir. Tarımsal üretimde bulunan çiftçilerde zamanla bu yöntemleri öğrenerek, kendilerini garantiye alabilmek için sigorta sistemine dâhil olarak bir nevi ortaklıklar oluşturmaktadır.

Ülkeler konumları, iklim yapıları, coğrafi ve kültürel özelliklerine bağlı olarak farklı tarımsal ürünlerin üretimini gerçekleştirmekte, tarımsal faaliyetlerin devamlılığı için farklı koruyucu tedbirler almaktadır. Tarım sigortaları uygulamaları da bunlardan bir tanesidir. Bazı ülkeler yönetim yapısı gereği hem yerel, hem merkezi hükümet ortaklığı ile prim sigortalarına destek sağlarken (Çin), kimi ülkelerde prim desteği uygulamaları tek elden yönetilmektedir (İrlanda). Türkiye’de benzer özellikleri, yönetilebilirliğinin uygun olması nedeniyle, üçlü sacayağı modelinde yönetilen İspanya tarım sigortaları uygulaması kabul görmüştür. Çiftçiler ve özel sigorta şirketlerinin birlikte hareket ettiği, devletin kontrol ve denetiminde olan tarım sigortaları havuz sistemi (TARSİM) ile ilgili faaliyetler güncellenerek yürütülmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Ziraat Bankası kanunu ile başlayan tarım sigortaları uygulamalarının gelişimi için ilerleyen dönemlerde farklı tasarılar ile kanuni zemin oluşturulmaya çalışılmışsa da bu denemeler tasarı halinde kalmıştır. Tarım ülkesi olan Türkiye’de tarım sigortaları uygulaması ihtiyacı günden güne artış göstermiş, zarara uğrayan çiftçilerin desteklenmesinde kaynak yetersizliği birinci sıradaki problem halini almıştır. Belli dönemlerde özel sigorta şirketlerince uygulanan tarım sigortaları işleminin günümüzdeki temelini oluşturan 14/06/2005 tarihli resmi gazetede yayımlanan, 5363 Sayılı "Tarım Sigortaları Kanunu" yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile birlikte sigorta faaliyetlerini sürdürecektik özel şirketlerin oluşturduğu TARSİM A.Ş. kurulmuş ve devletin denetim ve belli oranlarda sigorta prim desteği ile işlemler sürdürülmektedir. Kanunun ardından, düzenleyici yapısal ek

kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile sistemdeki aksaklıklar giderilerek sağlam zemine oturtulmuştur. Tarım sigortası sistemine kayıtlı olabilmekteki birincil koşul, Tarım ve Orman Bakanlığı ilgili kayıt sistemlerinde üretici kaydının bulunmasıdır. Müracaat edilen poliçe için farklı prim destekleri, muafiyet ve indirimler bulunmaktadır. Bunlar her yıl Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile düzenlenmektedir. Günümüzde tarımsal üretimdeki birçok alanda sigorta poliçeleri düzenlenebilmektedir.

Çalışma bölgesi olan Torul ilçesinin genel geçim kaynakları içerisinde tarımın önemli bir yeri vardır. Dağlık coğrafi yapısı nedeniyle, tarım arazilerinin genel eğim derecesi yüksek, parçalı ve dağınık durumdadır. Buna bağlı olarak bitkisel üretimde ve hayvancılık sektöründe büyük işletme düzeyine ulaşamamakta, işletmeler aile işletmesi düzeyinde kalmaktadır. Çiftçilerin geneli, hayvancılık faaliyetleri ile uğraşmaktadır. Yıllar içerisinde kuraklık, yıldırım düşmesi, yangın, toprak kayması gibi doğal afetlere maruz kalan ilçe üreticileri için kaynak ihtiyaçları ortaya çıkmıştır. Genel afet yaşanmaması, yerel kaynakların sınırlı olması nedeniyle yaşanan zararlar yeterli düzeyde karşılanamamıştır. Bu nedenle son yıllarda önemi hızla artan, koruyucu bir araç olan tarım sigortasının araştırılması, çözüm önerilerinin belirlenmesi gerekliliği ortaya çıkmış ve bu çalışmanın temel amacını oluşturmuştur. İlçede üretimde bulunan çiftçilerin tarım sigortasına olan yaklaşımları ve geleceğe yönelik tutum ve davranışlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada kayıtların doğrulanabilirliği esası ile ilçe genelinde üretimde bulunan, Tarım ve Orman Bakanlığına kayıtlı 1.254 adet çiftçi çalışmanın evrenini oluşturmuştur. Bu çiftçilerin arasından seçilen ve ana evreni temsil edebilecek sayıda, oransal örnekleme yöntemi ile seçilen 295 adet üretici ile yüz yüze anket çalışması düzenlenmiştir. Elde edilen veriler incelenmesi amacıyla sayısallaştırılmış ve oransal karşılaştırmalar ve probit analizleri ile gerekli değerlendirmeleri yapılmıştır.

Çalışmaya katılan 295 çiftçinin 284'ü erkek, 11 âdeti kadınlardan oluşmaktadır. Toplam sayı içerisinde erkeklerin oranı %96,27, kadınların ise %3,73'tür. Ankete katılım sağlayan en büyük yaştaki birey 80 yaşında, en genç birey 22 yaşındadır. Tüm katılımcıların yaş ortalaması 53,21 yıl olarak tespit edilmiştir. Bu durum ilçe genelindeki çiftçilerin yaş ortalamasının, 18-40 yaş aralığındaki genç çiftçi olarak adlandırılan yaş düzeyinden yüksek olduğunu göstermektedir. Ankete katılım sağlayan çiftçilerin %64,75'i ilkökul, %27,12'si lise, %3,05'i ortaokul, %2,71'i lisans, %1,36'sı ön lisans ve %1,02 si yüksek lisans mezunudur. Tarım sigortası yaptıranların %68,29'u ilkökul mezunu, yaptırmayanların %64,17'si ilkökul mezunlarından oluşmaktadır. Çalışmaya katılan üreticilerin büyük çoğunlukta eğitim düzeyi olarak ilkökul mezunu olduğu görülmektedir. İşletmelerin hanede bulunan kişi sayıları incelemesinde ortalama hanedeki kişi sayısı %25,42 en fazla oranla 4 kişi olduğu tespit

edilmiştir. Önceki yıllarda yapılan çalışmalardan da özetle hanedeki kişi sayısı ile orantılı olarak masraflar artmakta, buda kişilerin sigortaya yapacak oldukları masraflardan kaçınmalarına neden olmaktadır.

Çiftçilerin bireysel sigortalılık durumları incelenmiştir. Katılımcıların %69,83'ünün sosyal güvencesinin bulunduğu, güvence türleri içerisinde de %59,66 oranında ssk-bağkura birinci sırada kayıtlı olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların yarısından fazlasının kendini garanti altına alma eğiliminde olduğu görülmektedir. Kendilerini hangi meslek grubunda tanımladıklarının incelenmesinde %68,20'lik oranla çiftçilik olarak tanımladıkları görülmüştür. Bu üreticilerin kaç yıldır tarım tecrübesi olduğu sorulduğunda, en fazla 10 ila 24 yıldır tarımla uğraştığını belirttikleri grupta yığılma (%26,10) olduğu tespit edilmiştir. Üreticilerin gelir düzeyi araştırmasında, gelir düzeyleri sınıflandırmasında 1-10.000 TL gelir grubunda %76,27'lik bir oran olduğu tespit edilmiştir. Tarım dışı ek bir gelirlerinin incelenmesinde, çalışmaya katılanların %85,42'i oranında tarım dışı herhangi bir gelirlerinin olmadığını, tarım dışı geliri olanlarında %84,07 oranında yine 1-10.000 arasında ek gelirlerinin olduklarını belirtmişlerdir. Bu durumlar ışığında gelir seviyesi düşük ve ek bir gelir kaynağı bulunmayan üreticilerin tarım sigortasına kayıt olmayı öncelik olarak kabul etmeyeceği ortadadır.

Çalışma bölgesinde araştırmaya katılan, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanların bireylerin genelinin %87,80 oranında köyde ikamet ettikleri tespit edilmiştir. Önceki yıllarda yapılan çalışmalarda da köyde ikamet eden üreticilerin tarım sigortası bilgi düzeylerinin il/ilçe merkezinde ikamet edenlere göre, ulaşım ve gelir düzeyinin de etkisi ile daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Çalışma bölgesinde de araştırılan veriler bu bilgileri destekler niteliktedir. Üreticilerden tarım sigortası yaptıranlar %50,77 oranında büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapmakta, %23,08 oranında bitkisel üretim (tarla) kolunda faaliyet göstermektedir. Tarım sigortası yaptırmayanlarda da %56,94 oranında büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapmakta, %18,70 oranında kanatlı, %10,20 oranında bitkisel üretim (tarla) kolunda faaliyet göstermektedir. İlçe genelinde neredeyse her çiftçi işletmesinde büyükbaş hayvan bulunması sebebi ile büyükbaş hayvancılık oranı yüksek çıkmaktadır. Tarım sigortası yaptıranlar içerisinde de bu oran tarımsal kredi kullanımına bağlı olarak yüksek çıkmaktadır. İşletmelerde ortalama 9 adet büyükbaş hayvan bulunmakta, küçükbaş işletmelerinde ortalama 85 adet küçükbaş ve işletme başına ortalama 20 adet kanatlı hayvan mevcudu bulunmaktadır. Bu hayvanlardan kanatlıların toplamının %19,75'i sigortalı, büyükbaş hayvanların ise %5,97'si sigortalı durumdadır. Sigortalılık oranı çok düşük düzeydedir. Üreticilerin hayvanlarını sigortalatma yönündeki eğilimlerinin düşük olduğunu göstermektedir.

Arazi varlığı olarak, katılımcıların %46,10 oranında 100 metrekare ve 10 da aralığında arazisi bulunduğu tespit edilmiştir. %28,81 oranında hiç arazisi bulunmayan üreticilerin olduğu, %9,15 oranında 10-20 da aralığında arazisi olan çiftçilerin bulunduğu, arazi büyüklüğü arttıkça oranlarında düştüğü tespit edilmiştir. İlçe genelinde arazilerin eğim derecesinin yüksek ve parçalı olmasından ötürü mekanizasyonlaşma yönünde gelişim gösterememektedir. Bu nedenle çiftçiler arazi işleminde genel olarak küçük güçte çapa makinaları kullanmaktadır. Traktör kullanımı bu alet ekipmana göre daha az orandadır. Çalışmaya katılan çiftçilerinde incelemesinde %46,51 oranında çapa makinası kullandıkları, %20,93 oranında traktör mevcudu bulunduğu tespit edilmiştir. Bu oranlar, yukarıda bahsedilen makine ekipman kullanım yöntemini betimlemektedir.

Kayıtlılık düzeyleri incelenen çiftçiler, hayvan kayıt sistemi olan TÜRKVET'e %62,43 oranla kayıtlı durumdadır, bitkisel üretim kayıtlarının tutulduğu ÇKS'de ise bu oran %25,74'tür. Bunun temel sebebi, çalışma bölgesinde nerede ise her işletmede 1 adet büyükbaş hayvan varlığının olması, üretimde bulunulan arazilerin düşük oranda olmasıdır. İlçe genelinde hayvancılık işletmeleri, bitkisel üretim işletmelerinden daha fazla sayıdadır. Üreticilerden tarım sigortası yaptıranlar %65,71 oranında ziraat odasına kayıtlı durumdadır. Ankete katılan ve su ürünleri üretiminde bulunan üreticilerin hiç biri tarım sigortasına kayıtlı değildir. İlçe genelinde en yüksek gelirin elde edildiği sektörler arasında bulunan su ürünleri üreticilerinin tarım sigortasına kayıtlı olmaları beklenirken, kayıt olmadıkları tespit edilmiştir. Gelir seviyesinin artması durumunda kayıtlılığında artacağı öngörüsüne karşı, bu üreticilerin kayıtlı olmamaları bu öngörüü desteklememektedir.

Tarım sigortasına müracaat eden katılımcılar, %80,49 oranında TOB (Tarım ve Orman Bakanlığı) desteklemelerine de müracaatta bulunmuştur. Bu üreticilerin %73,81'i hayvancılık desteklemelerine başvuruda bulunmuştur. Tarım sigortasına başvurmayan üreticilerde %79,13 oranında desteklerden faydalandığını, en yüksek oranla (%70,20) hayvancılık desteklerine müracaat ettiklerini bildirmişlerdir. İşletmelerden tarım sigortası yaptıranların %90,24'ü tarımsal kredi kullanmış, %9,76'sı tarımsal kredi kullanmamıştır. Tarım sigortası yaptırmayanların %50,85'i tarımsal kredi kullanmış, %49,15'i kredi kullanmamıştır. Tarım sigortası yaptıranlarda oranların yüksek çıkmasının nedeni, kredi kullanım esnasında tarım sigorta zorunluluğunun olmasıdır. Üreticiler tarımsal kredileri %92,21'lik oranla Ziraat Bankası aracılığıyla kullanmaktadır.

Çalışma bölgesinde ankete katılan üreticilerin, tarım sigortaları konusundaki tutum ve davranışlarının belirlenmesi, geleceğe yönelik tutumlarının ortaya çıkarılması için sorulara yer verilmiştir. Üreticilerin karşılaştığı riskler, bu riskler karşısında ne gibi önlemler aldıkları

araştırılmış ve analiz edilmiştir. Tarım sigortası yaptıрма, yaptırmama nedenleri incelenerek problemler ortaya çıkarılmaya ve çözüm önerileri belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcıların %83,73'ü en az bir kez doğal afet yaşadıklarını, doğal afetler içerisinde de en fazla oranda (%79,79) kuraklık yaşandığını belirtmişlerdir. Doğal afetler karşısında koruyucu tedbirlerden olan tarım sigortası ile ilgili bilgi sahibi olup olmadığının incelenmesinde, %74,92 oranında bilgilerinin olmadığını, % 25,08 oranında bilgilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar tarafından bilgi sahibi olanlar, bilgi kaynaklarının %30 oranında Tarım ve Orman İl/İlçe Müdürlüklerinden olduğunu, aynı oranda ise televizyon/radyo aracılığı sayesinde bilgilerinin olduğunu belirtmişlerdir.

Tarım sigortası yaptıran üreticilerin sigortaya müracaat nedenleri incelendiğinde; % 68,29 oranında kredi kullanımında zorunluluk olmasından ötürü başvurduklarını, %19,51 oranında ise diğer nedenlerle müracaat ettiklerini bildirmiştir. Tarım sigortasında devlet prim desteğinin bilinip bilinmediği incelendiğinde katılımcıların %91,19 oranında bilgilerinin olmadığını, %8,81 oranında ise konu hakkında bilgi sahibi olduklarını bildirmişlerdir. Tarım sigortasına müracaatların artırılmasında yöntem belirlemek için üreticilere almış oldukları tarımsal destekler ile tarım sigortası prim tutarını karşılayıp karşılamayacakları sorulmuş, tüm katılımcılardan %90,51 oranında karşılamayacaklarını, %9,49 oranında ise karşılayacaklarını bildirmiştir. Gelir düzeyi düşük çiftçiler için tarım sigortasına müracaat etme önceliği bulunmamaktadır. Şöyle ki tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin incelemesinde %38,81 oranında poliçeyi ödeyecekleri bütçelerinin olmadıklarını, %31,72 oranında zararlarının tamamının karşılanmayacaklarına inandıklarını bildirmiştir. Çalışmanın genelinde üreticilerin gelir düzeylerinin düşük olmasını belirtmeleri, sigorta primini ödeyecek bütçelerinin olmadığını beyanları çiftçilerin öncelik sıralamasında tarım sigortalarının bulunmadığını destekler niteliktedir.

Geleceğe yönelik tutum ve davranışları incelenen katılımcılara sigorta yaptırmak için beklentilerinin neler olduğu, hangi durumlarda müracaat edebilecekleri sorusu yöneltilmiş, %68,88 oranında devlet tarafından sigorta primlerinin %75'inin ödenmesi durumunda müracaat edebileceklerini bildirmişlerdir. İkinci olarak %11,58 oranında tarım sigortası prim tutarlarının azaltılması durumunda sigorta müracaatı yaptıracaklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin geneli, devletin sigorta prim tutarlarındaki desteğini artırması (%75) veya prim tutarlarının ucuzlatılması gibi yöntemlerle kendilerine düşecek masraflardan kaçınma eğilimindedir.

İleride oluşabilecek risklerde, üreticilerin kimden maddi destek beklentisinin olduğunun incelenmesinde, %60 oranında yakın çevrelerinden beklentide olduklarını belirtmişlerdir. Aynı soru için %13,33'lük oranla Tarım ve Orman il/ilçe Müdürlüklerinden, %11,67 oranında

TARSİM den maddi destek beklentisinde olduklarını, ayrıca tarım sigortaları havuz sisteminden olan beklentilerinin incelemesinde ise %57,89 oranında evrak işlemlerini azaltmaları, %19,74 oranında bir beklentilerinin olmadığını, %15,13 oranında primlerin ucuzlatılmasını, %10'un altında dağılım gösterecek şekilde diğer seçenekleri cevaplandırmışlardır.

Üreticilerin ödemeyi kabul edebileceği sigorta prim tutarı, hangi gelir seviyesinde tarım sigortalarına katılım göstereceklerinin araştırmasında, tarım sigortası yaptıranların müracaat için bekledikleri ortalama gelir düzeyinin 23.223,45 TL olduğu, tarım sigortası yaptırmayanların, 24.013,08 TL olduğu tespit edilmiştir. Sigorta prim tutarında ödemeyi kabul edebilecekleri tutar olarak sigorta yaptıranların ortalama 2.108,10 TL ödeyebileceklerini, sigorta yaptırmayanların ise 1.723,89 TL ödemeyi kabul edebileceklerini belirtmişlerdir. Bu rakamlar ışığında tarım sigortası yaptıranların, tarım sigortası yaptırmayanlara göre daha düşük gelir seviyelerinde sigorta yaptırmayı kabul ettikleri ve daha yüksek düzeyde sigorta primi yatırmayı kabul edebilecekleri eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır. Bunun sebebi tarım sigortası yaptıranların sigorta konusunda deneyimi olmasıdır.

Çalışmada yapılan probit analizinde; tarım sigortası yaptırıp, yaptırmama hususu bağımlı değişken olarak tanımlanmış, diğer değişkenler bağımsız olarak kabul edilerek karşılaştırmalar gerçekleştirilmiştir. Buna göre yaşın artması durumunda tarım sigortası yaptıрма eğiliminin negatif yönlü olduğu tespit edilmiştir. Yaşın bir birim artması durumunda tarım sigortası yaptıрма eğilimi %0,48 oranında azalmaktadır. Ayrıca eğitim düzeylerine göre yapılan karşılaştırmalı analizde ilkökul düzeyinde olanlar sabit değişken olarak seçilmiş, diğer eğitim düzeyleri ile karşılaştırmalı analizleri yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda ilkökul eğitimine sahip olanlara karşı; ortaokul ve lise eğitim düzeyinde bulunanlar %1'de anlamlı durumdadır. İlkokul eğitimi bulunanlara göre ortaokul eğitimi bulunanlar tarım sigortası yaptırmaya pozitif (%44,75 daha fazla) yaklaşırken, lise eğitim düzeyinde bulunanlar ise ilkökul mezunlarına göre negatif (%16,22 daha az) yaklaşım sergilemektedir.

Sosyal güvence olması ile tarım sigortası yaptıрма arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Güvencesi bulunanların tarım sigortası yaptıрма isteği, sosyal güvencesi bulunmayanlara göre %8,84 daha fazladır. Bu nedenle çiftçilikle uğraşanlarda sosyal güvence durumundaki iyileştirici politikaların düzenlenmesi ile çiftçilik mesleğine yönelimde artışların sağlanabileceği, hiç değilse çiftçilik mesleğinden uzaklaşmaların önüne geçilebileceği, buna bağlı olarak da tarım sigortasına müracaat edenlerin sayısında artışların olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca çiftçilikle uğraşanlar, emekliler, serbest ve diğer meslek sahibi grupların, öğrencilere göre tarım sigortası yaptıрма eğilimleri daha fazladır. Tarımda geçirilen

sürenin artması ile tarım sigortası yaptıırma eğilimininde artması beklenirken; çalışmada elde edilen bulgulara göre tarımsal deneyim ile tarım sigortası yaptıırma arasında ters orantı vardır. Tarımsal deneyim bir birim artması durumunda tarım sigortası yaptıırma istekliliği %0,30 oranında azalmaktadır. Tarımsal faaliyetle uğraşan gruplar arasında tarım sigortası yaptıırma eğilimi en yüksek olanlar arıcılık ile uğraşanlardır.

Çalışmaya katılanların yaş ortalaması, kırsalda çiftçilikle uğraşanların genç nüfus yaş (18-40 yaş) grubundan uzaklaştıldığını destekler niteliktedir. Sürdürülebilirliğin sağlanması için, tarımsal nüfusta gençlerin sisteme dâhil edilebileceği, önceki yıllarda uygulanan genç çiftçi projesi, hazineye ait tarım arazilerinin öncelikle gençlere kiralanması, gençlere girdilerin (tohum, alet ekipman vb. gibi) aynı olarak uygun fiyatlarda tedariki, sigorta güvencesinin iyileştirilerek çiftçiliği özendirici düzenlemelerin uygulanması şarttır. Çiftçiler; gelir düzeyinin düşüklüğü, bakmakla yükümlü oldukları bireyler için gereken masraflar gibi nedenler ile tarım sigortası prim tutarını ödemekten kaçınmaktadır. Bu nedenle çiftçi gelirlerini artırıcı politikaların geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Tarım sigortası işlemlerinde, üreticiler tarafından evrak işlemlerinin kolaylaştırılması beklentisi, ayrıca zararlarının tamamının karşılanmayacağı düşüncesi hâkimdir. Tarım sigortasının birinci müracaat edildiği kurum olan Ziraat Bankası ile TARSİM tarafından ortaklaşa başvuru işlemlerinde kolaylık sağlayıcı düzenlemeler yapılabilir. Üreticilerin kredi kullanımı maksatlı olsa dahi müracaat ettikleri dar veya geniş kapsamlı poliçeler karşılığında zararlarının hangi değerlerde karşılanacağı bilgilendirilmesi başlangıç aşamasında yapılmalıdır. Müracaat edilen poliçe kapsamını bilmeyen çiftçiler, başvuruda bulunduğu poliçenin tüm zararını karşılayacağını beklemektedir. Zarar durumunda da bu beklenti karşılanmayınca hem kendisi vazgeçmekte, hem de çevresindeki çiftçileri de yanlış yönlendirebilmektedir. Bu nedenle ilk müracaat esnasında yeterli bilgilendirmenin yapılması tarım sigortası konusundaki olumsuz düşüncelerin önüne geçmede katkı sağlayacaktır. Ayrıca sigorta bilinirliğinin artırılması gerekmektedir. Bu aşamada çiftçiler için birinci sorumluluğu bulunan Tarım ve Orman Bakanlığının tüm teşkilatlarında düzenlenecek tanıtıcı her türlü eğitim ve etkinliklerde tarım sigortası konusuna yer verilmelidir. Vatandaşların en kolay ulaşabileceği kitle yayım aracı olan televizyon/radyolarda, ulusal düzeyde yayımlanacak kamu spotu vb. tanıtıcı ve eğitici görsellere ağırlık verilmesi de katkı sağlayacaktır.

Son yıllarda Türkiye’de hızla artış gösteren, ihracatta da payı bulunan su ürünleri yetiştiriciliği sektörü doğal risklere karşı oldukça açık durumdadır. Yaşanan afetlerde ekonomik kayıplarda yüksek tutarlarda oluşmaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığınca su ürünleri sektörü, yetiştiricilik desteklemeleri ile önemli derecede desteklenmektedir. Son dönemde alınan kararla

Çiğ süt desteklemesine müracaat Şartları içerisinde tarım sigortası zorunluluğu yer almıştır. Bakanlıkça su ürünleri sektörü başta olmak üzere, yüksek tutarlı destekleme yapılan üretimlerde tarım sigorta zorunluluğu çiğ süt desteğinde olduğu gibi yaygınlaştırılmalıdır. Bu sayede hem kayıtlılık artıracak, hem zarar oluşması durumunda üretici için kaynak teşkil ederek üretim devamlılığı sağlanacaktır.

Geçmiş dönemlerde devlet tarafından zarar tazmini konusunda yapılan çalışmalarda; tüm yükün devlet tarafından karşılanması gibi uygulamalarda kaynakların sınırlı olması nedeni ile uzun vadede başarıya ulaşılamamıştır. Çalışma bölgesinde olduğu gibi Türkiye’de de çiftçilerin genel eğiliminin devletin tüm mali yükü yüklenmesi beklentisidir. Bu noktada, risklerin paylaştırılması, devlet üzerindeki mali yükün azaltılmasının hedeflendiği tarım sigortalarında yükün tamamen devlete aktarılmasını içeren politikalardan uzak durulmalıdır. Bu gün yapılacak düzenlemenin ileride mali yük olarak ödeme dengelerini bozması sistemin işlerliğini kaybettirecektir. Kayıtlılığın artırılması için verilecek muafiyet, indirim, destek oranlarında ekonomik dengenin korunmasına dikkat edilmelidir.

Bu alışma ile tespit edilen hususlar, tarım sigortası konusundaki aksaklıklara çözüm üretecek, mevcut politikaların geliştirilmesine ve sektöre ivme kazandırma yönünde kaynak teşkil edecektir.

KAYNAKLAR

- Allianz, 2023. https://www.allianz.com.tr/tr_TR/urunler/diger-urunler/diger/tarim-sigortalari.html (Erişim Tarihi: 13 Aralık 2023).
- Anonim, 2018. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tarimsal--Isletme-Yapi-Arastirmasi-2016-24869>.
- Anonim, 2023. Gümüşhane Sunumu. TARSİM.
- Anonim, 2023a. TARSİM. <https://www.tarsim.gov.tr/pages/aboutUs/kurum-hakkinda.jsp> (Erişim Tarihi 21/12/2023).
- Anonim, 2023b. <https://www.tarsim.gov.tr/staticweb/krm-web/dergi/faaliyet-raporlari/2023.pdf> (Erişim Tarihi 23/08/2024).
- Anonim, 2023c. <http://www.gumushane.gov.tr/torul> (Erişim Tarihi 23/12/2023).
- Anonim, 2023d. Torul İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2023 Yılı Brifing.
- Anonim, 2023e. Gümüşhane İl Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022 Brifingi, [https://gumushane.tarimorman.gov.tr/IcerikResimleri/SolMenuResimleri/2022/Brifing202022%20son%20hali%20\(01.06.2023\).pdf](https://gumushane.tarimorman.gov.tr/IcerikResimleri/SolMenuResimleri/2022/Brifing202022%20son%20hali%20(01.06.2023).pdf). (Erişim Tarihi 25/12/2023).
- Arslan, S., 2019. Antalya’da Serada Domates Üreticilerinin Tarım Sigortasına Katılımını Etkileyen Faktörlerin Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Antalya.
- Başer U., Bozoğlu M., ve Mennan H., 2023. Çiftçilerin Tarım Sigortası Yaptırmalarını Etkileyen Faktörler. Akademik Ziraat Dergisi 12(1):77-82.
- Begum, R., Prome, N. T., Rahman, M. A., & Ahamed, M. S. (2023). Profitability and prospects of crop insurance of some selected crops in Kishoreganj district of Bangladesh. Archives of Agriculture and Environmental Science, 8(3), 344-351.
- Bhattarai, S., 2024. Assessing the Effectiveness of Agriculture Insurance in Nepal. Socio Economy and Policy Studies, 4(2): 78-81.
- Bielza, M., Conte, C., Dittmann, C., Gallego, J., & Stroblmair, J., 2008. Agricultural Insurance Schemes. European Commission.
- Blanco, C. P., & Gomez, C., 2015. Revealing the Willingness to Pay for Income Insurance in Agriculture. Italy: Fondazione Eni Enrico Mattei.
- Chakir, R., Hardelin, J., 2010. Crop Insurance and Pesticides in French agriculture: an empirical analysis of multiple risks management." HAL Archives Ouvertes,
- Çekici, E., 2009. Küresel Isınma Ve İklim Değişikliğinin Türkiye’de Tarım Sigortalarına Etkisi. Öneri Dergisi, 8 (32), 105-111.
- Çetin, B., 2007. “ Tarım Sigortaları”, Nobel Yayın No:1110, 1. basım, Ankara.
- Çetin, B., ve Turhan, Ş., 2013. Tarım Sigortaları. Nobel, Ankara.
- Çukur, F., ve Saner, G., 2008. Malatya İli Kayısı Üretiminde Riskin Ölçülmesi ve Riske Karşı Oluşturulabilecek Stratejiler. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 2008, 46 (1): 33-42

- Diaz-Caneja, M. B., Conte, C. G., Pinilla, F. J., J.Stroblmair, Catenaro, R., & Dittmann, C. 2009. Risk Management and Agricultural Insurance Schemes in Europe. Luxemburg: The Institute for the Protection and Security of the Citizen.
- Dinler, T., 1994. Tarım Sigortalarına Giriş. İstanbul Üniversitesi, Ders Notları, İstanbul.
- Dinler, T., 2004. Avrupa Birliği ve Türkiye tarımında risk yönetim programları. Web Sitesi:https://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/60b491b917d4185_ek.pdf?tipi=14&sube = (Erişim Tarihi 25/12/2023).
- Doğan, R., 2012. Türkiye’ de ve Avrupa’da tarım sigortaları uygulamaları. Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Doğan, S., Tüzer, M., 2011. Küresel İklim Değişikliği ile Mücadele: Genel Yaklaşımlar ve Uluslararası Çabalar. İstanbul Sosyal Araştırma Dergisi. 0:44, 157-194.
- Engürülü, B., 2015. Dünyada ve Türkiye’de Tarım Sigortaları. Çiftçi ve Köy Dünyası, 48-55.
- Enjolras, G., Capitanio, F., & Adinolfi, F. (2012)., The Demand for Crop Insurance: Combined Approaches for France and Italy. Agricultural Economics Review, 5-22.
- Ertek, Ü., 1998. Türkiye’de Tarım Sigortaları ve Hasar Organizasyonu. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdağ.
- European Comission Working Document., 2001. Risk Management Tools for EU Agriculture, 1-84.
- Falco, S. D., Adinolfi, F., Bozzola, M., & Capitanio, F. 2014. Crop Insurance as a Strategy for Adapting to Climate Change. Journal of Agricultural Economics, 485-484.
- Gallenstein, R., 2017. Three Essays on Agricultural Microfinance and Risk Management, The Ohio State University Ohio LINK. http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=osu1500565176891763
- Güler, A., 2016. İslam Hukuku Açısında Tarım Sigortası. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Bursa.
- Güneş, D., 2024. Tarım Sigortası Türlerinin Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Önceliklendirilmesi: Türkiye Tarım Sigortaları Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Sayısal Yöntemler Bilim Dalı.
- Güngör, M., 2006 Türkiye’de Tarım Sigortası Uygulamaları ve Devlet Destekli Tarım Sigortası. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Hayaloğlu, P., 2019. İklim Değişikliğinin Tarım Sektörü Ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(25), 51-62.
- Hayran, S., ve ark., 2020. Yem Bitkisi Üreticilerinin Tarım Sigortası Yaptırma Kararlarına Etki Eden Faktörler: Balıkesir İli Örneği. Ziraat Mühendisliği Dergisi 369: 22 – 29.
- Hohl, R., and Long, Y., 2008. Setting Up Sustainable Agricultural Insurance: The Example of China, Zurich: Swiss Re.
- J., & Kimura, S., 2011. Risk Management in Agriculture in Spain. OECD.
- Kabaoğlu, H., 2017. Fındık Üreticilerinin Tarım Sigortası Yaptırmaya Karar Verme Sürecinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi: Düzce İli Örneği. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tarım İşletmeciliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

- Kailiang, W., & Wenjun, L., 2007. Theory and Model of Agricultural Insurance Subsidy, Chinese Journal of Population, Resources and Environment, Vol. 5, No. 4, 42-45.
- Kalaycı, Ş., 2010. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, 5. Baskı. Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Karlı, B., ve Tekin, A., 2021. Denizli İli Çivril İlçesinde Elma Üretimi Yapan Tarım İşletmelerinde Üreticilerin Tarım Sigortası Yaptırma Tercihleri. Mustafa Kemal Üniversitesi, Tarım Bilimleri Dergisi. 26 (1):8-19.
- Keskinkılıç, A., ve Alemdar., 2013. Tarım Sigortacılığı; Dünya ve Türkiye'deki Uygulamaların Değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi, Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi Yıl:2013 Cilt:29-3.
- Kırkbeşoğlu, E., Risk Yönetimi ve Sigortacılık. Gazi Kitapevi, Ankara, 2015.
- Kingma, J., 2007. Agricultural insurance in developing countries: An introduction and a case study in Tamil Nadu, India. University of Amsterdam, Master Thesis.
- Meuwissen, M. P., Assefa, T. T., & Asseldonk, M. A., 2013. Supporting Insurance in European Agriculture: Experience of Mutuals in the Netherlands. EuroChoices, 10-16.
- Moreno, F. J., 2002. The Spanish Combined Agricultural Insurance System. Agricultural Insurance and income guarantees, (s. 1-33). Spain.
- Mumcu, İ., 2009. Tarımı Gelişmiş Ülkelerde ve Türkiye' de Tarımsal Destekleme Uygulamalarında Tarım Sigortalarının Yeri. Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 136s, Tekirdağ.
- Nalinci, S., 2018. Amasya İlindeki Üreticilerin Riske Karşı Tutumları ve Tarım Sigortası Karar Sürecinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi. Doktora Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tokat.
- Newbold, P., 1995. Statistics For Business and Economics, PrenticeHall International Editions.
- Oğuz, C., ve Kan, A., 2006. Türkiye'de Tarım Sigortalarının Mevcut Durumu ve AB'de Uygulanmakta Olan Tarım Sigortaları İle Karşılaştırılması. Türkiye VII. Tarım Ekonomisi Kongresi, Cilt:I, 13-15 Eylül, Antalya, 293-301.
- Resmi Gazete., 2005. 5363 Sayılı Tarım Sigortaları Kanunu. 21.06.2005 tarihli ve 25852 sayılı Resmi Gazete.
- Resmi Gazete., 2011. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu. 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete.
- Sevim, U., 2010. Türkiye'de Tarım Sigortalarında Tarım Sigortaları Havuzu ve TARSİM Uygulaması. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 171s, Trabzon.
- Smith, V. H., & Glauber, J. W., 2012. Agricultural Insurance in Developed Countries: Where Have We Been and Where Are We Going? Applied Economic Perspectives and Policy, 363-390.
- Stutley, C., 2011. Agricultural insurance in Asia and the Pacific Region. Bangkok: United Nations Food and Agricultural Organization.
- Sümer, G., ve Polat, Y., 2016. Dünyada Tarım Sigortaları Uygulamaları. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İşletme Bilimler Fakültesi Dergisi, 236-263.
- Şen, A., ve Kaleli, N., 2002. Bilgi Toplumu İşletmelerinde Sosyal Sorumluluk. 1.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Tebliğleri, Kongre Kitabı 10-11 Mayıs 2002/Hereke-İzmit.

- Taşcı, R., Karabak, S., Demirtaş, R. ve Gülçubuk, B., 2014. Ankara, Çorum ve Kayseri İllerinde Üreticilerin Risk Yönetimi ve Tarım Sigortası Uygulamaları. 11. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 3-5 Eylül, 1035-1041, Samsun.
- Tekin, M.K., 2015. AB, ABD ve Türkiye'de Tarım Sigortacılığı Uygulamalarının Karşılaştırılması. T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, AB Uzmanlık Tezi.
- Terin, M., Ceylan, M., Çiftçi, K., & Yıldırım, İ., 2024. Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Hayvan Hayat Sigortası Yaptırmalarına Etki Eden Faktörlerin Analizi: Van İli Örneği. *KSÜ Tarım ve Doğa Derg* 27 (2), 460-468. <https://doi.org/10.18016/ksutarimdogavi.1294040>
- Tufan, H., 2020. Kooperatifçilik Ve Tarım Sigortası, Türkiye Tarım Kredi Kooperatiflerinin Tarım Sigortası Hizmetlerinin Değerlendirilmesi; Aydın İlinde Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonomi Ve Finans Anabilim Dalı, Aydın.
- Tümer, E.İ., 2004. Erzurum Merkez İlçe Köylerindeki Çiftçilerin Tarım Sigortası ile İlgili Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Tümer, E.İ., 2011. Bitkisel Ürün Sigortası Yaptırma İsteğinin Belirlenmesi: Tokat İli Örneği. Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, 42(2), 153-157.
- Tümer, E.İ., Ağır H.B., Uslu Z., 2019. Çiftçilerin Tarım Sigortası Yaptırma İstekliliği: Konya İli Ilgın İlçesi Örneği. *KSÜ Tarım ve Doğa Derg* 22(4): 571-576. DOI: 10.18016/ksutarimdogavi.513366.
- Tümer, E.İ., ve Birinci, A., 2013. TRA I Bölgesindeki Çiftçilerin Riske Karşı Tutumları Açısından Sosyo-Ekonomik Özellikleri. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi, 7(1): 55-66, Tokat.
- Uysal, Ö. K., 2005. Tarımda Üreticilerin Risk Karşısındaki Davranışları. Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, 2005, 42(3):147-158.
- Uysal, Ş., 2015. Bitkisel Üretim İşletmelerinde Ürün Sigortaları, Üreticilerin Sisteme İlişkin Tutumları Üzerine Manisa İlinde Bir Araştırma. Üretim Araştırmaları Derneği. 15. Üretim Araştırmaları Sempozyumu. Ege Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi. 885-897.
- Uzundumlu, A. S., Sezgin, A. ve Tekin, M.H., 2016. “Balık Eti Tüketim Eğilimi Etkileyen Faktörlerin Analiz; Hakkâri İli Örneği”. Alinteri Ziraai Bilimler Dergisi, 30(2), 9-17.
- Ünal, H., 2017. Çiftçilerin Tarım Sigortası Yaptırma Kararlarına Etki Eden Faktörler: Adana İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı.
- Yavuz, G., 2010. Polatlı İlçesinde Üreticilerin Tarım Sigortası Yaptırmaya Karar Vermelerinde Etkili Faktörlerin Analizi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Yazgı, F. E., Olhan, E., 2017. Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye’de Tarım Sigortası Sistemlerinin Karşılaştırılması. *Tarım Ekonomisi Dergisi*. 231-239.
- Ye, H., & Vergara, O., 2009. Agricultural Risk and The Crop Insurance Market in China, *AIRCURRENTS*, 1-5.
- Yılmaz, G., 2022. Mersin İli Toroslar İlçesinde Tarım Sigorta Uygulamalarının Değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Zhuravka, O.S., 2019. Problematic aspects of agricultural insurance development in Ukraine [Thesis, Sumy State University]. eSSUIR - Electronic Sumy State University Institutional Repository. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/77579>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı:	Yusuf RAKAN
Doğum tarihi:	
Doğum Yeri:	
Uyruğu:	
Adres:	
Tel:	
E-mail:	
Eğitim	
Lise:	-
Lisans:	Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi
Yüksek lisans:	Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Ens., Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı (2024)
Yabancı Dil Bilgisi	
İngilizce:	-
Üye Olunan Mesleki Kuruluşlar	
-	
Tezden Üretilmiş Yayınlar	
-	